

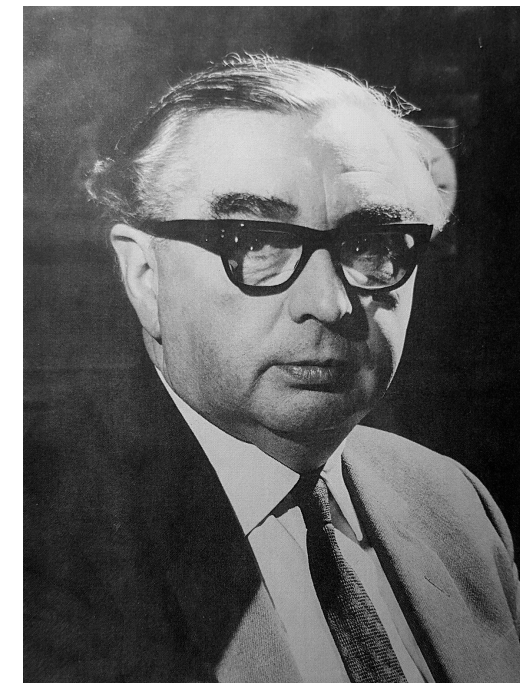


Linn Sagøy Varmdal

George Brown Den britiske utenrikspolitikkens Dr. Jekyll og Mr. Hyde

Et innblikk i George Browns tid som
utenriksminister, med fokus på hans
diplomatiske innsats i Egypt

Masteroppgave i Historie
Veileder: Tore T. Petersen
Trondheim, juni 2017



Forord

Veien til en masteroppgave ble litt mer kronglete enn hva jeg først hadde tenkt. Med en bacheloroppgave om allianser i middelalderens Skottland, var det ingen som ble mer overrasket enn meg selv da jeg tok en «fast-forward» 650 år frem i tid og forkastet alle ambisjoner om å bli en middelalderhistoriker. Geografisk er øya den samme og temaet er fortsatt av politisk omfang, men samfunn og holdninger er blitt betydelig endret. Jeg tiltrekkes fortsatt av individets plass i historien og kunne i dag aldri tenkt meg å ikke kunne fått lov til å formidle George Browns forsøk på storhet. Vestens påvirkning i Midtøsten har aldri vært så aktuell som den er i dag, og denne oppgaven har gitt meg en helt annen forståelse for konfliktforholdet som eksisterer i dette området nøyaktig 50 år etter Seksdagerskrigen.

Som seg hør og bør er det mange som skal takkes, bukkes og neies for, som har bidratt til at de siste to årene har vært mulig å gjennomføre.

Kjære Tore Petersen, du har vært fantastisk tålmodig som veileder. Det finnes mange flotte ordtak om hvordan tålmodighet lønner seg i lengden, men siden vi har hatt flere runder med den faktiske betydningen av ulike metaforer, så velger jeg å forstå bruken av billedspråklige framstillinger denne gang.

Mine forsømte bestevenner på campus. I alfabetisk rekkefølge for ordens skyld; Annbjørg, Odd Ivar og Silje. Dere er ekstraordinære og absolutt fantastiske. Silje, nå har vi tid til å drikke kaffe uten å kaldsvette!

Mine fantastiske gutter (les; klovner) på lesesalen, Håvard og Simen. Herregud som jeg har ledd de to siste årene av deres minimale akademiske diskusjoner. Jeg har bilder brent på netthinnen som jeg aldri blir kvitt, på godt og vondt.

Mine kjære bokstavbarn (les; ADHD ut til fingerspissene) jeg digger dere. Dere er min motivasjon og inspirasjon. Mamma elsker dere!

Til slutt; som farmor så raust påpekte for kort tid siden, hadde ikke denne masteroppgaven sett hverken dagens lys eller siste punktum, hadde det ikke vært for min evig støttende og tålmodige ektemann, Terje. Selv om feministen i meg skriker av full hals når noen prøver å gi menn kreditten for noe kvinnen har skapt, har farmor rett. Du har latt meg bruke dyrebar tid på å følge min store lidenskap her i livet, og det elsker jeg deg utrolig høyt for og er deg evig takknemlig.

INNHOOLD

Introduksjon.....	5
Tidligere forskning.....	7
Faglig vinkling og relevans.....	14
Funn.....	16
Teori og Metode.....	16
Struktur.....	18
Bakgrunn.....	20
Fra tilnærming til krig.....	25
Seksdagerskrigen.....	38
Fra triumf til nederlag.....	48
Midtøsten: George Browns politiske endeholdeplass.....	60
Epilog.....	73
Kilder.....	76
Litteratur.....	80
Kart over Midtøsten.....	83

Forkortelser

BBC- British Broadcasting Corporation

DEA- Department of Economic Affairs

FN- Forente Nasjoner

FO- Foreign Office

FCO- Foreign and Commonwealth Office

FROSY- Front for the Liberation of Occupied South Yemen

MP- Member of Parliament

NLF- National Liberation Front

NATO- North Atlantic Treaty Organization

PREM- Primeministers Office

PPS- Private Parliamentary Secretary

PL 480- Public Law 480

242- FNs Resolusjon 242

TGWU- Transport and General Workers Union

TUC- Transport Workers Union

UNEF- United Nations Emergency Force/FNs fredsstyrker

UNTSO- United Nations Truce Supervision Organization

Man is not the creature of circumstances, circumstances are the creatures of men. We are free agents, and man is more powerful than matter.

Benjamin Disraeli

Kapittel 1

INTRODUKSJON

*He is intellectually gifted, forceful, courageous, able, indefatigable, mercurial in temperament, unpredictable in behaviour, frank, salty, voluble, entertaining, gregarious, a curious mixture of humility and vanity. Of a loving nature, he considers that most males merit being called «brother».*¹

Historien har blitt påvirket av mennesker som med et brennende engasjement har drevet samfunnet fremover, men også til tider bakover i tid. Brown selv skrev at makt er relativt, men når makt blir et redskap for mennesket til å endre samfunnet, blir mennesket også endret. George Browns tid i regjering var kort, men påvirket han nok til at han ble en skygge av seg selv på enden av livet. Jaget etter å oppnå den storheten han var på vei til å oppnå som utenriksminister, en mulighet som han først velvillig ga bort, for så å hevde ble tatt fra han, ble hans akilles i livet. Jaget etter en bedre verden, ble til jaget etter en bedret posisjon og Brown ble aldri den mannen han kunne bli, men den som jaget etter makt skapte.

George Brown ble beskrevet av amerikanerne som en drivende kraft i den britiske politikken. En underholdende, forfengelig og uforutsigbar politiker som fra august 1966 til mars 1968 skydde ingen midler i å bedre den britiske innflytelsen i verden. Brown ble en kuriositet i britisk politikk, med sin ærlighet og direkte meningsutveksling. Den amerikanske fordelaktige beskrivelsen tyder på at han var mer amerikansk i holdning enn britisk. Browns høylytte personlighet banet vei for hans måte å føre diplomati, på tross av sosial rang eller nasjonalitet.

Et økende alkoholproblem som påvirket hans humør og ikke minst evne til å føre politikk på et høyt intellektuelt nivå ble tilslutt hans ende. Dette bidro til å etablere Richard Crossmans² definisjon av Browns personlighet ut til fingerspissene, med sin beskrivelse av den britiske utenriksministeren som dr. Jekyll og Mr. Hyde.³ Et politisk geni med en unik evne til nytenkning og samarbeid, for så kort tid etter opptre som en uhyggelig skygge av seg selv med frådende spydigheter og vulgære anklager etter å ha nådd bunnen i whisky-glasset. For selv om det var mange andre politikere som drakk tettere og tyngre enn Brown, var Brown kjent for å ha dårlig evne til å håndtere den minste mengde alkohol.

¹ NLJ 88-47 Vol.13 From ambassador David Bruce to Wolf Rostow 26. september 1966, LBJL

² Richard Crossman var britisk Labour politiker og leder i Underhuset da George Brown var utenriksminister

³ Dr. Jekyll og Mr. Hyde er hovedpersonene i romanen *Strange case of dr. Jekyll and Mr. Hyde* skrevet av Robert Louis Stevenson i 1886.

Før Browns politiske karriere forsvant i bunnen av en whiskyflaske i Tel Aviv i 1970, bestod hans karriere frem til 1968 av mange diplomatiske utfordringer, men og flere politiske seiere. På tross av Whitehalls ønske om å forlate alt ansvar i Midtøsten, jobbet Brown med å etablere og opprettholde gode relasjoner der det forelå britiske interesser.⁴ Browns manøvreringer i Midtøsten, blant stormakter som Sovjetunionen og USA gikk ikke uaktet hen og hans rolle som medforfatter av Resolusjon 242 (242), en avtale som i dag femti år etter står som den lengst levende avtalen mellom Egypt og Israel, skulle etablere hans posisjon som politiker av internasjonal størrelse.⁵ Allikevel er George Brown husket som en alkoholisert politiker med en rekke offentlige faderer, framfor utenriksministeren som gjenetablerte britiske relasjoner med Egypt og president Gamal Nasser.⁶

Utfordringene George Brown møtte som politiker var mange, men utfordringene han møtte som person var flere. I sin korte tid som utenriksminister klarte han å gjenopprette relasjonene med Egypt, diktere en fredsavtale og stå som ansvarlig for den britiske tilbaketrekking fra Aden, før han i et forferdelig sinne leverte sin oppsigelse lenge før hans periode i regjeringen var over.⁷ Hva var det som var årsaken til at denne fremragende politikeren endte sine dager som den britiske politikkers dr. Jekyll og Mr. Hyde, fremfor å høste ære og nasjonal stolthet som den tidligere britiske statsministeren Winston Churchill hadde gjort, også han tungt alkoholisert og med et fryktelig sinne.

De neste sidene er et forsøk på å nøytralisere alkoholikeren George Brown og heller se på situasjonene han stod ovenfor og personene han måtte argumentere med for å oppnå det beste utgangspunktet for de britiske interessene i Midtøsten. Vi skal se hvordan hans lidenskap etter å være den som kunne megle frem en fred mellom Israel og Egypt på grunnlag av sin utenrikspolitiske triumf i Egypt, bidro til at det gikk så fryktelig galt med Browns politiske karriere, utover hans forhold til alkohol.

⁴ Whitehall er en gate i London hvor regjeringens kontorer ligger. Brukes og som betegnelse på den britiske regjeringen.

⁵ Midtøsten er nord-østre del av Afrika og sør-vestlige del av Asia. I dag omfatter Midtøsten Libanon, De palestinske territoriene, Israel, Jordan, Kuwait, De Forente Arabiske Emirater, Bahrain, Qatar, Oman, Syria, Irak, Jemen, Saudi-Arabia, Iran, Tyrkia og Egypt.

⁶ Gamal Abdel Nasser var egyptisk president, noen anser han som diktator, regjerte fra 1956 til 1970.

⁷ Aden var en britisk koloni fra 1937 til den ble Den sørarabiske føderasjon i 1963. Aden er i dag en havneby i Jemen.

Tidligere forskning

Det er blitt hevdet at maktgrunnlaget til Storbritannia ble betydelig redusert etter andre verdenskrig. Den tidligere stormakten hadde havnet i skyggen av USA og Sovjetunionen som i løpet av 1960-tallet var å anse som de to mektigste statene i internasjonal politikk.⁸ Dette brøt med Storbritannias tidligere posisjon som verdensomspennende stormakt og har lagt grunnlaget for mange ulike forskningsprosjekter innenfor britisk utenrikspolitikk. Aden er ofte et sentralt tema blant historikere som forsker på britisk utenrikspolitikk fra 1960-tallet, men jeg anser Seksdagerskrigen som mer relevant for min oppgave for å få et bedre innsyn i hvordan Storbritannia førte diplomati blant flere land. Mange har tidligere skrevet om Seksdagerskrigens forløp og konsekvenser, men det er et mindretall av disse som har diskutert hvordan Storbritannias politikk ble utledet i Midtøsten under denne krisen. Enda færre har sett i detalj på Storbritannias forhold til den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nasser i dette tidsrommet, da tenker jeg spesielt på enkeltindividets handling i denne sammenheng. Derfor er litteraturen mangelfull når det kommer til å forstå hvordan George Brown som britisk utenriksministeren klarte å oppnå det han gjorde i løpet av 1 ½ år som statsråd ved utenriksdepartementet.

George Brown har sjeldent blitt drøftet på bakgrunn av sine politiske ambisjoner i litteratur av akademisk betydning. Britenes oppfatning av Brown er tuftet på presseoppslag, der den tidligere ministerens fuktige kvelder med uheldige politiske utfall er best dokumentert. Browns egen selvbiografi, *In My Way*, vitner om en mann som hadde svært lite selvinnsikt rundt egne livsvalg og som i sin biografi prøver å redegjøre for et liv i politikken, men hvor han ofte får problemer med å redegjøre for hendelser forårsaket av alkohol.⁹ På tross av mange avtroppende politikeres trang til å dele undertrykte sannheter fra Underhuset, bærer Browns selvbiografi preg av å ha et behov for å redegjøre sin egen posisjon, både personlig og politisk. Hans vage beskrivelser av hvilken påvirkning alkoholforbruket hadde på hans politiske karriere, står i sterk kontrast til de fleste andres betraktninger rundt George Browns forhold til alkohol og politikk.

Et forsøk på en nyansert diskusjon av George Brown er å finne i *Tired and Emotional: The life of Lord George-Brown* av Peter Paterson.¹⁰ Paterson var journalist og fattet interesse for karakteren Brown allerede i 1955. *Tired and emotional* ble publisert i 1993, og tar for seg

⁸ F. S. Northedge, *British Foreign Policy : The Process of Readjustment 1945-1961*, vol. 7, Minerva Series of Students Handbooks (London: George Allen & Unwin, 1962). 100

⁹ George Alfred Brown George-Brown, *In My Way : The Political Memoirs of Lord George-Brown* (London: Victor Gollancz, 1971).

¹⁰ Peter Paterson, *Tired and Emotional the Life of Lord George-Brown* (London: Chatto & Windus Ltd, 1993).

hele livet til Brown, fra han var en ung gutt i Southwark til en syk og døende gammel mann i Cornwall. Imellom disse to hendelsene presenterer han en mann som i løpet av sin korte karriere (sammenlignet med mange andre britiske politikere) som statsråd har gitt det britiske folk mer å snakke om enn noen annen britisk politiker, siden Winston Churchill. Og det er nettopp dette Patersons bok i størst grad dreier seg om, Browns personlige liv, og svært lite om hans bedrifter som utenriksminister.

Boken er basert på personlige intervjuer, pressemeldinger og memoarer. Problemet blir dessverre åpenbart når de fleste skildringer Paterson kommer med er basert på subjektive opplevelser av Browns tidligere kolleger. Noe som sjeldent kommer Brown til gode, da hans sosiale omgangskrets ofte kun var midlertidig og sjeldent svært nære. Dette mener jeg blir en svakhet i Patersons empiri. Paterson prøver å veie opp for dette, med å vise til at folks følelser rundt Brown var tvetydige og at Brown hadde fantastiske evner som politiker på dagtid, men preget av for mye alkohol på kvelden. En beskrivelse som går igjen blant flere av de Paterson har pratet med fra Browns tid i regjeringen. Jeg tror Patersons fokus på Browns alkoholproblem blir forsterket nettopp fordi han bygger boken på minner fra de som jobbet rundt ham og som journalist har han i stor grad støttet seg til ulike presseoppslag gjennom Browns karriere.

Tired and emotional skildrer mange av de indre politiske konfliktene i Labour partiet, konflikter som Brown ofte var en del av. Personlige problemer som ofte oppstod på grunn av hans forhold til alkohol var en faktor som bidro til at de indre konfliktene i partiet eskalerte i den grad de gjorde. Han følte seg ofte som et offer blant høyere intellektuelle snobber, uten å se hvor snobbete han selv hadde blitt i løpet av sin tid i Underhuset. Hvor snobbete Brown hadde blitt i løpet av sin tid som statsråd er for meg umulig å slå fast. Men i løpet av undersøkelsene jeg har gjort, har ingen av kildene jeg har sett på beskrevet Brown som snobbete. Jeg tror, uten noen form for kilder eller litteratur som støtter denne påstanden, at Paterson kan ha sett på Browns økte ambisjonsnivå som en økt form for snobberi.

Paterson bruker i likhet med Crossman beskrivelsen av Brown som dr. Jekyll og Mr. Hyde, hvor Browns holdninger gjennom livet fremstår som en veksling av noe fantastisk og noe grusomt, hvor vekta tippet mer over til det grusomme jo eldre og mer bitter han ble. Patersons bruk av kilder som Crossman og andre fra utenriksdepartementet i denne perioden gir ofte et usympatisk bilde av en forsmådd arbeiderklasse politiker, som på tross av mulighetene han hadde til å lykkes, drakk hele karrieren bort. Boken summerer seg derfor i det hele med dens tittel *Tired and emotional: The life of Lord George Brown*, en redegjørelse på 287 sider om Browns liv med alkohol, som på tross av dets underholdningsverdi blir en urettferdig fremstilling av en politisk aktør av en slik størrelse.

Kanskje er det nettopp Patersons fokus på alkohol som gjør Kevin Jefferys redegjøring av George Brown i *Labour forces: From Ernie Bevin to Gordon Brown* versjon så edruelig.¹¹ Problemet med alkohol blir nevnt, men aldri som årsak bak de mange fadesene som Brown står for i sitt politiske virke. Men igjen, så er mange av disse fadesene ikke nevnt i *Labour Forces*. En nøktern redegjøring av Browns liv, der motgang blir skildret på lik linje med Browns suksesser. En ryddig oppsummering som lar seg lett skumme gjennom, men som ikke legger frem de store teoriene eller argumentasjonene om Browns fargerike liv. Jeffereys tolkninger, hvis eksisterende, forsvinner i et hav av redegjørelser som stort sett lar seg bruke som bakgrunnsinformasjon.

For ønsker man en fargerik beskrivelse av George Brown er det Richard Crossmans dagbøker vi må vende oss til. Her kan vi lese de mest fantastiske skildringene av George Brown fra hans tid som utenriksminister.¹² Crossmans manglende nøytralitet, og ikke minst lojalitet til Brown, beskriver en mann som var genial i det ene øyeblikket, for deretter å kollapse i en moderne politisk forestilling av Mr.Hyde. Crossman er fantastisk i sitt bruk av adjektiver, men lite nyttig i å bruke i en argumentasjon på utenrikspolitiske forhold. Han skildrer derimot atmosfæren innad i Labour svært godt, spesielt hvordan den stadige gnisningen mellom George Brown og Labour-partiets leder og statsminister, Harold Wilson, ble forsterket da Brown ble utnevnt til utenriksminister. Uenigheter over våpensalg til Sør-Afrika og hvilken posisjon britene skulle ha i konflikten i Vietnam, var områder der uenigheten de i mellom ble preget av at Wilson var den som bestemte politikken, da han var lederen av Labour og Storbritannia. Men den dynamikken som Crossman beskriver mellom Wilson som leder og George Brown som nestleder, står i motsetning til den dynamikken som Frank Brenchleys memoarer fra Seksdagerskrigen gir. Problemet med Crossmans dagbøker blir derfor den subjektive vurderingen han gir leseren. Men som førstehåndskilde om George Brown og hvordan han ble oppfattet som person og politiker bidrar til å gi hovedaktøren i denne oppgaven mer substans.

Frank Brenchleys skildring av Seksdagerskrigen, *Six Day War and It's Aftermath*, er bedre enn Crossman på å balansere mellom å beskrive utenriksminister Browns egenskaper som politiker, i tråd med hans svakheter som person.¹³ Brenchleys personlige relasjoner til de ulike aktørene har ikke påvirket Brenchleys argumentasjoner. Dette gjør *Six Day War and It's*

¹¹ Kevin Jefferys, *Labour Forces : From Ernest Bevin to Gordon Brown*, Understanding Children (London: I.B.Tauris, 2002).

¹² Richard Crossman, *The Diaries of a Cabinet Minister : 2 : Lord President of the Council and Leader of the House of Commons 1966-68*, vol. 2 (London: Hamish Hamilton, 1976).

¹³ Frank Brenchley, *Britain, the Six-Day War and Its Aftermath* (London: Tauris, 2005).

Aftermath mer objektiv i sine vurderinger av personer og hendelser enn Crossmans følelsesladede dagbokskildringer.

Brenchley beskriver hvordan Browns politiske evner var av en betraktelig størrelse, men også hvordan hans mangel på forståelse av personalet i utenriksdepartementet førte til at Brown forskjellsbehandlet sine kollegaer med krasse irettesetter og ble ofte opplevd som urettferdig og ubehagelig. Ifølge Brenchley hadde Brown et noe forvrengt bilde av hvem som jobbet i utenriksdepartementet, hvor Browns forutinntatte holdninger til at departementet var drevet av menn fra den britiske overklassen satte han i stadige konfrontasjoner.

Brenchley påstår at Brown favoriserte politikere som hadde like politiske holdninger som han selv i forhold til Midtøsten. Han ble ofte tolket som pro-arabisk og kunne til tider bli oppfattet som negativ i sine holdninger til Israel. Selv om Brown hadde sine personlige svakheter som fikk utløp i politikken han førte, kommer ikke Brenchley unna Browns svært gode kunnskaper om Midtøsten, ikke minst Egypt og påpeker: «an extremely intelligent man when at his best, and quite capable of reaching first-rate decisions about the matters for which he was responsible»¹⁴

Brencheley skriver at Browns sterke posisjon i utenriksdepartementet bunnet i at statsminister Wilson ofte var en passiv aktør i utenrikspolitikken. Han påstår at siden Wilson ikke hadde egen erfaring fra utenriksdepartementet valgte han å la Brown styre den delen av politikken. Jeg tror derimot at Brown og Wilsons delikate forhold¹⁵ og ulikt perspektiv på det meste kan ha vært bakgrunnen for at Brown fikk lede utenriksdepartementet i den grad han gjorde. Forskning som støtter denne teorien er Chris Wrigleys beskrivelse av Harold Wilson i *The Wilson Governments*, i tillegg til at jeg ser det som svært lite sannsynlig at en statsminister kan tillate seg å nedprioritere utenrikspolitikk i den grad Brenchley hevder. Chris Wrigley kommer i *The Wilson Governments* frem til at Wilson var en svært aktiv statsminister i utenrikspolitikken. Han blir portrettert som en driftig utenrikspolitiker som jobbet på flere ulike arenaer på samme tidspunkt. Brown sin særstilling som selvgående utenriksminister blir aldri nevnt her.

Et av de særlige problemene mellom Brown og Wilson var Wilsons forhold til USA og den amerikanske presidenten Lyndon B. Johnson. Selv om det også for Brown var essensielt å ha gode relasjoner med amerikanerne, var han tydelig på at Storbritannia burde fokusere mer

¹⁴ Ibid. xv

¹⁵ George Brown og Harold Wilson sin historie var blitt preget av uenigheter etter den tidligere Labour lederen Hugh Gaitskells død. George Brown kom aldri over at Harold Wilson ble leder i Labour på tross av at George Brown var nestleder under Gaitskell og var den som i teori skulle ta over ledelsen i partiet ved hans død.

på sin posisjon i Europa fremfor å følge en amerikansk utenrikspolitikk. Her var Wilson av motsatt oppfatning enn Brown, og så på USA som løsningen på Storbritannias økonomiske problem.¹⁶ Wilson etterkom amerikanske forespørsler om støtte i det fjerne Østen mot å få hjelp til å unngå en devaluering. Wrigley påpeker at Brown så hvilken utfordring Storbritannia ville få hvis de gikk inn i en atlantisk union med USA, der de kun ville bli en 51. stat.¹⁷ Også David Dutton i *British politics since 1945* påpekte hvordan Harold Wilson føyde seg etter amerikanske forespørsler for å sikre seg hjelp til å unngå devaluering og hvordan lojaliteten til USA ble en sentral del av Labours utenrikspolitikk grunnet Wilson.¹⁸

Wilson og Brown, på tross av sine personlige utfordringer med hverandre, virket å ha et godt samspill som statsminister og utenriksminister i store deler av Browns tid i utenriksdepartementet. Selv om Brenchley underminerer Wilsons posisjon i utenriksdepartementet blir Wrigleys beskrivelse i overkant engasjerende, for det var Brown som la føringen på utformingen av politikken, spesielt i Midtøsten. I likhet med meg påstår den israelske forskeren Arieh Kochavi i «George Brown and British policy in the Middle East following the 1967-war» at George Brown var selve drivkraften bak et bedret diplomatisk forhold mellom Kairo og London.¹⁹ Men der stopper enigheten mellom mange av hans påstander og mine funn.

Arieh Kochavi har tidvis store utfordringer med å gi en objektiv skildring av Brown. Det kommer tydelig frem flere ganger at Kochavi ser på Brown som anti-israelsk siden han gjennomgående fokuserer på Browns fiendtlige argumenter mot israelsk politikk. Kochavi bruker særlig Browns punkter i FNs artikkel 2, som ikke tillater å okkupere landområder vunnet i krig, som et eksempel på at Brown var pro-arabisk. Men selv om Kochavi kan ha rett i Browns pro-arabiske tendenser, var han under ingen omstendigheter anti-israelsk.

Kochavi mener at Browns tale for FNs generalforsamling ga han mulighet til å demonstrere at Storbritannia ikke valgte å følge USA og deres pro-israelske politikk.²⁰ Kochavi beskriver Brown som svært ivrig etter å føre en politikk som i størst grad gagnet de arabiske landene og han er godt, men selektivt, støttet av sine kilder. Problemet er at hele hans artikkel blir bygd opp på en tolkning om at Brown jobbet iherdig for den arabiske siden, mens Kochavi

¹⁶ Det britiske pundet var svakt under Labours regjeringstid, og Brown hadde ønsket å devaluere det siden 1964.

¹⁷ Wrigley, Chris: R. Coopey, Steven Fielding, and Nick Tiratsoo, *The Wilson Governments 1964-1970* (London: Pinter, 1993). 131

¹⁸ David Dutton, *British Politics since 1945 : The Rise, Fall, and Rebirth of Consensus*, 2nd ed. ed., Historical Association Studies (Oxford: Blackwell, 1997). 82

¹⁹ Arieh J. Kochavi, "George Brown and British Policy in the Middle East Following the 1967 War," *The Middle East Journal* 70, no. 1 (2016). 91

²⁰ Ibid. 97

i liten grad diskuterer Israels rolle i Midtøsten etter Seksdagerskrigen og hvordan de påvirket den politikken som Brown førte.

Et fullstendig litterært verk om George Brown som person og politiker er derfor mangelfull fra et analytisk forskningsperspektiv, selv om tabloidene bugner over av karikaturer av alkoholikeren og pro-arabisten Brown. Om britiske interesser i Midtøsten er det derimot blitt redegjort etter alle kunstens regler i den akademiske verden. Hvor den mest skarpe av de må være J.B Kellys *Arabia, the Gulf and the West*.²¹

Noe av det mest fremtredende med Kellys påstander må være når han hevder at britene «velvillig» lot kaos oppstå i Aden fra den dagen Whitehall vedtok at de skulle trekke seg ut av den tidligere kolonien. Britene skulle ifølge Kelly kun ha stått og sett på hvordan befolkningen i Aden prøvde å overleve i en by med økte utfordringer som gjentakende terrorhandlinger og en økt tetthet av terrorister som prøvde å ta kontroll over føderasjonen. Britene som styrte Aden skulle ha argumentert overfor myndighetene at de til stadighet hadde forsøkt å avverge terrorhandlinger, men til ingen nytte.²² Kellys beskrivelse av den britiske tilbaketrekkingen fra Aden skildres derfor som en velvillig overlevering av føderasjonen til fienden, hvor Browns rolle blir beskrevet som å smigre Nasser til å hjelpe Brown å opprettholde fred i Aden. Dette mens George Thomson skal ha fløyet frem og tilbake mellom London og Aden for å prøve å berge noe ut av det Kelly beskriver som vrakrestene.²³

Kellys påstander om britisk velvillighet til å bevisst overlate Aden i kaos, står i sterk kontrast til problemene Storbritannia møtte i sine forsøk på å sikre området og opprette en regjering som skulle sikre Adens fremtid. Det var mange voldsomme konfrontasjoner i Aden i påvente av britisk tilbaketrekking, men som Brown selv argumenterte, kan ikke stabilitet bygges opp utenfra.²⁴ Mange arabere ønsket ikke en regjering tuftet på britiske prinsipper, dermed var den britiske oppgaven umulig, på tross av hva Kelly har hevdet.

Seksdagerskrigen resulterte i at Storbritannia og Egypt kom til enighet om en gjenoppsettelse av relasjoner, da Aden ikke lengre var en konflikt mellom dem. Robert McNamaras *Britain, Nasser and the Balance of Power in the Middle East, 1952-1967* hevder at Egypt var mer enn klar for en vestlig tilnærming etter seksdagerskrigen.²⁵ Jeg mener det er

²¹ J. B. Kelly, *Arabia, the Gulf and the West* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1980).

²² Ibid. 27

²³ Ibid. 28

²⁴ Secretary of State's speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/81, BL

²⁵ Robert McNamara, *Britain, Nasser and the Balance of Power in the Middle East, 1952-1967 : From the Egyptian Revolution to the Six-Day War*, Cass Series: British Foreign and Colonial Policy (London: Frank Cass, 2003).

mer riktig å påstå at det var mer enn nødvendig for Nasser å etablere en bedret relasjon med vesten og dette ga da et brudd med det problematiske diplomatiet som hadde eksistert mellom Storbritannia og Egypt de siste årene.

Etter Suezkrisa hadde britisk politikk i stor grad dreid seg om å motsette seg Nasser, noe som endret seg da Brown valgte å innfinne seg med Nassers nasjonalisme²⁶ for å sikre britiske interesser.²⁷ McNamara påstår at Labour regjeringen ikke var like preget av Suezkrisa som den konservative regjeringen hadde vært, noe som gjorde det mulig med en tilnærming.²⁸ Det er tydelig at holdningen Storbritannia hadde til Egypt endret seg med Labour, men på tross av dette brøt Egypt sine diplomatiske relasjoner til Storbritannia i 1965 da Storbritannia valgte å ikke etterkomme Nassers påstand om et selvstendig Rhodesia.²⁹ Utover 1966 beskriver McNamara hvordan relasjonen mellom Storbritannia og Egypt stadig forverres over Aden, men med en bedring etter at Brown ble utenriksminister. McNamaras skildringer av dynamikken i det Anglo/egyptiske diplomatiske spillet er godt argumentert og upartisk og hevder i likhet med meg at Brown var svært viktig for å forbedre de britiske relasjonene i Midtøsten.

Labours politikk ble på 1960-tallet preget av den kalde krigen mellom Sovjetunionen og USA. Begge disse stormaktene hadde sine allierte i Midtøsten, noe som etterlot Storbritannia som overflødig i den form av at de politisk ble oppfattet kun som et bindeledd til stormaktene. Geraint Hughes *Harold Wilson's Cold War, The Labour Government and East-West Politics 1964-1970* ser på den britiske posisjonen i Midtøsten i en periode der stormaktenes kalde krig førte til, det Hughes påstår er en Proxy-krig i Midtøsten.³⁰ Denne påstanden støtter jeg meg til, da Brown gjennom hele perioden som utenriksminister jobber tett på Sovjetunionen og USA for å finne løsninger på konflikten mellom Egypt og Israel, og ikke minst for å forhindre utbruddet av Seksdagerskrigen. Dette vil kort bli diskutert i løpet av denne oppgaven, da jeg anser den manglende sovjetiske interessen i å hindre Egypt i å provosere frem et israelsk angrep som en kalkulert politisk manøver for å styrke deres egen posisjon i Midtøsten. Tanken bak

²⁶ Nassers nasjonalisme bunnet i en sterkere arabisk enhet og var en reaksjon på vestens koloniseringspolitikk.

²⁷ Suezkrisa var en militær konfrontasjon der Storbritannia, Frankrike og Israel gikk sammen for å styrke president Nasser. Nasser hadde nasjonalisert Suezkanalen, noe som blant annet svekket den britiske økonomien, men som også svekket den britiske politiske posisjonen i Midtøsten. Egypt fikk støtte av FN og USA, noe som førte til en britisk bitterhet mot Nasser og Egypt. Denne følelsen var svært tilstede blant de konservative i tiår senere.

²⁸ McNamara. 289

²⁹ I 1965 erklærte regjeringen i Rhodesia, bestående stort sett av hvite menn, landet som selvstendig. Kravet ble ikke etterfulgt av Storbritannia, da de ønsket en folkevalgt regjering som tillot flere etniske afrikanske politikere å ta plass i regjeringen. Nasser anså britiske innvendinger på Rhodesias selvstendighet som et forsøk på å forlenge sin koloni-makt i Afrika, noe som gikk imot Nassers arabiske nasjonalisme.

³⁰ Geraint Hughes, *Harold Wilson's Cold War : The Labour Government and East-West Politics, 1964-1970*, Royal Historical Society Studies in History, New Series (Woodbridge: Royal Historical Society, 2009).

denne manøvreringen var at Egypt ville da i større grad enn tidligere bli avhengig av Sovjetunionen ved et egyptisk nederlag. Årsaken til at jeg kun kort vil argumentere for dette, er at den avviker noe fra oppgavens tema, men påstanden er allikevel interessant nok å diskutere da jeg ikke har sett noen drøfte denne påstanden tidligere.

Hughes hevder videre at selv om Storbritannias tilbaketrekking fra Aden var økonomisk betinget, var avgjørelsen fornuftig med tanke på en kald-krig strategi.³¹ Den britiske posisjonen i Midtøsten ble styrket da de trakk seg ut, da forholdet mellom Storbritannia og flere arabiske stater ble forbedret. Mange har derimot hevdet at den britiske tilbaketrekkingen skapte et maktvakuum i Midtøsten som Sovjet utnyttet med egne politiske interesser.³² Selv om Aden kun er en mindre del av denne oppgaven, vil jeg påstå at de økonomiske og ideologiske aspektene er mer relevante enn at tilbaketrekkingen skulle være en britisk strategi for å posisjonere seg i den kalde krigen.³³

Sovjets forsøk på ekspansjon i Midtøsten utover 1970-tallet er ikke relevant for den videre diskusjonen i denne oppgaven, men de britiske forsøkene på å posisjonere seg som en stormakt mellom de ledende stormaktene USA og Sovjetunionen er verdt å ta med seg videre for å forstå George Browns forsøk på å sikre de britiske interessene i Midtøsten, da Hughes Proxy-krig i høyeste grad er en relevant faktor for hvordan Brown praktiserer sin utenrikspolitikk i Midtøsten.

Faglig vinkling og relevans

Det finnes svært mye forskning på britisk utenrikspolitikk i Midtøsten i dag. Allerede kort tid etter Seksdagerskrigen og den britiske avkolonisering, har britisk utenrikspolitikk i området blitt drøftet av historikere, men spesielt av tidligere politikere som selv figurerte i området. Disse har skrevet flere litterære verk der de har brukt seg selv som førstehåndskilde.³⁴ Det er ofte i sistnevnte verk at George Brown blir diskutert som politiker, men sjeldent blir gitt den reelle posisjonen som hovedaktør for de britiske fremskrittene som ble gjort i Midtøsten, spesielt etter Seksdagerskrigen.

I denne oppgaven vil jeg se på to overordnede problemstillinger og ut ifra disse vil det forekomme påstander som vil være med å argumentere for mine funn. Første problemstilling vil være å se på hvilken påvirkning George Brown hadde på den britiske utenrikspolitikken mot

³¹ Ibid. 167

³² Ibid. 168

³³ Ideologisk var det etter andre verdenskrig ikke lenger ansett som «riktig» å inneha kolonier.

³⁴ De fleste av Storbritannias kolonier ble etter andre verdenskrig selvstendige, grunnet endret moral i samfunnet der kolonisering ikke lengre ga en fordelaktig posisjon. Også en svakere økonomi hadde noe av skylden, da det å opprettholde makt på lange avstander ikke lenger var økonomisk forsvarlig.

Egypt og om denne endret seg. Browns handlinger og resultatene av disse vil, i tillegg til mine kilder, bekrefte det enkelte tidligere kun har hevdet; at George Brown hadde fremragende politiske ferdigheter.

Den andre problemstillingen skal vurdere om og eventuelt hvordan George Browns ambisjoner endret seg fra å fokusere på britiske interesser til å fokusere på egne ambisjoner. Er det grunn til å tro at George Brown ønsket å bli utnevnt som fredsmegler mellom Israel og de arabiske statene etter Seksdagerskrigen, og var dette årsaken til hans endrede politiske holdninger til egen regjering? Hvis denne teorien er plausibel, hvor oppstod bruddet med den britiske regjeringens interesser og hvorfor?

Med disse hovedmotivene som bakgrunn i oppgaven vil en vurdering av Browns personlighet og problematiske forhold til alkohol være med på å sette farge på min vurdering av Browns utenrikspolitiske tid. Browns alkoholisme var et åpenbart problem som ble forsterket utover hans periode som utenriksminister, men på tross av dette oppnådde han i denne perioden sitt livs største triumfer.

Opgaven er geografisk avgrenset til spesifikke deler av Midtøsten, slik at hendelsene i Aden og Seksdagerskrigen bidrar til å bruke Egypt som arena for diskusjonen min. George Brown var den viktigste personen Storbritannia hadde for å opprettholde de relasjonene de hadde i Midtøsten etter Seksdagerskrigen. Derfor er Brown svært relevant for å forstå den britiske utenrikspolitikken i Egypt i dette tidsrommet.

En større akademisk undersøkelse av George Brown som utenrikspolitiker har jeg ikke klart å oppdrive, og det som finnes av artikler eller avsnitt i andre litterære verk er ofte en gjengivelse av andres konklusjoner som ofte kan ledes tilbake til de tidligere politikernes drøftinger av hvordan Storbritannia drev politikk på 1960-tallet. Tiden er derfor mer enn moden for en ny og større vurdering av den tidligere britiske utenriksministeren.

Biografier er skrevet i mangfold om britiske politikere og selv om denne oppgaven kun drøfter knapt fire år av en manns liv, og kun innenfor et begrenset geografisk område, har biografiske verk alltid fascinert mennesker og vil derfor alltid være relevant. Håpet er at denne oppgaven kan bidra til at det på et senere tidspunkt vil kunne komme en komplett biografi, tuftet på akademiske prinsipper, som tar for seg George Brown i sin helhet som person og politiker.

Jeg har valgt å avgrense oppgaven til perioden fra George Brown ble utnevnt til utenriksminister i 1966 til hans reise i Midtøsten i 1970. Årsaken til at jeg har valgt å strekke perioden utover hans tid som utenriksminister er fordi hans reise i 1970 både åpenbarer og

belyser hans personlige ambisjoner som politiker på en internasjonal arena, spesielt i dette området.³⁵

Funn

De fleste av funnene mine viser til at jo mer kynisk og ambisiøs Brown ble, jo bedre lyktes han i utenrikspolitikken, men ble derimot mindre likt av kolleger og venner. Han var kynisk i den form at han fulgte en egen politisk agenda uten å ta særlig høyde for verken statsminister Harold Wilson eller regjeringens meninger. Ambisiøs i den form av at jo mer han ønsket å lykkes for sin egen personlige vinning, desto bedre resultater fikk han på den internasjonale politiske arena.

Britisk utenrikspolitikk fikk med George Brown som utenriksminister en endret innstilling til hvilke muligheter en forbedret relasjon med Egypt kunne gi. Brown tok aldri Israels side på den samme måten som den Konservative regjeringen hadde gjort i perioden før Labour. Dette ga en endret dynamikk mellom Storbritannia, Israel og de Arabiske landene til arabernes favør. Til å begynne med drev Brown politikk for å sikre britiske interesser og i 1966 var tilbaketrekkingen fra Aden det som i størst grad dikterte britisk utenrikspolitikk i Midtøsten.

Brown jobbet etter britiske interesser frem til etter Seksdagerskrigen, da han øynet muligheten til selv å oppnå en mer ambisiøs rolle enn britisk utenriksminister ved å bli tildelt en posisjon i FN, noe som kommer tydeligere frem under hans reise i Midtøsten i 1970. Ut ifra kildematerialet kan man trekke en plausibel påstand om at Browns forsøk på å overta Gunnar Jarrings rolle som megler i området var en posisjon han hadde tiltenkt seg selv allerede umiddelbart etter Seksdagerskrigen. Dette er en påstand som ikke tidligere er blitt drøftet og umulig å kunne fastslå med sikkerhet. Dermed blir det kun en slutning jeg har trukket basert på Browns holdninger slik de er lagt frem i kildene og den åpenbare retorikken han hadde i 1970.

Teori og metode

Denne oppgaven bygger ikke på noen store teorier innenfor politisk diplomatisk historie, men vil heller være et forsøk på å fremheve enkeltindividets påvirkning i politikken, og ikke minst i historien. Mange forskere har hevdet at den britiske rollen som stormakt hadde blitt redusert til det minimale etter andre verdenskrig, og selv om denne oppgaven ikke har som hovedmål å motargumentere dette håper jeg at oppgaven vil vise at selv om Storbritannia ikke var av den størrelsen de tidligere var, økonomisk og politisk, hadde de midler og ikke minst evnen til å påvirke den internasjonale arena også etter sin tid som verdensledende kolonimakt med George

³⁵ George Brown var utenriksminister fra august 1966 til mars 1968.

Brown i føringen. Storbritannia var ikke en ubetydelig aktør i den internasjonale politikken på slutten av 1960-tallet.

Metoden bærer preg av at oppgaven er en empirisk studie basert på en kvalitativ undersøkelse av materialet fra The National Archives (TNA) i London og Bodleian Library (BL) i Oxford. TNA ligger i Kew i London og er den britiske regjeringens offisielle arkiv. Herfra har jeg hentet kilder fra Foreign Office (FO), Foreign and Commonwealth Office (FCO) og Primeministers Office (PREM). Foreign Office ble i 1968 slått sammen med Commonwealth Office, og fikk da navnet Foreign and Commonwealth Office. Kildene jeg har brukt har i stor grad vært korrespondanse mellom utenriksdepartementet og ulike ambassader i Midtøsten, intern korrespondanse i departementet og ulike rapporter fra George Browns møter med internasjonale statsråder.

En av de største utfordringene med dette arkivet er mengden material som er tilgjengelig. Tid ble mangelvare da jeg kun hadde en uke til rådighet å gå gjennom alt jeg ønsket, noe som resulterte i svært mye etterarbeid da valget falt på å avfotografere kildene som fremstod som relevante. På tross av dette var det to mapper som fortsatt var klausulert, mapper som jeg antar kunne vært svært interessante for denne oppgaven. Disse inneholdt informasjon om Seksdagerskrigen og kunne ha bidratt til en mer utfyllende vurdering av den britiske posisjonen i oppgavens kapittel om Seksdagerskrigen.

Ved Bodleian Library ved universitetet i Oxford har jeg hentet kilder fra George Browns private arkiv. Dette arkivet var ikke katalogisert noe som førte til at jeg lette i blinde. Arkivet ble gjennomgått i sin helhet, og de mest relevante kildene jeg satt igjen med var George Browns taler, personlige brev, avisutklipp fra hans tid i politikken og som en kuriositet, en håndfull barregninger.

Utover egne arkivopphold har jeg og noen kilder fra Lyndon B. Johnsons Library (LBLJL) i Austin, Texas.³⁶ Noen av disse var vanskelig å benytte, da de ikke var så relevante for oppgaven som jeg skulle ønske. Men som til gjengjeld har gitt meg en fantastisk beskrivelse av hvordan George Brown ble oppfattet av amerikanerne i sin samtid.

Selv om britenes forhold til USA ikke har vært en av hovedproblemstillingene i denne oppgaven har jeg benyttet meg av Foreign Relations of the United States (FRUS) for å se hvordan George Brown og hans utenrikspolitikk ble sett på utenfra. Konklusjonen ender i beskrivelsen som kilden fra LBJL ga.

³⁶ Lyndon B. Johnson var amerikansk president fra 1963 til 1969.

Utover kildemateriale fra ulike arkiv har memoarer og dagbøker blitt brukt for å gi et bilde av hvordan George Brown var, hvordan han ble sett på av andre og hvordan disse oppfattet hans politikk. Det er åpenbare problemer med å bruke slike kilder, da de ofte er svært subjektive og litteraturen i disse verkene kan ha vært påvirket av noe så ubetydelig som forfatterens humør den dagen. Spesielt gjelder dette Richard Crossmans dagbok, hvor George Brown den ene dagen fremstilles som et politisk geni for så å være utenriksdepartementets største problem. Dermed må informasjonen fra slike kilder vurderes om den er relevant, og ikke minst plausibel.

Den mest usikre variabelen i oppgaven er derimot forfatteren selv, da misforståelser og feiltolkninger kan lede til uriktige konklusjoner. Spesielt er det usikkert om jeg har klart etterkomme det som ligger i ordtaket «kill your darlings.»³⁷ Når man jobber tett på et individs livshistorie over langt tid, i dette tilfelle George Brown, blir man personlig engasjert og til en viss grad knyttet til denne personen på et mer emosjonelt plan enn hva man ville gjort til konkrete hendelser i historien. Dermed har det ved enkelte tilfeller vært utfordrende å distansere seg fra hendelser for å kunne gi en objektiv vurdering av hendelser knyttet til George Brown.

Da jeg begynte på denne oppgaven var Gamal Abdel Nasser den første «darling» jeg måtte kvitte meg med. Etter hvert som jeg ble bedre kjent med George Brown, tok jeg meg selv ofte i å heie på denne politiske «underdog». En risiko utledet av dette er at man kan stå i fare for å overkompensere sin støtte til hovedaktøren med å gi en mer negativ beskrivelse enn hva kildene faktisk viser. Dette for å skjule eller prøve å motbevise at man analyserer fra et subjektivt ståsted, fremfor å gi den objektive vurderingen av fortiden som man på dette nivået skal kunne mestre. Spørsmålet blir derfor om denne oppgaven fremstår som en objektiv vurdering av Brown og hans politiske karriere, eller om den bærer preg av at Brown fortsatt er min «darling».

Struktur

Opgaven består av fire empiriske kapitler som er iscenesatt av kapittel to som inneholder bakgrunnen for å forstå Egypts og Storbritannias politiske posisjon i august 1966 og vi får en bedre forståelse for hvem George Brown var og hvor han kom fra.

Kapittel tre strekker seg fra starten på Browns politiske karriere og frem til Seksdagerskrigen. I denne perioden jobbet Brown for å forbedre Storbritannias relasjoner med

³⁷«Kill your darlings» kan bety å ikke single ut det som er mest fordelaktig for historien, eller i dette tilfelle hovedaktøren. For en objektiv vurdering er det viktig å ikke favorisere aktørene. Ordtaket har flere betydninger, men er hovedsakelig knyttet til å likvidere uønskede litterære effekter.

Egypt, og dette kapitlet trekker frem de ulike forutsetningene Brown jobbet under og de motstridende kreftene han fant i Egypt og ikke minst blant personer i den egyptiske regjeringen.

Kapittel fire ser på George Browns utfordringer knyttet til Seksdagerskrigen, Browns vennlige innstilling til Nasser og Egypt endres, og Brown ønsket å styrte den egyptiske presidenten. Her blir håndteringen av The Big Lie en av de viktigste punktene for George Brown og Storbritannia. En løgn som satte både den britiske økonomien og George Browns tålmodighet på prøve.

Kapittel fem strekker seg fra tiden umiddelbart etter Seksdagerskrigen og frem til Browns oppsigelse i mars 1968. I denne perioden blir Browns ambisjon om å lykkes i FN tydelig, og han oppnår sine største politiske triumfer, blant annet da Resolusjon 242 ble vedtatt.

Browns politiske liv etter hans oppsigelse ble en skygge av hva han hadde oppnådd i løpet av høsten 1967. Kapittel seks argumenterer for hvordan Brown på sin reise i Midtøsten 1970 setter punktum for hans politiske karriere, grunnet irrasjonell oppførsel og høytsvevende ambisjoner.

Kapittel 2

BAKGRUNN

George Brown ble født i 1914 i Sør-Londons fattige strøk. Han vokste opp i Southwark, hvor han bodde med sin mor, far og tre søsken i en liten to-roms kommunal leilighet.³⁸ Hans far, også George Brown, jobbet som lastebil sjåfør og var en ivrig fagforeningsmann som opprettet en forlengelse av Transport Workers Union (TUC) ved Lyons etter første verdenskrig.³⁹ Livet på sør-siden av London var ikke lett og da Stor-streiken i 1926 pågikk måtte Brown gå på fattighuset for å hente matrasjoner til familien, noe han opplevde som en stor skam. Allerede da ønsket Brown å endre samfunnet slik at man ikke synliggjorde fattigdom og krenket de som hadde størst behov for hjelp.⁴⁰

Brown brukte mange år av sin ungdom til å bidra økonomisk til familien, noe som fratok han muligheten til å fullføre en høyere utdanning eller fokusere på sine politiske ambisjoner. Da han i 1937 giftet seg med Sophie Levine⁴¹ valgte han å forlate sin stilling som fremgangsrik selger på John Lewis til fordel for jobben som resepsjonist i fagforeningen Transport & General Workers Union (TGWU) under Ernest Bevin.⁴² Gjennom hele sin ungdom hadde han på tross av sine plikter til familien vært engasjert i det politiske livet i London og var sosialpolitiker fra barnsben av, med Ernest Bevin som sitt store forbilde.

Etter to år ved TGWU fikk Brown muligheten til å hevde seg ved Labours årlige konferanse, da han med skarpsindige ord og formuleringer langet ut om hvor håpløs Labours framdrift i å avgjøre skjebnen til Stafford Cripps og hans forsøk på å samle en Popular Front i Storbritannia hadde vært.⁴³ Dette verbale angrepet på Cripps førte til at han mange år senere, da de begge satt i samme regjeringen, fortsatt nektet å prate til Brown.⁴⁴

Mottagelsen av Browns tale i Labour var overveldende og bidro til at han etter krigen ble Member of Parliament (MP) for Belper, da Labour vant regjeringsvalget i 1945. Etter få

³⁸ Jefferys Kevin, *Labour Forces: From Ernie Bevin to Gordon Brown* (Ib Tauris & Co Ltd, 2002). 156

³⁹ George-Brown. 25

⁴⁰ Kevin. 156

⁴¹ Sophie Levine var fra en jødisk familie, noe George Brown brukte til sin fordel da han ble konfrontert med å være anti-israelsk.

⁴² Ernest Bevin var Labour politiker i regjering under Winston Churchill under andre verdenskrig som Minister of Labour. Etter krigen fikk han posten som utenriksminister under statsminister Clement Attlee, en post han holdt frem til sin død i 1951.

⁴³ Stafford Cripps var en Labour politiker som forsøkte å samle partiene på venstre siden for å sammen bekjempe den voksende fascismen i Europa, kalt Popular Front. Dette var et kommunistisk initiativ fra Sovjetunionen. Brown og Bevin var begge store motstandere av kommunisme.

⁴⁴ Kevin. 157

dager i regjeringen ble han tilbudt jobben som Private Parliamentary Secretary (PPS) for George Isaacs, Minister of Works og to år etter ble han PPS under Hugh Dalton, Chancellor of Exchequer. Denne jobben ble forøvrig kortvarig da Isaacs utnyttet seg av Browns beundring for Bevin og prøvde å få Brown med på plottet om å kvitte seg med statsministeren Clement Attlee, for å utnevne Bevin i hans sted. Brown ble kalt inn på teppet, men istedenfor å miste jobben ble han tilbudt rollen som Parliamentary Secretary i Ministry of Agriculture.⁴⁵

I 1951 tapte Labour valget, men Browns ambisjoner bidro til at han fikk en plass i opposisjonen.⁴⁶ Det var i denne perioden Brown fikk mulighet til å bli kjent med Midtøsten, hvor han stiftet bekjentskap med Gamal Abdel Nasser, som senere ble egyptisk president. I 1951 reiste Brown som én blant flere britiske politikere til Midtøsten som gjester av den libanesiske milliardæren Emil Bustani. Foruten eksentrisk milliardær, var Bustani svært politisk engasjert og hans mål var å få folk til å forstå situasjonen i Midtøsten hvor mange var opptatt av Israels rettigheter, mens den arabiske posisjonen ble underminert.⁴⁷

Browns første møte med Nasser gjorde inntrykk og Brown beskrev senere den egyptiske presidenten som en svært attraktiv personlighet og en politiker som klarte å følge tiden og dens endringer.⁴⁸ Det ble flere reiser til Midtøsten i løpet av hans tid i opposisjonen hvor han knyttet tett bekjentskap med flere av de arabiske lederne, utover Nasser.⁴⁹ Dette var relasjoner som Brown satte lit til da han i 1966 ble utnevnt som utenriksminister.

Storbritannias posisjon i Midtøsten var i 1966 påvirket av en endret politisk retning og mentalitet i kolonipolitikken etter andre verdenskrig. Britisk tilbaketrekking og tilbakeføringen av selvstendighet til tidligere kolonier hadde begynt allerede i 1947 da India ble selvstendig.⁵⁰ Aden var en av de få britiske koloniene som i 1966 fortsatt var under britisk kontroll, men med Storbritannias reduserte ressurser og det faktum at det ble stadig vanskeligere å inneha en politisk innflytelse i kolonier som lå langt fra senteret for utøvende makt, var det ikke forsvarlig for Storbritannia å klamre seg til Aden. Også det britiske folk var nå mindre villig til å tviholde på imperiet Storbritannia da det gikk på bekostning av nasjonale interesser.⁵¹ Det ble opp til

⁴⁵ Ibid. 158

⁴⁶ Opposisjonen er skyggeregjeringen til den effektive regjeringen, her de Konservative.

⁴⁷ George-Brown. 228

⁴⁸ Ibid. 231

⁴⁹ Ibid. 228

⁵⁰ David Vital, *The Making of British Foreign Policy*, vol. 4, Studies in Political Science (London: Allen & Unwin, 1968). 29

⁵¹ Ibid. 29

George Brown å forlate Aden uten en oppstandelse av kaos. Han ble, ifølge Tore Petersen, hovedarkitekten bak den britiske tilbaketrekkingen fra Aden.⁵²

Aden hadde siden 1839 vært under britisk styre, hvor byen fra 1937 hadde fungert som en britisk koloni.⁵³ Under den britiske Konservative regjeringen på begynnelsen av 1960-tallet ble Sør-Arabias Føderasjon lovet selvstendighet i løpet av 1968, med kun én base som eneste britiske tilstedeværelse. En lovnad som måtte etterfølges av Labour regjeringen som tiltrådte etter regjeringsskifte i 1964. Etter at de britiske planene om en tilbaketrekking ble vedtatt i Whitehall, forsvant mye av lojaliteten som tidligere hadde eksistert til Storbritannia, da de araberne som støttet britene forstod at det ikke ville være noen igjen til å beskytte dem fra ytre aggresjon.⁵⁴ Hvis George Brown skulle oppnå en fredelig tilbaketrekking ble han derfor avhengig av den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nassers velvilje. Dette gjorde det nødvendig for Storbritannia å intensivere sine forsøk i å gjenopprette diplomatiske relasjoner med den egyptiske presidenten.

Egypt hadde siden den Anglo-egyptiske traktaten i 1936 vært å regne som en selvstendig nasjon. Kun Suezkanalen var kontrollert av Storbritannia med 80 000 britiske menn som var stasjonert der for å sikre britiske interesser.⁵⁵ Denne britiske tilstedeværelsen var for Nasser en nasjonal påkjenning, da den fremsto som et konkret eksempel på at Egypt ikke var en fullstendig selvstendig nasjon.⁵⁶ President Nasser hadde i 1952 vært med på å styrte den egyptiske pasjaen som hadde ledet landet etter en føydal struktur og som undertrykte det egyptiske folk. Kong Farouk ble under kuppet i 1952 erstattet med sin sønn Ahmed Foud, men som et knapt år etter ble byttet ut med den militære lederen Mohammed Naqib. I 1953 fikk Egypt sin første president og ble en republikk, men det tok ikke lang tid før Naqib måtte vike fra makten til fordel for Gamal Abdel Nasser. Nasser var da en ung major som var drevet av en arabisk nasjonal tanke, og som mislikte den britiske imperialistiske tilstedeværelsen i Midtøsten.

Grunnet økt frykt for Sovjetunionen og hvordan kommunismen kunne påvirke de ustabile politiske forholdene som mange land i Midtøsten led av, presset USA og Storbritannia på for å opprette en forsvarspakt (Bagdad-pakten) mellom flere land i området. I 1956 gikk Irak og Tyrkia inn i avtalen med vesten, men Egypt og Jordan valgte begge å avstå. Nasser ble på

⁵² Tore T. Petersen, *Challenging Retrenchment : The United States, Great Britain and the Middle East, 1950-1980*, Rostra Books - Trondheim Studies in History (Trondheim: Tapir Academic Press, 2010). 3

⁵³ Stephen Day, "Aden and the Gulf: The Reflections of a Political Officer," *Middle Eastern Studies* 53, no. 1 (2017). 138

⁵⁴ Tore Petersen, "Anglo-American Relations over Aden and the United Arab Emirates, 1967-71," *ibid.* 98

⁵⁵ Suezkanalen var den korteste handelsruten til Østen. Som handelsnasjon var derfor kanalen en av de viktigste interessene Storbritannia hadde i området.

⁵⁶ Gamal Abdel Nasser and Harald Heyerdahl Hørbye, *Egypt's Frigjøring : Revolusjonens Filosofi*, Egypt's Liberation, the Philosophy of Revolution (Oslo: Haakerud, 1959). 28

grunn av dette anklaget av Storbritannia for å ha tvunget den jordanske kong Hussein til å trekke seg fra avtalen. Da kong Hussein på samme tid avsatte den britiske løytnant-generalen John Bagot Glubb og byttet ut det britiske militæret med jordanske menn for å sikre en Jordansk uavhengighet fra Storbritannia, mente Eden at dette var Nassers verk.⁵⁷ Dette førte til en økt mistillit mellom Storbritannia og Egypt.

Da USA i 1956 trakk tilbake lovnaden om økonomisk bistand til Egypt for å bygge Aswandemningen⁵⁸ valgte Nasser å ty til andre midler for å ferdigstille den, han nasjonaliserte Suezkanalen.⁵⁹ På tross av at Nasser hadde loven på sin side, fulgte den britiske statsministeren Anthony Eden en agenda som minnet om en personlig vendetta mot Nasser for å ta Suezkanalen tilbake.⁶⁰ Suezkrisa kan beskrives som Storbritannias siste forsøk på en imperialistisk håndhevelse ovenfor Egypt, men som endte som en britisk flause der FN med USA og utenriksminister John Dulles i spissen krevde umiddelbar britisk tilbaketrekking fra Egypt.⁶¹ Men der det eksisterte en egyptisk avsmak for britisk politikk i Midtøsten, oppstod det i Storbritannia en anti-Nasser holdning etter Suezkrisa. Da George Brown ble utenriksminister i august 1966 kom derfor et brudd i tidligere britiske holdninger til Egypt og Nasser.⁶²

Den manglende økonomiske bistanden fra de vestlige stormaktene førte Nasser nærmere Sovjetunionen og ga en økt frykt i vesten for at kommunismen ville bre seg gjennom Midtøsten. Selv om Nasser selv hevdet å aldri ville la seg påvirke av Sovjets kommunisme, ble Egypt avhengig av Sovjet som bidragsyter av valuta og våpen.⁶³ Sovjetunionens våpendistribusjon blant de arabiske landene som grenset til Israel økte det allerede anstrengte forholdet mellom Egypt og Israel, noe som ledet til en forsterket kald-krig problematikk i området. Dette ble et problem for Nasser etter Seksdagerskrigen da han hadde vendt seg bort fra de vestlige stormaktene og hadde behov for vestlig støtte.

Israel hadde siden 1948 vært en nær alliert til USA. Geografisk var Israel blitt opprettet som fristat i det som etter første verdenskrig var Palestinamandatet.⁶⁴ Palestinamandatet ble administrert av Storbritannia og hadde på grunnlag av Balfour-forslaget i 1917 blitt tilholdssted

⁵⁷ David Reynolds, *Britannia Overruled: British Policy and World Power in the Twentieth Century*, 2nd ed. ed., Studies in Modern History (London: Longman, 2000). 191

⁵⁸ Storbritannia og USA la begge frem et formelt tilbud om å finansiere byggingen av Aswandemningen i desember 1955. Henry Kissinger, *Diplomacy* (New York: Simon & Schuster, 1994). 528

⁵⁹ USA trakk tilbake tilbudet om finansiering etter at Nasser hadde anerkjent den kommunistiske Folkerepublikken Kina og latt seg flørte med sovjetiske økonomiske tilbud. Ibid. 529

⁶⁰ Ziv Iilan, "Six Days in June," (2007).

⁶¹ Nigel J. Ashton, *The Cold War in the Middle East: Regional Conflict and the Superpowers, 1967-73*, vol. 19, Cold War History Series (London: Routledge, 2007). 84

⁶² George-Brown. 127

⁶³ Ibid. 231

⁶⁴ Palestinamandatet omfatter dagens Israel, Jordan, Vestbredden og Gazastripen.

for jøder.⁶⁵ Britiske forsøk på å regulere strømmen av jødiske flyktninger etter andre verdenskrig var få og hadde minimal effekt, noe som bidro til arabisk misnøye blant palestinere og øvrige arabiske nasjoner i området. Etter andre verdenskrig valgte Storbritannia å oppgi sitt «eie» av Palestinamandatet og i 1948 ble staten Israel opprettet med USA som pådriver.⁶⁶ I 1952 ble Brown sitert på at han var imot opprettelsen av en egen sionistisk stat, men påpekte i ettertid at ettersom landet nå eksisterte måtte det få leve i fred som en selvstendig stat.⁶⁷ For Brown var det allikevel ikke riktig at det arabiske folk ble hjemløse på grunn av Israels okkupasjonspolitik.

Den britiske mentaliteten ble etter andre verdenskrig påvirket av urettferdigheten som hadde blitt påført jødene under krigen og det ble mindre interesse i å sikre de palestinske rettighetene ved opprettelsen av Israel, da USA ønsket å sikre Israels rettigheter.⁶⁸ Storbritannias rolle i opprettelsen av et jødisk fristed i de Palestinske områdene, Suezkrisa samt britisk imperial historie var bakgrunnen for det tidvis forsømte og vanskelige diplomatiske forholdet mellom Storbritannia og Egypt i 1966. Brown forsøkte å veie opp for dette med å ikke la britisk utenrikspolitikk bli diktert etter den israelske lobbyen i landet, men etter britiske interesser og det som ble ansett som deres tradisjonelle vennskap.⁶⁹ Disse tradisjonelle vennskapene inkluderte land som tidligere hadde vært underlagt det imperialistiske Storbritannia.

For Brown ga hans avvikende holdninger problemer for han i Underhuset, da store deler av Whitehall fortsatt hadde tette bånd til den israelske regjeringen. Brown ble på bakgrunn av blant annet dette en upopulær utenriksminister, og stadige konfrontasjoner mellom han og statsminister Wilson ledet til at Wilson gikk inn for å få George Brown fjernet fra den britiske regjeringen.

⁶⁵ Balfour erklæringen ble vedtatt av den britiske utenriksministeren Arthur Balfour som etablerte ideen om Palestina som jødernes nasjonale tilholdssted. Thomas L. Friedman, *From Beirut to Jerusalem : Expanded Edition with a New Preface and Afterword* (New York: Picador, 2012). xi

⁶⁶ Storbritannia ønsket ikke å være med på å vedta en løsning for mandatet som ikke lot både jøder og arabere ha tilhold til området. De valgte derfor å overlate mandatets fremtid til FN. Northedge, 7. 114

⁶⁷ «An exciting dialogue with George Brown at the open meeting» *Al Ahrām* 04.01.1970 Ms. Eng C. 5213/18, BL

⁶⁸ Arabisk misnøye med opprettelsen av Israel førte til den arabisk-israelske krigen fra mai 1948 til mars 1949

⁶⁹ «The two faces of George Brown» *Jewish Chronicle* 14.03.1969 Ms. Eng. C. 5208/165, BL

Kapittel 3

FRA TILNÆRMING TIL KRIG

*Certainly the Foreign Office here has never before been headed by such an unorthodox diplomatist. His abounding vitality, inquisitive absorption of briefs, informality, boisterousness, already amaze, inspire, or appall his staff, as they did those previously associated with him in official life.*⁷⁰

George Brown hadde i løpet av 1950-tallet avansert fra å være en resepsjonist i TGWU til å bli nestleder i Labour. Hans politiske posisjon i 1963 indikerte at Brown i fremtiden ville lede Labour og hadde utsikter til å bli valgt som statsminister. På tross av Browns posisjonen var det Harold Wilson som tok over da Hugh Gaitskell døde samme år. Wilson ble statsminister i 1964 da Labour vant regjeringsvalget hvorav Brown forble nestleder av partiet og visestatsminister. Denne hendelsen bidro til at da George Brown i august 1966 ble utpekt som utenriksminister i Wilsons omrokking av regjeringen og begynte å jobbe for en gjenopprettelse av britiske relasjoner med Egypt, gjentatte ganger unnlot å inkludere Downing Street 10 i det pågående diplomatiet. Browns holdninger til statsministeren ble gjort mulig av en statsminister som forholdte seg delvis passiv for å unngå ubehagelige konfrontasjoner med sin egen nestleder. Brown, som må beskrives som individualistisk, ble på bakgrunn av dette flere ganger anklaget for å handle uten regjeringen eller statsministerens viten. Arieh Kochavi hevder at han bevisst manipulerte Wilson og sine kolleger og lurte alle for å oppnå det han selv ønsket, en forbedret politisk posisjon.⁷¹

Den planlagte britiske tilbaketrekkingen fra Aden januar 1968 hadde gjort en tilnærming til den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nasser viktig for å kunne oppnå et fredelig regjeringsskifte i Aden, da han var en av de drivende faktorene for terrorismen og angrepene på britiske styrker. For Nasser var kampen mot britene i Aden essensiell for å bygge sin egen prestisje blant araberne, og han var lite velvillig innstilt til britenes forsøk på en fredelig overgang i føderasjonen. Brown trodde at hans tidligere møter med presidenten ville gjøre en tilnærming til Egypt lettere, noe som ikke var tilfelle.

Brown møtte flere problemer i sine forsøk på å tilnærme seg president Nasser. Korrespondansen med Kairo ble lekket til pressen, noe som skapte uroligheter mellom

⁷⁰ NLJ 88-47 Vol.13 From ambassador David Bruce to Wolf Rostow 26. september 1966, LBJL

⁷¹ Kochavi. innledning

Storbritannia og de andre diplomatiske forbindelsene i Midtøsten. Flere av Midtøstens ledere tolket Browns frierferd til Nasser som pro-arabisk, spesielt Israel reagerte negativt på den økte britiske interessen for Nasser. Med oppløpet til Seksdagerskrigen i mai 1967 ble derimot forhandlingene om en gjenopprettelse lagt til side da Browns tilnærming til Egypt nå ble til en febrilsk diplomatisk manøvrering for å unngå et krigsutbrudd.

Da Nassers krav om tilbaketrekking av FNs fredstyrker (United Nations Emergency Forces (UNEF)) fra Sinai ble etterkommet, forsvant Browns tro på FNs funksjon som en verdensomspennende aktør og sådde tvil om deres rolle som fredsbevarende enhet. FNs Generalsekretær U Thants håndtering av konflikten ga Brown mulighet til å utfordre FN om organisasjonens indre struktur og deres medlemmer.

FNs manglende innsatsvilje ledet Brown til Sovjetunionen da den sovjetiske stormakten var viktig for å presse Egypt til en fredsløsning. Men med sovjetisk passivitet og uten noen vestlige stormakter med nok mot til å bryte inn, var Browns forsøk på å unngå et krigsutbrudd mellom arabere og Israel forgjeves. Frykten for å forsterke den kalde krigen førte til at USA var, om ikke passiv, forsiktig med å posisjonere seg som en drivende aktør i konflikten og med Sovjetunionens manglende interesse i å avverge krig stod Brown igjen med svært liten påvirkningskraft. Krigen ville for Sovjetunionen være en vinn-vinn situasjon, der et arabisk tap ville gi økt sovjetisk innflytelse, mens et israelsk tap ville gi de sterkere allierte i Midtøsten. Storbritannia var politisk og økonomisk svekket som stormakt og derfor avhengig av Sovjet eller USA for å forhindre en konfrontasjon mellom den arabiske koalisjonen og Israel og uten noen bidrag fra disse stormaktene stod Brown hjelpeløs igjen.

Hugh Gaitskells plutselige død i 1963 ble starten på Browns mange problemer innad i Labour.⁷² Da Brown, som var nestleder i partiet, tapte ledervalget for Harold Wilson bidro dette til at Brown ble bitter til flere innad i partiet. Han hadde blitt sviktet av de han anså som venner og flere partikolleger som alle mente at Brown ikke passet inn i rollen som leder av partiet eller som fremtidig statsminister, på grunn av hans problem med alkohol og manglende britisk etikette. Wilson var derimot ikke mye mer populær enn Brown innad i partiet, og Crossman poengterte at valget hadde stått mellom en skurk og en dranker.⁷³ Forholdet mellom Brown og Wilson varierte betraktelig mellom å være gode kolleger og arge fiender.

⁷² Hugh Gaitskell var leder i Labour fra 1955 til 1963. Han døde 56 år gammel grunnet komplikasjoner av sykdommen lupus.

⁷³ Giles Radice, *Friends & Rivals* (London: Little, Brown, 2002). 125

Wilson ble derimot en populær leder blant det britisk folk om ikke blant sine kolleger og ledet Labour til seier under valget i 1964. George Brown ble visestatsminister og statsråd av det ny-opprettede Department of Economic Affairs, hvor departementets formål var å opprette en økonomisk langtidsplan på nasjonalt nivå som skulle dele the Treasury i to, som var et forsøk fra Wilson regjeringen på å redusere dette departementets makt.⁷⁴ På grunn av den dårlige kursen på sterling⁷⁵ var forutsetningene for økonomisk vekst i Storbritannia så dårlige at Brown la frem krav om at pundet måtte devalueres⁷⁶ og for å spare penger burde de fremskynde tilbaketrekkingen av de britiske styrkene i Aden.⁷⁷

I august 1966 valgte statsminister Wilson å stokke om på regjeringen etter en sommer preget av økonomisk krise. Dette skiftet ble til George Browns fordel, da han nå ble utnevnt til å lede utenriksdepartementet. George Brown gikk raskt i gang med å omstrukturere hele departementet for å tilpasse han. Årsaken bak dette var den gamle praksisen der andre på kontoret tidligere hadde bestemte hvilke områder og hendelser som utenriksministeren skulle engasjeres i, en tradisjon Brown ikke valgte å følge opp. Fra 1966 ble derfor alt av papirer som kom inn til kontoret sortert av George Brown selv, slik kunne han avgjøre hva som var av hans interesse.⁷⁸ Tiden med Brown som ledende minister på utenriksdepartementet var nok preget av både interessante og utfordrende hendelser. Forutsetningene for at han drev utenriksdepartementet noe annerledes enn DEA er lite sannsynlig og junior minister Bill Rodgers uttalte etter å ha jobbet under Brown i DEA; «Life in the DEA was more, not less colorful than the newspapers came to described it» om Browns «shouting, cajoling, arguing, driving, sulking, cheering, scolding, drinking, and hardly ever sleeping.»⁷⁹

Brown valgte tidlig å markere sin posisjon som autoritær leder da han tiltrådte i sin stilling ved utenriksdepartementet, noe som ga han mange fiender. Ambassadører ble flyttet på uten forespørsler og sjefen over Eastern department of the Foreign Office, William Morris, ble nektet å prate på møter de hadde om Midtøsten på tross av hans kunnskap om Israel.⁸⁰ Men Brown hadde også et knippe mennesker som han respekterte og anså som likeverdige, dette gjaldt særdeles personer som utviste samme engasjement som Brown i Midtøsten.⁸¹ Dette var

⁷⁴ D.E.A ble avviklet etter fem år da ingen klarte å gjennomføre departementets formål i den samme grad som George Brown hadde gjort mellom 1964 og 1966.

⁷⁵ Dette kom som et resultat av at den konservative regjeringen hadde etterlatt Labour med et underskudd på £800 millioner, noe som bidro til at sommeren i 1966 ble preget av en økonomisk krise. Peter Dorey, *The Labour Governments 1964-1970*, British Politics and Society (London: Routledge, 2006). 131

⁷⁶ Kevin. 162

⁷⁷ Hughes. 107

⁷⁸ George-Brown. 129

⁷⁹ Kevin. 161

⁸⁰ Brenchley. xvi

⁸¹ Dette gjaldt i størst grad de arabiske landene i Midtøsten.

George Thomson som opererte fra departementet og Hugh Foot (Lord Caradon) som var Storbritannias utsendelse til FN, men som tok spesielt interesse i Midtøsten. Kombinasjonen av disse tre mennene var ifølge Brenchley svært robuste og de hadde særdeles høy kunnskap om Midtøsten.⁸²

Selv om Brown hadde gjort seg upopulær blant mange i utenriksdepartementet og blant ambassadørene grunnet sine uforutsigbare rotasjoner, var andre imponert over fremdriften Brown hadde som sjef. Crossman, som ikke sjeldent så Brown som en utfordrende personlighet, innså at på tross av brister i hans personlige liv hadde usedvanlige politiske egenskaper. «George Brown has already made the foreign Office as independent, vigorous and self-assertive as he made the DEA during the time he was there. He has the power to create a dynamic in any Department he takes over.»⁸³ Brown klarte å opprette et departement som ikke bare fungerte etter Browns standard og preferanser, men som også stod rustet til å fullbyrde den konservative regjeringens lovnader om et selvstendig Aden.⁸⁴

Aden var det tyngste argumentet Storbritannia hadde for å opprette en dialog mellom president Nasser og den britiske regjeringen. Her kontrollerte Nasser, Front for the Liberation of Occupied South Yemen (FLOSYS), en av frigjøringsorganisasjonene som brukte terror for å vinne kontroll over Aden.⁸⁵ Selv benektet den egyptiske presidenten å ha noen tilhørighet til noen av disse organisasjonene, men for Brown var det åpenbart at Nasser var drivkraften bak FLOSYS økonomi og ideologi.⁸⁶

Nassers rolle som agitator til terrorismen i Aden ble Browns største utfordring i å nå enighet med Egypt. Brown var svært tydelig på at hvis Egypt og Storbritannia skulle gjenopprette kontakten måtte Nasser bryte sine forbindelser til FLOSYS.⁸⁷ Men på tross av at britene hadde offentliggjort sine intensjoner om å trekke seg ut av Aden i januar 1968 og Brown hadde forsikret Nasser om at det ikke ville bli enighet mellom dem hvis terrorhandlingene fortsatte, oppmuntret Nasser til voldelige demonstrasjoner mot de britiske styrkene som var stasjonert i Aden.⁸⁸ For Brown ble Nassers vestlige fiendtlighet, som manifesterte seg i anti-

⁸² Brenchley. xvii

⁸³ Crossman, 2. 295

⁸⁴ Ibid. 189

⁸⁵ Det verserte også antagelser om at National Liberal Front (NLF) ble støttet av Egyptian Intelligent Service (EIC), men det kom frem etter hvert at NLF var en frittstående gerilja gruppe uten noen tilknytning til Nasser eller Egypt. Summary on South Arabia, Intelligence Memorandum No. 1368/67 24.07.1967 *Foreign Relations of the United States : Diplomatic Papers : 1968:21 : 1964-1968 : Near East Region ; Arabian Peninsula*, vol. 10691, Department of State Publication (Washington: US Government Printing Office, 2000). 217

⁸⁶ FCO 39/599 Parliamentary questions, Notes for supplementaries 27.02.1967, TNA

⁸⁷ Steering Breef august 1966, Ms. Eng. C. 5012, BL

⁸⁸ Anglo/UAR relations august 1966, Ms. Eng. C. 5012/30, BL

britisk propaganda og terrorisme, et tydelig tegn på at sjansene for en fredelig løsning i Aden var små.

En annen mulighet Brown hadde til å underkue Nasser var gjennom USA. Siden 1954 hadde Egypt mottatt hvete til en verdi av 1 800 millioner dollar, på bakgrunn av Public Law 480(PL480), fra den amerikanske staten.⁸⁹ For Nasser hadde denne velferdsordningen gitt han mulighet til å kanalisere store deler av den egyptiske kapitalen til å ruste opp militært, med god hjelp fra Sovjet. Selv om det var åpenbart at Nasser spilte på både USA og Sovjet for bistand, valgte USA i stor grad å opprettholde PL 480 til Egypt. Årsaken bak dette var USAs frykt for at Nassers avhengighet av andre stormakter for å brødfø befolkningen ville bli forsterket av at USA trakk seg fra avtalen, og dermed ville føre Nasser nærmere Sovjetunionen og bidra til en kommunistisk vending i Egypt.⁹⁰

Brown var tydelig overfor USA at de i mye større grad kunne bidra til å sikre en trygg tilbaketrekking fra Aden. Den amerikanske regjeringen hadde større global makt og økonomisk påvirkningskraft enn Storbritannia, og om de ikke kunne påvirke Nasser i en mer vestlig retning, tvinge han. Bakgrunnen for det manglende initiativet fra USA var at de ønsket at Storbritannia skulle opprettholde sitt militære nærvær i Midtøsten. En av årsakene var å forhindre en kommunistisk innflytelse ved et britisk vakuum, men hovedsakelig fordi USA ikke ønsket å måtte selv erstatte det manglende britiske nærværet, da USA allerede hadde store kostnader knyttet til krigen i Vietnam.⁹¹ Først etter omfattende britisk lobbyvirksomhet i den amerikanske regjeringen valgte USA i desember 1966 å avslutte videre forsendelser av hvete til Egypt.⁹² Men utover dette ble Brown nødt til å ta andre midler i bruk for å komme til enighet med Nasser. Siden USA ikke ønsket å utvide sine militære kostnader for å opprettholde en vestlig tilstedeværelse, ble Brown og Storbritannia nødt til å selv stå ansvarlig for forholdene i Aden etter tilbaketrekkingen.

Med et noe fraværende amerikansk samarbeid ble en gjenopprettelse av relasjonene med Egypt enda viktigere. Britiske forsøk på å tilnærme seg Egypt var mange, men lite produktive. Brown hadde håp om at en dialog med Egypt ville gå uproblematisk med tanke på hans vennskap med Nasser. Men Nasser var, på tross av å ha møtt Brown flere ganger, ikke mer

⁸⁹ Bistandsprogrammet PL 480 ble til for å fordele det amerikanske overskuddet i jordbruket til land der befolkningen sultet, satt i verk av John F. Kennedy.

⁹⁰ I 1956 hadde Nasser brukt fordelene av den kalde krigens påvirkning av stormaktene til å få ytelser fra begge sider. Da USA ikke godtok kravene Nasser stilte til amerikanske midler for å bygge Aswandammen søkte han økonomiske bidrag fra Sovjet. Dette ga i lengden et brudd i avtalen om amerikanske bidrag til konstruksjonen av demningen.

⁹¹ Record of interdepartmental meeting IRG/NEA 66-35 4.10.1966 *Foreign Relations of the United States : Diplomatic Papers : 1968:21 : 1964-1968 : Near East Region ; Arabian Peninsula*, 10691. 181

⁹² Anglo/UAR relations august 1966, Ms. Eng. C. 5012/30, BL

velvillig til å inngå noen avtaler nå enn han hadde vært ved sine møter med den britiske ministeren George Thomsons besøk til Kairo i september 1965.⁹³ På tross av Nassers manglende entusiasme for Browns utnevning som utenriksminister fulgte Brown opp med stadige forsøk på å nærme seg presidenten.

Første forsøk på å opprette kontakt med Egypt var ved FN møte i New York i oktober 1966. Dette var Browns første generalforsamling, og her kom han i kontakt med den egyptiske delegasjonen. Brown ba de minne Nasser på at de som gamle kjente hadde møttes ved flere anledninger da Labour hadde vært i opposisjon, og at Brown var svært interessert i å ta opp kontakten.⁹⁴ På tross av hans forsøk på å vekke Nassers interesse i å gjenopprette en kontakt med Storbritannia, var det ikke før ved et statsbesøk i Sovjetunionen at han lyktes i å nå Nasser.

23. november 1966 var Brown i likhet med den egyptiske visepresidenten General Abdul Hakim Amer på flyplassen i Leningrad da deres opprinnelige destinasjon Moskva var omringet av tett tåke.⁹⁵ Brown tok kontakt med Amer og de avtalte å møtes påfølgende dag for å diskutere relasjonene mellom Storbritannia og Egypt. Brown mente at Storbritannia og Egypt kunne få mer ut av hverandre om det hadde eksistert en offentlig relasjon mellom dem og at det var dette Storbritannia ønsket. Dette ble formidlet til Nasser og som ledet til en privat brevveksling mellom presidenten og Brown.⁹⁶ Spørsmålene som ble drøftet mellom Brown og Nasser var hovedsakelig om muligheten for å gjenopprette relasjonen mellom Storbritannia og Egypt. Situasjonen i Aden var av stor betydning, for Brown var det derfor viktig å kunne ha en dialog med Egypt om Aden, selv om en offentlig gjenopprettelse ikke skulle la seg gjøre.⁹⁷

Korrespondanse mellom Brown og president Nasser gikk gjennom den kanadiske ambassaden i Kairo. Storbritannia hadde siden det diplomatiske bruddet med Egypt i desember 1965 opprettholdt et diplomatisk personale under kanadisk beskyttelse, hvor den britiske diplomaten Robert Tesh hadde ansvar for å følge den egyptiske politikken. Tesh hadde fulgt korrespondansen mellom Brown og Nasser tett, og selv om dette var en brevveksling som skulle ha vært konfidensiell, var Tesh av den oppfatning av at det ville ta en stund før Storbritannia

⁹³ Thomsons besøk skulle være vendepunktet i Anglo/egyptiske forhold og ble avtalt etter en rekke samtaler mellom den britiske og egyptiske regjeringen. Men all fremgang i forhandlingene gikk til grunne da flere terrorutbrudd i Aden førte til suspensjon av Adens grunnlov og det ble innført direkte styre fra Storbritannia, som ledet til at Nasser avlyste alle møter som var avtalt med britene. Anglo/UAR relations august 1966 Ms. Eng. C. 5012/30, BL

⁹⁴ FCO 39/599 VK 3/1 Telegram 758 From Robert Tesh Canadian Embassy in Cairo to Foreign Office 31.12.1966, TNA

⁹⁵ FCO 39/599 VK 3/1 Telegram 758 From Robert Tesh Canadian Embassy in Cairo to Foreign Office 31.12.1966,

⁹⁶ George-Brown. 138

⁹⁷ FCO 39/599 VK 3/1 Memo, Anglo/UAR relations by D.J Spears 03.02.1967

og Egypt ville gjenopprette relasjonene.⁹⁸ Men selv om den egyptiske regjeringen virket å være avventende med å imøtekomme Browns ønsker om en diplomatisk gjenforening, kunne pressen formidle at Storbritannia og Egypt hadde blitt enige om en gjenopprettelse.

Kort tid etter Browns møte med Amer i Moskva, ble korrespondansen mellom Brown og Nasser lekket til pressen. Både den egyptiske avisen *Al Goumhouria* og britiske *Evening Standard* kunne 29. desember 1966 fortelle at det ikke var lenge til en diplomatisk gjenopprettelse mellom Storbritannia og Egypt ville ta plass.⁹⁹ *Daily Mail* ga ut artikkelen «Brown says lets be friends to Nasser» hvor det som *Daily Mail* hevdet var en ordrett gjenfortelling av korrespondansen mellom Brown og Nasser ble publisert. *Daily Mail* hadde klart å ikke bare oppdrive informasjon om Browns møte med Amer i Moskva, men også hvordan den kanadiske ambassaden hadde blitt brukt til å formidle beskjeder mellom den britiske og egyptiske regjeringen. I følge D.J Spears hadde *Daily Mail* fått denne informasjonen fra den irakiske ambassaden, som angivelig skulle være den samme kilden som de egyptiske avisene hadde benyttet seg av.¹⁰⁰ Det var imidlertid mer sannsynlig at det var Egypt selv som var kilden til lekkasjen, da den egyptiske regjeringen ofte brukte denne taktikken for å redegjøre sine handlinger ovenfor det egyptiske folket.¹⁰¹

Som Brown fryktet, skapte denne lekkasjen spekulasjoner og uro blant andre land i Midtøsten hvor Storbritannias innsats i å tilnærme seg Nasser var lite populær, spesielt i Israel. Etter reaksjoner fra flere britiske ambassader i Midtøsten valgte Brown å sende ut Teheran-telegrammet som en form for diplomatisk skadekontroll.¹⁰² Her påpekte Brown at Storbritannia ikke gikk inn i dialog med Nasser uten forventning om en endring av politikken i Egypt og at en gjenopprettelse med Egypt var direkte knyttet til krav om at presidenten Nasser kuttet støtten til FLOSY. Brown argumenterte at det var like viktig for Storbritannia å ha en god relasjon med Egypt på lik linje med andre land i Midtøsten.¹⁰³ Årsaken bak dette var åpenbar; Storbritannia kunne umulig drøfte politiske uenigheter med Egypt, herav utfordringer knyttet til Adens selvstendighet, uten å ha forutsetninger for en dialog.

Teheran-telegrammet hadde liten effekt på noen av Nassers argeste opponenter og bidro i større grad til å så tvil om Browns diplomati ville ha noen innflytelse på den egyptiske

⁹⁸ FCO 39/599 VK 3/1 Memo, Anglo/UAR relations by D.J Spears 03.02.1967

⁹⁹ FCO 39/599 VK 3/1 Tel no. 758 From Robert Tesh Canadian Embassy in Cairo to Foreign Office 31.12.1966, TNA

¹⁰⁰ FCO 39/599 VK 3/1 Anglo/UAR relations Note to Private Secretary from D.J Spears 30.12.1966, TNA

¹⁰¹ FCO 39/599 VK 3/1 Tel no. 754 Priority Cairo to Foreign Office 30.12.1966, TNA

¹⁰² Teheran-telegrammet fikk den benevnelsen da originalen ble sendt til Teheran, mens kopier av denne ble sendt rundt til de andre ambassadene.

¹⁰³ FCO 39/599 VK 3/1 Tel no.1 Anglo/UAR relations Immediat Foreign Office to Teheran, copy Jedda, Amman, Tel Aviv and Washington 02.01.1967, TNA

regjeringen. Hverken kong Hussein av Jordan, Kong Feisal av Saudi Arabia eller Israels utenriksminister Abba Eban trodde at Browns «frier-ferd» i Egypt ville gi Storbritannia noen form for avanse i dialogen med Nasser. Israel, som portretterte Brown som krypende for Nassers velvilje, hevdet at det var Nasser som ville tjene på en gjenopprettelse, ikke Storbritannia.¹⁰⁴ Israels beskrivelse av Brown bærer preg av usikkerhet og frykt for et bedret egyptisk politisk ståsted, men ikke minst fremstår påstanden som både ukorrekt og svært lite nyansert. Gjennom sine tilnærminger til Nasser stilte Brown flere krav før en gjenopprettelse var aktuell. Selv om problemet med Aden økte i takt med at tiden mot tilbaketrekkingen minket, firte aldri Brown på kravene til Nasser.¹⁰⁵

Siden Brown nå jobbet for et bedret forhold med Egypt, anså Israel den britiske utenriksministeren som et potensielt problem og den israelske regjeringens holdning; «de som ikke er med oss, er imot oss» var derfor høyst aktuell i denne perioden. Israels relasjon til Storbritannia var preget av at de måtte forholde seg til en utenriksminister som ikke var pro-israelsk i samme grad som de foregående statsrådene ved utenriksdepartementet. Dermed ble Israels mulighet til å påvirke britisk utenrikspolitikk sammenlignet med tidligere, problematisk. Den israelske regjeringen måtte nå forholde seg til en utenriksminister som jobbet etter de samme prinsippene som Ernest Bevin, ministeren som var imot opprettelsen av Israel i 1947.¹⁰⁶

Israel var derimot ikke den eneste parten som ga Brown vanskeligheter med å fusjonere britiske og egyptiske interesser. Egypt var selv en problematisk aktør i forsøket på en diplomatisk tilnærming. Selv om Nasser hadde virket positiv til å inngå en avtale med Brown, hvis de fant en felles enighet om Aden, var Nassers handlinger motstridende og ikke minst uventet fra britisk hold. I begynnelsen av 1967 dundret den egyptiske presidenten i vei med fiendtlig retorikk med formål om å så tvil blant det arabiske folk om briterens intensjoner ved tilbaketrekkingen fra Aden. Nasser advarte om at den regjeringen som Storbritannia hadde som formål å opprette, ville av nasjonalitet være arabisk, men bli britisk i virksomhet.¹⁰⁷ Dette ville ifølge Nasser lede til at den Sør-Arabiske føderasjonen tilslutt ville inngå en allianse med Saudi Arabia, som var nok et land påvirket av vestlige stormakter. Derfor ville Nasser utvilsomt bistå med alle midler han hadde tilgjengelig for å støtte de som ønsket et Aden uten britisk påvirkning. Nasser truet med at hvis Saudi Arabia grep inn, stod en egyptisk styrke klar i Jemen

¹⁰⁴ FCO 39/599 VK 3/1 Telegram No 10 Priority Tel Aviv to Foreign Office 05.01.1967, TNA

¹⁰⁵ FO 800/961 3W1244 Middle East attitudes to Mr. Brown 11.08.1966, TNA

¹⁰⁶ Brenchley. 12

¹⁰⁷ FCO 39/245, VK2/2 Letter from W.H.G Fletcher at the Canadian Embassy in Cairo to P.W Unwin at North & East African Department 02.03.1967, TNA

til å forsvare de revolusjonære. Nassers retorikk ga tydelig beskjed om at han aldri ville bli en nikkedukke for Storbritannia og USA, slik kong Hussein og kong Feisal var.¹⁰⁸

Nasser ville vise verden at hans posisjon i en dialog med Storbritannia ikke sidestilte han med kong Hussein og kong Feisal. Nasser hadde siden kuppet i 1952 vært en høylytt motstander av den britiske imperialistiske makten og en vestlig tilnærming ble derfor en idealistisk utfordring for den egyptiske presidenten. Februar-talens funksjon var for det første å garantere ovenfor det arabiske folk at hans formål ville være arabiske interesser, ikke vestlige. For det andre var det viktig for Nasser å demonstrere for andre arabiske statsledere at han ikke gikk inn i en avtale med Storbritannia uten krav og forventninger som skulle gagne den arabiske posisjonen. For Brown ble Nassers bastante holdning tvetydig, da han til Storbritannia lovet å vurdere en gjenopprettelse, mens han til sine egne anklaget britene for å ønske Midtøsten underlagt vesten.

Nassers tvetydighet ble fulgt opp fra britisk side med en parlamentarisk delegasjon i Kairo som kom for å løse uenigheter knyttet opp til gjenopprettelsen. Brown stod på kravet om at Nasser skulle forhindre FLOSY i å skape kaos i Aden etter at britene hadde trukket seg ut. Nasser hevdet å ha anbefalt FLOSY å samarbeide med FN om Sør-Arabias, og herav Adens fremtid, hvor en av FLOSYS ledere, Abd al Qauri Makawee, hadde blitt dirigert av Nasser til å møte den britiske parlamentariske delegasjonen.¹⁰⁹ Makawees holdning til delegasjonen var derimot svært lite imøtekommende og bidro i ingen grad til å sikre Adens uavhengige posisjon etter tilbaketrekkingen.¹¹⁰ Selv om Nasser kan ha overvurdert Makawees posisjon som leder, er det mer sannsynlig at dette var et taktisk valg av Nasser for å forsone seg med britene uten å svekke FLOSYS posisjon.¹¹¹

Browns krav til Nasser om å bryte alle bånd til FLOSY møtte mostand. Den parlamentariske delegasjonen pratet til døde ører, og Nasser påstod at hvis Storbritannia krevde en fullstendig stopp av terroren for å gå videre med de diplomatiske forhandlingene var det usikkert om Egypt og Storbritannia noen gang ville komme til enighet. Det viktigste for begge parter måtte, ifølge Nasser, være å unngå et blodbad i Aden.¹¹² Selv om det eksisterte uenigheter mellom de to regjeringene, hadde møtet med Nasser gitt noen lyspunkt som kunne gi håp for en gjenopprettelse av den diplomatiske relasjonen. Men britiske forventninger ble gjort til

¹⁰⁸ FCO 39/245, VK2/2 Letter from W.H.G Fletcher at the Canadian Embassy in Cairo to P.W Unwin at North & East African Department 02.03.1967, TNA

¹⁰⁹ FO 800/967 W1244 Telegram, President Nasser meets Parliamentary delegation 31.03.1967, TNA

¹¹⁰ FO 800/967 W 1244 Christopher Mayhews call on the Secretary of state 13.04.1967, TNA

¹¹¹ Abdullah al Asnag var den lederen som kontrollerte og utøvde makt i FLOSY. Makawee hadde ikke mulighet til å fritt drøfte Aden uten Asnag med sitt møte med delegasjonen.

¹¹² FCO 800/967 W 1244 Telegram, President Nasser meets Parliamentary delegation 31.03.1967, TNA

skamme da Nasser igjen verbalt slo ned på britisk politikk i Midtøsten i sin 1. mai tale, få dager etter den britiske delegasjonens avreise. Her gjentok han flere av sine holdninger fra talen i februar, hvor han ettertrykkelig opprettholdt sine intensjoner om å støtte FLOSY i kampen om Aden.¹¹³ Selv om Nasser hadde begrenset sin fiendtlighet til Storbritannia under denne talen, hadde Tesh blitt overrasket over det verbale angrepet.¹¹⁴ Browns forsøk på en tilnærming til Egypt hadde utvilsomt tatt en annen vei enn hva han først hadde forestilt seg da han begynte tilnæringsprosessen.

Den manglende fremgang med å gjenopprette relasjonene med Egypt fikk følger for George Brown. Etter seks måneder uten særlig fremgang valgte statsminister Wilson å bryte inn i Browns tilnæringspolitikk til Egypt. Han henvendte seg til en annen som kjente Nasser og som hadde høy rang hos den egyptiske presidenten. Den britiske generalen Bernhard Law Montgomery (Lord Montgomery) ble bedt om å bistå i forhandlingene for å få i gang en dialog med presidenten.¹¹⁵ For Brown ble resultatet av Montgomerys møte med Nasser ikke som han hadde forventet. Nasser ønsket ifølge Montgomery å gjenopprette relasjonen med Storbritannia, men uten å måtte konsultere George Brown eller George Thompson.¹¹⁶ Brown likte dårlig å bli ekskludert fra sitt eget initiativ, men la ned påstand om at hvis britene skulle følge Nassers krav måtte de få et tydeligere bilde på hva Egypt ønsket å oppnå og hvilken betydning dette ville ha for britiske interesser.¹¹⁷ Kort tid etter Montgomerys besøk i Egypt tok derimot forholdene i Midtøsten en uventet vending. Browns plan om en gjenoprettelse med Egypt måtte la vente på seg, da Nasser hadde høynet innsatsen i sitt politiske spill ved å kreve en tilbaketrekking av FNs fredstyrkene i Sinai.¹¹⁸

Nasser virket forbløffet over sin egen triumf da UNEF begynte å trekke seg tilbake allerede 18.mai. Også medlemmene i Sikkerhetsrådet hadde blitt overrasket over generalsekretærens uventede og raske valg om å etterkomme Nassers krav, noe som ble avgjort etter kun to dagers drøfting. Mye av diskusjonen rundt U Thants vedtak var hvorfor han hadde valgt å trekke ut alle fredstyrkene, når Nasser selv kun hadde krevd at Sinai skulle fristilles. Ikke minst, hvorfor han hadde unnlatt å konsultere Sikkerhetsrådet.¹¹⁹ Israel var nå blottstilt

¹¹³ FCO 39/245 VK2/2 Telegram from Cairo to Foreign Office 03.05.1967, TNA

¹¹⁴ FCO 39/245 VK 2/2 Telegram from Cairo to Foreign Office 03.05.1967, TNA

¹¹⁵ PREM 13 1826 Letter from Harold Wilson to Lord Montgomery 17.04.1967, TNA

¹¹⁶ PREM 13 1826 Discussion with Field Marshal Montgomery at the Foreign Office 16.05.1967, TNA

¹¹⁷ PREM 13 1826 Discussion with Field Marshal Montgomery at the Foreign Office 16.05.1967, TNA

¹¹⁸ FN kan kun ha fredstyrker i et land som selv ønsker deres tilstedeværelse.

¹¹⁹ FO 800/968 W 1244 Record of conversation between the Foreign Secretary and the Israel ambassador held at the foreign office, 21. may, 1967, TNA

for en egyptisk militær offensiv og hadde vanskeligheter med å forstå U Thants avgjørelse, men situasjonen hadde utviklet seg slik at de nå hadde muligheten til å konfrontere Egypt direkte.

Israel fryktet for at Nassers hær var på vei for å blokkere Tiranstredet, noe som gjorde det tydelig for Brown at U Thants ettergivenhet hadde økt trusselnivået betydelig.¹²⁰ Hvis Nasser rykket frem til Akababukta ville Israel anse dette som en krigserklæring fra Egypts side.¹²¹ Brown forsøkte å overbevise den israelske ambassadøren Aharon Remez om å stasjonere UNEF på israelsk side, men til ingen nytte.¹²² Israels motstridende holdninger til å finne en løsning ble for Brown et irritasjonsmoment, da Israel ikke ønsket å bidra til å opprettholde den nødvendige buffersonen mellom Egypt og dem. Israels frykt var ikke ubegrunnet og 22. mai 1967 flyttet Nasser egyptiske tropper til Tiranstredet, hvor han påfølgende dag annonserte sine intensjoner om å stenge stredet for alle skip som var på vei til Israel med strategisk gods.¹²³

For Brown var det tydelig at stengingen av Tiranstredet var *casus belli* for Israel. Han forsøkte å utlede et vedtak i FN hvor dette området skulle reguleres som internasjonalt farvann, dermed ville Nasser teoretisk stå uten mulighet til å stenge stredet uten at det ville få internasjonale konsekvenser. Brown jobbet etter to løsninger. Hvis vedtaket ikke kom igjennom i FN var det mulig å konsultere med de største maritime stormaktene om en privat avtale, som ga alle nasjonaliteter rett til fri ferdsel.¹²⁴ Men forslaget ble verken vedtatt av Sikkerhetsrådet eller ble imøtekommet av de største maritime nasjonene.¹²⁵ Tiranstredet forble et potensielt problem for Brown og han ble nødt til å finne andre løsninger som kunne fjerne spenningene i området.

Sovjetunionen kunne bidra til å legge bånd på Egypt slik at Nasser ble nødt til å holde tilbake. Brown hadde håp om at Sovjet ville aktivt delta i å hindre en eskalering av konflikten grunnet Tiranstredet, og ba de vurdere å ta del i firemakts-møtet som Frankrike hadde invitert til. Den sovjetiske statsministeren Aleksej Kosygin så på Browns tilnærminger om å internasjonalisere Tiranstredet som en israelsk støtteerklæring, da tanken bak internasjonaliseringen bunnet i Israels rett til å bruke stredet. Selv om Nasser hadde blokkert

¹²⁰ En blokkering av Tiranstredet ville ha stengt igjen Akaba bukta, dermed blir skipstrafikk til Eilat, Israels viktigste havneby, umulig.

¹²¹ FNs resolusjon 57 fra 1957 sa at all forstyrrelse av israelsk frakt var en aggressiv handling som gjorde israelsk tiltak for egen sikkerhet nødvendig.

¹²² FO 800/968 W 1244 Record of conversation between the Foreign Secretary and the Israel ambassador held at the foreign office, 21. may, 1967, TNA

¹²³ Harold Wilson, *The Labour Government 1964-1970 : A Personal Record* (London: Weidenfeld and Nicolson, 1971). 395

¹²⁴ Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/327 31.05.1967, BL

¹²⁵ Wilson Johnson correspondance s. 223

passasjen der 95% av Israels olje ble transportert, mente Kosygin at det var Israel som var aggressoren i denne situasjonen.¹²⁶ Israelsk politikk hadde tross alt gjort det vanskelig for de arabiske landene som grenset til Israel å akseptere et israelsk nærvær, derfor var ikke stengingen av Tiranstredet en faktor som endret den sovjetiske alliansen i Midtøsten.

Sovjet hevdet at konflikten som hadde oppstått mellom Israel og araberne var blitt skapt av vesten. Det var de vestlige stormaktene som hadde forsynt Israel med store mengder våpen og opprettet et premiss, der Israel var den som måtte beskyttes, noe som hadde tillat Israel å bli den fiendtlige staten.¹²⁷ Brown mente på sin side at denne konflikten kunne aldri ha utspilt seg hadde det ikke vært for de militære bidragene Sovjet hadde gitt til den arabiske koalisjonen det siste tiåret. Sovjet hadde med den enorme mengden av militært utstyr endret maktbalansen i Midtøsten, noe som gjorde det mulig for araberne å presse Israel til en militær konfrontasjon.¹²⁸ Hvis det noen gang skulle bli en varig fred i området, var det derfor nødvendig at alle stormakter kom til en felles enighet, både i forhold til økonomiske og militære restriksjoner i området.

Sovjetunionens rolle som en manipulerende aktør i denne konflikten er derimot interessant å ta med videre i oppgaven. Kort tid før Nasser hadde rettet krav til FN om en tilbaketrekking av fredstyrkene, hadde visepresident Anwar Sadat gitt Nasser beskjed om at Israel ville i løpet av kort tid angripe Syria, da han hadde fått beskjed om at flere israelske styrker nærmet seg den syriske grensen.¹²⁹ Informasjonen hadde kommet fra sovjetisk etterretning og var bakgrunnen for at Nasser flyttet to militære divisjoner inn i Sinai som et forsøk på å tvinge Israel til å redusere det militære presset på den syriske grensen.¹³⁰ Da det kom frem at den sovjetiske etterretningen hadde feilinformert Sadat, hadde Nasser posisjonert seg slik at en tilbaketrekking ville ødelegge hans rykte som den arabiske nasjonalismens pådriver. Trusselen om å knuse Israels eksistens hadde i årevis vært Nassers viktigste sak for en styrket arabisk nasjon, nå som de stod i full beredskap på den israelske grensen ville en retrett være Nassers politiske ende. Sovjet hadde satt Nasser i en håpløs situasjon, hvor en kan spekulere i om det var sovjetisk taktikk for å oppnå en konfrontasjon i Midtøsten for å tilegne seg en bedret posisjon i området ved et arabisk nederlag.

Browns forsøk på å finne løsninger for å hindre et økt spenningsforhold mellom Israel og den arabiske koalisjonen var forgjeves og bidro i liten grad til en bedret Anglo-sovjetisk

¹²⁶ FCO 28/406 NS 3/40 Visit of the Foreign Secretary to the Soviet Union 23-26 may 1967, 24.05.67, TNA

¹²⁷ FCO 28/406 NS 3/40 Record of the meeting between the Foreign Secretary and the Chairman of the Soviet Council of ministers in Kremlin, Moscow 24.05.1967, BL

¹²⁸ Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/324 31.05.1967, BL

¹²⁹ Brenchley. 17

¹³⁰ Bakgrunnen for Nassers umiddelbare reaksjon var forsvarsavtalen han hadde inngått med Syria desember 1966, der de må bidra militært ved et israelsk angrep.

relasjon. Både Sovjetunionen og FN bidro i liten grad til å hindre en militær konfrontasjon av en konflikt de begge hadde bidratt til å forårsake. Browns problemer med å endre en sovjetisk uvirksomhet og presse FN for et vedtak på Tiranstredet ble derimot ubetydelig da krigen brøt ut natt til 5. juni og Browns politiske manøvreringer gikk fra å finne et forenelig diplomati til å påvirke egyptisk krigspolitikk som upartisk nasjon.

Kapittel 4

SEKSDAGERSKRIGEN

*Krig er bare en fortsettelse av politikken, men med andre midler.*¹³¹

Store deler av den egyptiske hæren ble i løpet av få timer 5. juni 1967 knust av Israels overraskende angrep på Egypt. George Brown hadde feilet i sine forsøk på å forhindre krigen i å bryte ut, da hverken FN eller Sovjetunionen hadde etterfulgt Browns forslag på å løse konflikten. Med manglende støtte fra de største aktørene på en internasjonal politisk arena, fremstod Browns diplomatiske manøvreringer som hjelpeløse. Browns stadige utfordringer med Sikkerhetsrådet og Sovjetunionen kom i rekken av flere, da også Wilson nektet å etterkomme Browns ideer om hvordan de kunne styrke den britiske posisjonen i Midtøsten. Browns intensjoner gikk på tvers av britisk diplomatisk etikette, da utenriksministeren så sin mulighet til å utnytte Nassers svekkede posisjon og ønsket å styrte den egyptiske presidenten etter hvert som retningen av krigen ble åpenbar for den arabiske verden.

Det arabiske nederlaget ble forsøkt kamuflert av kong Hussein av Jordan og president Nasser med en løgn om at Israel hadde fått militær støtte fra både britiske og amerikanske styrker, derfor hadde det israelske angrepet vært så effektivt. Denne løgngen fikk tilnavnet *The Big Lie* og skapte store økonomiske og diplomatiske vansker for Storbritannia. Dette førte til at Brown til stadighet måtte endre sine diplomatiske prioriteringer i løpet av disse dagene.

FN som bar hovedansvaret for at en væpnet konflikt ble mulig, ble Browns syndebukk for utbruddet av krigen. Deres kredibilitet var blitt redusert til et minimum og fremtiden var for FN som fredsbevarende organisasjon dyster. FNs posisjon var svekket og Brown hadde ingen intensjoner om å la organisasjonens ansvar for krigsutbruddet ligge udiskutert.

Browns holdninger endret seg like raskt som prioriteringene endret seg. I løpet av krigen svingte Browns holdninger fra pro-arabisk til upartisk til å ville styrte den egyptiske presidenten. Whitehalls intensjoner var en pro-israelsk holdning, mens Brown holdte fast ved å ikke velge side. Brown ble stadig mer upopulær blant medlemmene i Underhuset, noe som etterhvert endret Browns egne holdninger. Da krigen tok slutt 10. juni, hadde Browns ambisjoner om å styrke britiske interesser i området gradvis endret seg til å oppfylle hans egen politiske visjon om å tre ut fra Wilsons skygge. Browns ambisjoner hadde i løpet av

¹³¹ Carl Von Clausewitz and Mikkel Jacobsen Mogen Chrom Thorup, *Om Krig* (Aarhus: Aarhus, DNK: Aarhus University Press, 2010). 19

Seksdagerskrigen vokst i takt med en visjon om rettferdighet og samarbeidsvillige stormakter, noe som posisjonerte han som en drivende kraft i FN. Hans politiske ideologi hadde muligens feilet i forkant av krigen, men FNs feilsteg hadde gitt Brown en arena til å utspille sine diplomatiske ferdigheter.

Konsekvensene av U Thants avgjørelse om å sende FN-styrkene ut av Sharm el Sheikh, Gaza og Sinaiørkenen var flere. Foruten krig mellom Israel og den arabiske koalisjonen hadde FN nå gjort det mulig for andre land med fredsbevarende styrker å ta et lignende initiativ som Nasser hadde gjort.¹³² Dette ga et økt trusselbilde for flere konflikter i verden, delvis fordi FNs kredibilitet hadde forsvunnet med U Thants avgjørelse og fordi organisasjonens begrensninger ble svært synlige.¹³³ Brown trakk klare paralleller til Folkeforbundet¹³⁴ og påpekte at FN raskt kunne ende som forgjengeren hvis det var etter disse rammene de skulle operere.¹³⁵

Følgene av U Thants avgjørelse ble, som Brown forventet, katastrofale og må sees på som hovedårsaken til at Seksdagerskrigen ble utløst. Den manglende sikkerhetsbufferen som oppstod i området da UNEF trakk seg ut, ga Egypt mulighet til å militært rykke frem mot den israelske grensen, i tillegg til å etablere flere militære styrker i Sharm el Sheikh og i Gaza.¹³⁶ Den israelske regjeringens frykt for et egyptisk angrep økte med Nassers stadige retoriske angrep på Israels eksistens, og med egyptiske styrker som nå blokkerte Israels viktigste oljehavn, Eilat, virket en militær konfrontasjon å være uunngåelig.

Det hevdes at hverken Nasser eller den israelske statsministeren Levi Eshkol ønsket krig.¹³⁷ Nasser nektet derimot å være den som flyktet fra konfrontasjonen, da hans prestisje i den arabiske verden nå stod på spill. I Israel ble Eshkol utsatt for et stadig press av sine generaler og som tilslutt førte til at den tidligere general-stabsjefen Moshe Dayan ble innsatt som forsvarsminister for å ta de militær strategiske avgjørelsene. Krigshelten Dayan nølte ikke med å straffe Egypt for deres militære fremrykk og gikk i bresjen for å knuse den arabiske militære koalisjonen, noe som ledet til Israels angrep på Egypt ved daggry 5. juni 1967.¹³⁸ Men hva som

¹³² Både India og Pakistan hadde på dette tidspunktet tilstedeværelse av FN styrker.

¹³³ Secretary of States speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/87, BL

¹³⁴ Folkeforbundet ble opprettet som en internasjonal organisasjon etter første verdenskrig. Formålet med organisasjonen var å sikre suvereniteten og grenseområder til små og store stater. Grunnet blant annet manglende medvirkning av USA og flere andre stater forble organisasjonen svekket og klarte ikke å forhindre utbruddet av andre verdenskrig. Organisasjonen ble oppløst i 1946.

¹³⁵ Full text of the speech by the Secretary of State, the rt. Hon. G. Brown, M.P, to the General Assembly on the United Nations 21.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/274, BL

¹³⁶ Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/324 31.05.1967, BL

¹³⁷ Ilan.

¹³⁸ Ibid.

var den faktiske motivasjonen for det israelske angrepet bør diskuteres. Brown var ikke nådig med sine reaksjoner på Israels skyld i krigsutbruddet og påpekte at selv om det var stengingen av Tiranstredet som Brown fryktet ville være den utløsende årsaken til et israelsk angrep, var det ikke der Israel angrep de egyptiske styrkene.¹³⁹ Israel gikk inn for å utslette den arabiske hæren, ikke for å gjenopprette sin tilgang til Rødehavet. Browns håp om å redusere spenningen som hadde opparbeidet seg på begge sider av grensen brast med de israelske militære reaksjonene som tok plass under Dayans angrep.¹⁴⁰ Browns plan om å gjeninnsette UNEF ble derfor aldri mulig å gjennomføre.

Israels forsøk på å utslette de arabiske hærene var tilnærmet fullkomment da de første 24 timene av krigen gikk i klar favør til Israel.¹⁴¹ Det israelske flyvåpenet var overlegent det arabiske, og med et overraskelses angrep tidlig på morgenen ble nesten alle egyptiske, jordanske og syriske flybaser og fly utslettet. De arabiske bakkestyrkene var nedkjempet og Israel hadde som følge av sin militære overlegenhet tatt over store arabiske områder.¹⁴²

Brown var i stadig dialog med FN, hvor Lord Caradon jobbet med å få vedtatt en våpenhvile i området. Kampene som nå ble utkjempet på flere hold hadde utviklet seg til å bli en ekspansjonsvendetta fra Israels side, Jordan var i intense konfrontasjoner rundt grenseområdene og Jerusalem hadde havnet i kryssilden.¹⁴³ Det første forsøket på å få stoppet angrepene var United Nations Truce Supervision Organizations (UNTSO) utstedelse av en våpenhvile 5. juni 12.00.¹⁴⁴ Denne var nytteløs og stridighetene gjenopptok seg kort tid etter, både fra arabisk og israelsk side.¹⁴⁵ Neste forsøk ble utført av FNs Sikkerhetsråd som kalte inn til krisemøte for å sammen vedta en våpenhvile, men som falt igjennom da Sovjet la ned veto. Sovjets motvilje for å finne en felles løsning var en av de problemene som ifølge Brown var en av de største svakhetene til FN. Sovjets manglende interesse i å bidra til en fredsløsning i Midtøsten er også med på å bevise at stormakten var mer interessert i at en av de krigende partene skulle lide et større nederlag enn hva krigen til nå hadde gitt. På tross av Sovjets manglende innsatsvilje klarte den britiske representant i FN, Lord Caradon å komme frem til

¹³⁹ Middle East: Foreign Secretary's Commons statement 05.06.1967 Ms. Eng. C.5127/2, BL

¹⁴⁰ Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/325 31.05.1967, BL

¹⁴¹ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁴² Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁴³ Tilan.

¹⁴⁴ UNTSO er FNs militære observatører som siden 1948 har hatt som formål å forhindre at isolerte hendelser blir til militære konfrontasjoner. Deres hovedansvar er å overvåke at avtaler om våpenrestrisjoner og våpenhvile blir opprettholdt.

¹⁴⁵ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

en resolusjon som alle medlemslandene til slutt godtok, dermed ble en våpenhvile vedtatt 7. juni 1967.¹⁴⁶

Selv om Sikkerhetsrådet hadde brukt lang tid på å komme til enighet vedrørende en våpenhvile, skulle Browns forsøk på en mer langsiktig plan for å hindre flere konfrontasjoner by på større problemer å få vedtatt. Brown la ned påstand om en våpenembargo til Midtøsten, men denne falt gjennom grunnet manglende interesse blant stormaktene som selv hadde store økonomiske interesser i våpensalg i dette området.¹⁴⁷ Den manglende interessen i å hindre en videre våpendistribusjon til Midtøsten var bare en liten del av problemet med stormaktenes forhold til dette området. Flere land, også Storbritannia, hadde skyld i at krigen som nå pågikk mellom Israel og den arabiske koalisjonen var mulig å gjennomføre. Våpensalg hadde gitt Israel og flere arabiske land i området midler til å ruste opp nok til å kunne konfrontere hverandre. En resolusjon som skisserte en langsiktig fredsløsning måtte derfor også inneholde en restriksjon på våpensalg til nettopp disse landene.¹⁴⁸ Verken Sovjet eller USA, som begge var store våpenleverandører til henholdsvis Syria, Egypt og Israel, ønsket å bidra til en nedrustningspolitikk, noe som tilsa at å vedta en utvidet fredsresolusjon ikke var mulig å gjennomføre. Browns forslag om restriksjoner på våpensalg ble derfor aldri vedtatt og allerede 6. juni 1967, før våpenhvilen var på plass, var våpen igjen på vei fra Sovjetunionen til den arabiske koalisjonen.¹⁴⁹ Den manglende viljen Brown møtte i Sikkerhetsrådet for å begrense mengden våpen til området vitner om at de ulike aktørene i Sikkerhetsrådet var mer interessert i å sikre egen økonomisk gevinst, fremfor å sikre fred i området.

Browns forsøk på å begrense krigens utløp ved hjelp av FN hadde mislyktes på flere hold, også i sin egen regjering møtte han motstand. I sin første uttalelse i Underhuset etter utbruddet av krigen la han ned påstand om at Storbritannia skulle forholde seg upartisk i denne konflikten.¹⁵⁰ Dette var et standpunkt som for flere ga grunn til å stille spørsmål hvorvidt Brown hadde tenkt gjennom hva konsekvensene kunne bli av å ikke støtte Israel. Brown ble utsatt for flere konfrontasjoner, da det for enkelte var viktigere å definere den britiske holdningen i konflikten til en bestemt side, fremfor å bli oppfattet som upartisk.¹⁵¹ For Brown derimot, var rollen som upartisk viktigere enn å skaffe seg en bedret politisk posisjon hos en av partene. Årsaken til dette var å forhindre at britiske interesser skulle ta skade av det som nå pågikk i et

¹⁴⁶ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁴⁷ Full text of the speech by the Secretary of State, the rt. Hon. G. Brown, M.P, to the General Assembly on the United Nations 21.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/272, BL

¹⁴⁸ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁴⁹ Middle East Debate in House of Common 06.07.1967 Ms. Eng C. 5128/74, BL

¹⁵⁰ Crossman, 2. 364

¹⁵¹ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

område hvor Storbritannia hadde flere økonomiske investeringer og hvor Storbritannia importerte olje fra. Brown mente at Storbritannia kunne, ved å opptre som en upartisk tilskuer, opprettholde gode relasjoner til både Egypt og Israel etter at krigen tok slutt.

Browns ønske om å forholde seg upartisk forble problematisk, hvorav det mest påfallende problemet var, for enkelte medlemmer av underhuset, Israels status som FN medlem. Israel var i forkant av krigen den staten som hadde blitt truet med å bli tilintetgjort. Dermed ble det for enkelte uforståelig at Brown ikke valgte å ta side i denne konflikten. Allerede før krigen hadde Brown hevdet at Storbritannia ikke ville stå passivt på siden å se på at Nasser utslettet Israel,¹⁵² noe som etter krigens utbrudd ble problematisk for Brown da han nå ønsket å spille rollen som upartisk. For Brown ble Underhusets forsøk på å snu diskusjonen til Israels fordel en frustrerende situasjon, og hans svar på den evige konfrontasjonen var resolutt: «there is a case which the Arabs can deploy. It is a case which has not only plausibility but legality and force. If one is to emphasise as my h. f. (honorary friend) has done one side, one is bound to have to put the other side as well.»¹⁵³ For Brown var ikke arabernes handlinger mot Israel ubegrunnede og dette ble en av hans mest hardtslående argument for å rettferdiggjøre det som av mange ble ansett som en stadig økende pro-arabisk holdning. Dette var holdninger som kom til å påvirke den britiske utenrikspolitikken etter krigen, på tross av Browns forsøk på å posisjonere Storbritannia som en upartisk aktør.

En britisk upartisk posisjon hadde flere fordeler politisk. Browns forsøk på å etablere en bedret relasjon til Egypt ville kunne gjenopptas etter krigen, så fremt araberne ikke knyttet Storbritannia til Israelske interesser. Selv med en pågående militær konflikt mellom Israel og Egypt ble planen om tilbaketrekking opprettholdt og derfor var det viktig at denne krigen ikke skulle ende med 'britene mot Nasser', slik situasjonen hadde blitt etter Suezkrisa i 1956. Det var åpenbart at Nassers aggressive anti-israelske politikk var årsaken til at denne konflikten nå hadde gått over i krig, men situasjonen krevde en balansert holdning da Israel ikke var uten skyld i krigsforløpet. Storbritannias rolle i å bidra til en fredelig løsning ble i dette tilfelle slik Brown hadde hevdet, gjennom sin rolle som medlem i FN. Å få de to partene til å komme til en enighet om fred, samt opprettholde denne, var ifølge Brown FNs ansvar.¹⁵⁴

Browns forsøk på å forholde Storbritannias posisjon som upartisk skulle derimot bli utfordret da Egypt og Jordan anklaget britene for å ha hjulpet Israel i deres kamp mot araberne i det som ble kjent som; The Big Lie. President Nasser og kong Husseins anklaget britiske og

¹⁵² Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/325 31.05.1967, BL

¹⁵³ Middle East: Foreign Secretary's Commons statement 05.06.1967 Ms. Eng. C.5127/2, BL

¹⁵⁴ Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/327 31.05.1967, BL

amerikanske myndigheter for å ha gitt militær og teknologisk støtte til det israelske flyangrepet tidlig på dagen 6. juni. Dette var påstander uten forankring i virkeligheten.¹⁵⁵ Alle britiske og amerikanske skip var utenfor konfliktområdet, og hverken USA eller Storbritannia hadde intensjoner om å bidra til en militærkonfrontasjon i Midtøsten.¹⁵⁶

Det var ettervirkningen av The Big Lie som ble de største utfordringene for Storbritannia i løpet av Seksdagerskrigen. Løgnen skapte diplomatiske vansker som Brown brukte flere måneder i etterkant av krigen og rydde opp i da Irak, Syria og Sudan brøt sine diplomatiske relasjoner med Storbritannia.¹⁵⁷ Et annet problem var de 15 skipene og deres mannskap, av ulike nasjonaliteter, som ble sperret inne i den Store Bittersjøen da Egypt blokkerte Suezkanalen.¹⁵⁸ Økonomiske utfordringer stod i kø for flere vestlige land, da Suezkanalen ble stengt for internasjonal skipsfart og forsterket problemene Egypt allerede hadde med Israel.

På tross av at mesteparten av britisk oljeimport kom fra Midtøsten, virket ikke Brown bekymret da Irak, Kuwait, Algerie, Syria og Libanon opprettet en oljeembargo mot vesten.¹⁵⁹ Denne embargoen var ifølge Brown kun et mindre problem og sannsynlig kun midlertidig, ei heller et uovervinnelig problem da det var et overskudd av olje i verden.¹⁶⁰ Land som blokkerte oljeeksporten vestover straffet først og fremst sin egen økonomi og Storbritannia ville finne alternative løsninger for å sørge for tilførsel av olje til landet.¹⁶¹ Brown fremsto som upåvirket av at flere i Underhuset fryktet hva følgene ville bli med et allerede svekket pund og at de nå stod i fare for at olje ville bli en mangelvare.

Som en reaksjon på den arabiske løgnen ønsket flere av medlemmene i Underhuset å fryse all økonomisk aktivitet til de land som hadde stoppet oljetilførselen til Storbritannia. En slik sanksjon ville høyst sannsynlig forverret de britiske relasjonene til sine tidligere handelspartnere og ikke minst begrense muligheten til å komme til en enighet på et senere tidspunkt.¹⁶² Brown ønsket fremfor alt å komme i dialog med de aktuelle aktørene, fremfor å straffe de, noe som kun ville ha forårsaket et mer anstrengt forhold og vanskeligere diplomatisk utgangspunkt.

¹⁵⁵ PREM 13 1620 Telegram Guidance NO.137 from Foreign Office and Commonwealth Office to certain missions 09.06.1967, The National Archives (TNA)

¹⁵⁶ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 05.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/1, BL

¹⁵⁷ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁵⁸ Extract from supplimenataries to Foreign Secretary 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/33B BL

¹⁵⁹ PREM 13 1620 Telegram no. 2613 Foreign Office to UK mission New York 06.06.1967, TNA

¹⁶⁰ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁶¹ Browns opplevelse av oljeembargoen stod i sterk kontrast til den britiske statsministeren Harold Wilson. Han hevdet at oljeembargoen, i tillegg til stengingen av Suezkanalen, var hovedårsaken bak devalueringen av pundet oktober samme år. Wilson. 400

¹⁶² Extract from supplimenataries to Foreign Secretary 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/31, BL

Storbritannia hadde allerede utfordringer ved flere britiske ambassader, konsulat og rådslokaler i ulike arabiske land og de opplevde fysiske angrep som gjorde det nødvendig å reise tilbake til Storbritannia.¹⁶³ Den britiske regjeringen hadde allerede i forkant av krigsutbruddet anbefalt alle britiske statsborgere med opphold i arabiske og israelske territorier om å reise tilbake til Storbritannia. Nå som krigen var et faktum og med et forsterket hat mot britiske sivile grunnet Løgneren var faren for at britiske liv skulle gå tapt blitt betydelig forsterket. Den økte negative holdningen blant det arabiske folk viser hvor utsatt den britiske posisjonen, både for sivile og diplomater, hadde blitt i Midtøsten grunnet The Big Lie.

Både for Storbritannia og USA var det viktig å få avkreftet ryktene som Nasser og Hussein hadde satt ut så effektivt som mulig. Umiddelbart etter at anklagene ble kjent gikk Brown offentlig ut til pressen og til de ulike britiske ambassadene i Midtøsten, hvor han benektet enhver form for deltagelse i det israelske flyangrepet. Lord Caradon opprettet og sirkulerte den britiske erklæringen til FN slik at løgneren ikke skulle forplante seg som en internasjonal mistillit blant organisasjonens medlemsland. Brown valgte å etterfølge det amerikanske initiativet om å gjøre loggen fra den britiske flåten tilgjengelige for FNs utsendelser, samt at loggen på de britiske basene på Malta ble gjort tilgjengelig for ettersyn.¹⁶⁴ På tross av USA og Storbritannias forsøk på å forhindre at løgnene skulle spre seg, valgte Egypt å holde USA og Storbritannia ansvarlig for Israels militære triumf, sannsynligvis for å rettferdiggjøre den retningen krigen var på vei. Med store tap mot israelske styrker var det beleilig for Hussein og Nasser å gi de vestlige stormaktene skylden for israelsk overlegenhet.¹⁶⁵

Ser man på resultatet av USA og Storbritannias forsøk i å dementere Løgneren, så hadde USA vært langt mer effektive enn Storbritannia. I den sovjetiske pressen, arabernes allierte, ble britene lenge ansett som delaktige i det israelske flyangrepet på Egypt, mens USA ikke ble nevnt.¹⁶⁶ Dette er tydelig et resultat av et amerikansk føre-var prinsipp, der målet må ha vært å unngå et økt konfliktnivå mellom seg og Sovjetunionen. Med bakgrunn i den kalde krigen kunne amerikansk støtte til Israel bli tolket som et forsøk på å styrte de sovjetiske allierte, noe som kunne ha utløst en større dimensjon av konflikten i Midtøsten, enn som allerede eksisterte. Storbritannia la ikke like mye innsats som amerikanerne i å dementere ryktene i Sovjetunionen. Brown var faktisk usikker på om de i det hele tatt hadde gått ut med en pressemelding for å

¹⁶³ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁶⁴ PREM 13 1620 Telegram no. 2613 Foreign Office to UKmission New York 06.06.1967, TNA

¹⁶⁵ Middle East: Foreign Secretary's Common statement 07.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/statement 32B, BL

¹⁶⁶ FCO 17/598 ER 13/3 Telegram No. 1590 Foreign Office to Moscow 07.06.1967, TNA

avkrefte sin deltagelse i den sovjetiske pressen og fremsto som langt mer interessert i å frifinne Storbritannia fra Løgnen blant de arabiske statene.¹⁶⁷

Den mannen det var enklest å legge press på for en endret holdning til Storbritannia blant de arabiske landene, var kong Hussein. Han var den statslederen som hadde hatt de beste relasjonene til vesten i forkant av Seksdagerskrigen. Brown var tydelig ovenfor Kong Hussein om å endre retning i Løgnen og frifinne britene fra dette komplottet som Hussein og Nasser hadde etablert, for å unngå sanksjoner. En offentlig uttalelse om misforståelsen vedrørende britisk deltagelse ville være avgjørende for å gjenopprette noen form for diplomatiske relasjoner mellom Storbritannia og Jordan. Kong Hussein hevdet at han aldri hadde trodd på ryktene om britisk medvirkning, noe Brown spilte med på og høynet sympatien med å forstå hvilken vanskelig situasjon Nasser hadde satt Hussein i med denne påstanden. Men Storbritannia kom til å kutte støtten Jordan tidligere hadde fått hvis problemet ikke løste seg. Bakgrunnen for den tidligere støtten til Jordan hadde vært basert på å forhindre en konflikt mellom arabere og Israel, men nå som dette hadde mislyktes var grunnlaget for videre bidrag borte.¹⁶⁸ Brown var derfor tydelig på at han var usikker på hvilken rolle Jordan kunne ha med tanke på britiske interesser i framtiden. Browns diplomatiske spill med kong Hussein er en tydelig manøver for å få Hussein til å kontakte Nasser og finne en løsning på Storbritannias problem. Både Jordan og Egypt var begge svekket på slutten av krigen, og hadde få muligheter til å drive frem en seirende arabisk front. Spørsmålet er hvor viktig det var for Nasser å ha noen å gi skylden for det arabiske nederlaget.

Det interessante med The Big Lie er at israelsk etterretning la på slutten av krigen frem bevis på at kong Hussein var den drivende parten i denne løgnen. I en telefonsamtale mellom Hussein og Nasser var det Hussein som valgte å inkludere britene i løgnen, mens Nasser etterspør om Hussein er sikker på at britene hadde mulighet til dette.¹⁶⁹ I sin dialog med Hussein velger Brown på tross av dette å gi Nasser ansvaret for løgnen. Sannsynligvis var dette gjort med overlegg da Brown var svært bevisst om at det var den egyptiske presidenten som var den drivende kraften i det arabiske fellesskapet og derfor en mer åpenbar syndebukk. Kong Hussein var mer tilbøyelig til å gjenopprette en god relasjon med vesten, mens Nasser hadde vist seg å være vanskelig å imøtekomme. Brown hadde heller ingen midler å ta i bruk for å presse Nasser i en retning som gagnet Storbritannia i den grad han kunne presse Hussein. Slik forholdet

¹⁶⁷ FCO 17/598 ER 13/3 Telegram No. 1590 Foreign Office to Moscow 07.06.1967, TNA

¹⁶⁸ FO 800/968 Telegram No. 1077 Foreign Office to Amman 10.06.1967, TNA

¹⁶⁹ PREM 13 1620 Guidance no. 137 Foreign Office and Commonwealth to certain missions: Conversation between Nasser and Hussein 06.06.1967, TNA

mellom Storbritannia og Egypt hadde vært i forkant av krigen, var Brown blitt avhengig av gode relasjoner til Nasser grunnet Aden. Hvis denne avsløringen kunne svekke Nassers posisjon, var kong Hussein derfor fordelaktig som en britisk støttespiller.

Arabernes nederlag i Seksdagerskrigen var åpenbar og 09. juni annonserte Nasser sin avgang. For Storbritannia hadde ikke et regjeringsskifte i Egypt de dårligste forutsetninger, da det kunne bidra til å få en mer moderat egyptisk leder med en annen innstilling til vesten.¹⁷⁰ Hvor plausibel dette var er usikkert. De fleste som jobbet med Nasser og som ville ha vært den åpenbare stedfortrederen, ville i stor grad ha ført en lignende politikk som Nasser. Brown øynet derimot en mulighet til å få Nasser byttet ut. Han ønsket å ta i bruk alle midler som var tilgjengelig slik at han i den arabiske verden kunne fremheve Nassers svik og fatale nederlag og på denne måten redusere hans status blant det arabiske folk. På tross av at flere av Browns kollegaer ved utenriksdepartementet hadde motsatt seg Browns ide, prøvde Brown å presse BBC til nettopp denne oppgaven, noe de ikke hadde interesse av å bidra med. Brown ville true med å kutte all bistand til kanalen dersom de ikke ville bidra, men Wilson var ikke enig i Browns metoder for å svekke Nasser og nektet han å presse BBC da statlige sanksjoner ikke skulle være et pressmiddel for å utøve utenriksministerens ønsker. Wilson mente at Nassers posisjon allerede var svekket grunnet utfallet av krigen, initiativ som bidro til hans fall kunne mistenkes som et britisk forsøk på styrte Nasser.¹⁷¹

Denne hendelsen er med på å vise flere aspekter ved Browns posisjon som utenriksminister og ikke minst som person. Han hadde ved utbruddet av krigen jobbet iherdig med å overbevise Underhuset om hvor viktig det var for Storbritannia å fremstå som upartisk, men nå som han øynet muligheten ønsket han å sette inn en stor-offensiv for å styrte den egyptiske presidenten. Denne episoden er med på å etablere Browns rolle som utenriksminister ikke bare som ambivalent, men ambisiøs og drevet av muligheten til å skape endring. Men personlig må Wilsons inngripen av Browns plan ha vært en frustrerende episode for utenriksministeren. Brown hadde siden august drevet den britiske politikken i Midtøsten uten store innvendinger fra statsministeren, foruten et svært tett samarbeid i forkant av Seksdagerskrigen, men nå som Brown øynet muligheten til å skape en endring avfeide Wilson han da planen var for risikabel.

Nassers posisjon virket derimot ikke å ha vært så svekket som Wilson hadde antatt. Den kanadiske ambassaden i Kairo hadde fryktet at det skulle komme et militært kupp, da det

¹⁷⁰ FCO 39/245 VK 2/2 Letter from Robert Tesh, Canadian Embassy in Cairo to D.J Spears North and East Africa Department 26.07.1967, TNA

¹⁷¹ PREM 13 1620 Letter from George Brown to Harold Wilson 09.06.1967, TNA

eksisterte en gjennomgående misnøye i hæren med Nasser. Den åpenbare årsaken var retningen krigen hadde tatt, hvor divisjon etter divisjon hadde blitt sendt i vei for å gå på enorme tap i møte med Israel. Selv med Nassers behandling av general Amer, som hadde brakt presidenten i unåde blant de øverstkommanderende i armeen, kom det aldri en reaksjon som den Nasser selv hadde stått for i 1952.¹⁷² Nasser klarte å tviholde på sin egen posisjon, men hadde Brown fått klarsignal av Wilson kan situasjonen ha vært en annen. Selv om Egypts manglende triumf over Israel ikke virket å ha svekket Nassers posisjon blant folket skulle det vise seg at tapet av prestisje og den svekkede militære støtrelsen hadde endret Nassers politikk noe som ga Brown flere muligheter til å styrke den britiske posisjonen i Midtøsten, da Nasser ikke lengre hadde mulighet til å opprettholde sin militære posisjon i Jemen.¹⁷³

Seksdagerskrigen ga Storbritannia en mer føyelig egyptisk president, og resultatet av krigen lot til å ha endret maktbalansen i Midtøsten. Egypts skjøre militærmakt ble synlig og dette endret Egypts forhold til Sovjetunionen, til fordel for de vestlige stormaktene. Selv om Brown etter krigen brukte mye tid og ressurser i FN, anså han et bedret diplomatisk forhold med Egypt som stadig aktuelt. Nå som Egypt ikke hadde den særstillingen de tidligere hadde hatt for å forhandle seg frem til egne fordeler, men tvert imot var blitt avhengig av å forbedre sine forhold til stormaktene i vesten, kunne Brown sakte men sikkert gjenetablere relasjonene med Egypt utover høsten 1967.

¹⁷² Amer ble gjort til sydebukk for Egypts tap og siden arrestert og beskyldt for å ha planlagt et militært kupp

¹⁷³ FCO 39/245 VK 2/2 Letter from Robert Tesh, Canadian Embassy in Cairo to D.J Spears North and East Africa Department 26.07.1967, TNA

Kapittel 5

FRA TRIUMF TIL NEDERLAG

His idol was Ernest Bevin, whom he once served as private secretary. Except for an earlier ambition to be Prime minister, a post he now realizes he is forever unlikely to occupy, his present assignment satisfies long-cherished aspirations. It will be tragic for him if he fails in his task, for it would then be improbable for him to be offered another office.¹⁷⁴

Seks måneder etter arabernes nederlag hadde George Brown oppnådd mer på den internasjonale arena enn mange utenriksministere før han. Selv om Suezkanalen fortsatt var stengt hadde resultatet av Seksdagerskrigen gått til britenes fordel, da president Nassers svekkede posisjon ga han annet å drive med enn å diktere terrorgrupper i Aden. Nå som Aden ikke lengre var et stridsspørsmål mellom Storbritannia og Egypt, åpnet dette for en ny mulighet til å gjenopprette relasjonen mellom dem. Nassers frykt for å bli underlagt sovjetisk kontroll førte han nærmere de vestlige stormaktene, og den egyptiske politikken ble mer vennlig innstilt til en britisk tilnærming.

Browns anerkjennelse i FN hadde, på tross av krasse irettesettelser og anklager om en organisasjon som var svekket på grunn av dets medlemmer, økt som følge av hans direkte og ærlige evaluering av forholdene i Midtøsten. Dette på tross av at Brown hadde lagt ned krav om en israelsk tilbaketrekking fra de okkuperte områdene, noe som fikk araberne til å juble, mens Israel var forferdet over at Storbritannia hadde talt arabernes sak for generalforsamlingen i FN. Browns idé om å styrte Nasser var borte, men hans anklager om sovjetiske forsøk på å hindre FN i å fungere som en velfungerende organisasjon vedvarte. Brown hadde i tillegg høynet innsatsen, med å gjøre Israel til syndebukk for å holde tilbake og ødelegge Browns forsøk på å megle fram en fred i området. Browns politikk var nå i stor grad fokusert på å finne løsninger som fremmet hans egne ambisjoner fremfor britiske interesser.

I Storbritannia var Browns kollegaer i Underhuset langt fra fornøyd med utenriksministeren da det som ble ansett som pro-arabiske holdninger på nytt påvirket den britiske utenrikspolitikken. Men på tross av hans politiske kollegaers uenighet og misnøye, oppnådde Brown sin største triumf som diplomat etter Seksdagerskrigen. De ideene som Brown

¹⁷⁴ NLJ 88-47 Vol.13 From ambassador David Bruce to Wolf Rostow 26. september 1966, LBJL

presenterte for generalforsamlingen i juni 1967 ble i november samme år vedtatt som de grunnleggende punktene i Resolusjon 242. Selv med denne politiske triumfen ble Labour-regjeringen, med Wilson i spissen, stadig mer misfornøyd med Browns karakter og politikk. Denne misnøyen møtte sitt klimaks i mars 1968, da Harold Wilsons vendetta for å bli kvitt sin motstridende utenriksminister, førte til at Brown leverte sin oppsigelse for 19. og siste gang.

Ved NATO-møte i Luxemburg 13. juni la Brown frem flere forslag om hvordan veien til en stabil og varig fredsløsning i Midtøsten kunne se ut. Målet var å komme til en løsning som alle godtok slik at NATO-land kunne bidra til å sikre de ytre faktorene for en fredsløsning. De indre faktorene var opp til Egypt og Israel selv å sikre. Men uten FNs Sikkerhetsråd som en fungerende drivkraft til å fremme fredsforhandlingene var det usikkert om vestens engasjement ville ha noen nytte. Sovjetunionens posisjon i Sikkerhetsrådet var et problem, da deres egne interesser i Midtøsten hadde vært en av årsakene til krigsutbruddet. Våpensalg og en manglende interesse i å oppmuntre Egypt til å søke en diplomatisk løsning på konflikten med Israel hadde gjort det åpenbart hvilke holdninger Sovjet hadde til å finne en fredelig løsning mellom Israel og Egypt.¹⁷⁵

Til Browns fordel hadde den tidligere sterke sovjetiske posisjonen i den arabiske koalisjonen blitt svekket etter Seksdagerskrigen. Årsaken til dette var at mange arabere ga Sovjet skylden for at krigen hadde gått i Israels favør. Sovjetiske våpen av dårlig kvalitet og manglende opplæringen i hvordan de skulle brukes var noe av argumentene til at Sovjet ble anklaget for nederlaget. Med det faktum at de i tillegg hadde gitt dårlige taktiske råd i forkant av krigen var det åpenbart for araberne at Sovjet kunne klandres for deres katastrofale tap.¹⁷⁶ Med en tydelig svekket sovjetisk posisjon øynet Brown en mulighet for Sikkerhetsrådet å komme til enighet om en varig fredsløsning.

For at en fredsløsnings skulle kunne vedvare i dette området var det særskilt to punkter Brown la frem for NATO. Hvis de skulle forhindre at det senere skulle oppstå en konfrontasjon på grensen mellom Israel og de arabiske landene, måtte grenseområdet sikres.¹⁷⁷ FN-styrkenes posisjon var en avgjørende faktor for at dette skulle lykkes, men den tidligere løsningen med fredstyrker på kun den ene siden av grensen hadde vist seg å være utilstrekkelig. Det var

¹⁷⁵ Secretary of State's speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/75, BL

¹⁷⁶ Secretary of State's speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/77, BL

¹⁷⁷ Secretary of State's speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/80, BL

åpenbart at de måtte stasjonere FN-styrker på begge sider av grensen for å opprette en buffersone som gjaldt for begge parter. Brown påpekte at dette hadde vært et problem tidligere da Israel hadde nektet å ta imot en FN-styrke på sin side av grense, men hadde håp om at denne holdningen nå var endret.¹⁷⁸ Dette skulle vise seg å forbli et håp, da Israel forholdt seg negativ til å la UNEF posisjonere seg på den israelske siden av grensen.

Punkt to var å hindre Israel og den arabiske koalisjonen å utgjøre en militær trussel mot hverandre. Igjen la Brown ned påstand om å fatte et vedtak på en begrensning av våpeneksport til området.¹⁷⁹ Problemet var at en redusert våpeneksport ville ha en negativ innvirkning på flere av medlemmene i Sikkerhetsrådets økonomi. Selv etter Seksdagerskrigen virket flere av medlemslandene uberørt av at de hadde bidratt til å skape en spenning som hadde ført til en militær konfrontasjon mellom partene. Dette var en av årsakene til at Brown hadde møtt motstand blant flere i FN siden første påstanden han la ned om en innskrenking av våpen til Egypt og Israel

Utover problemet med FN-styrkene og tilgangen på våpen trakk Brown frem hvordan mangelen på dialog mellom arabiske og israelske ledere var et vesentlig problem. Frem til nå hadde det vært vanlig å kun i det stille drøfte hvorvidt de skulle møtes for å diskutere de pågående problemene. Offentlig var det derimot høylytte anklager og trusler om krig som hadde regjert. Brown hevdet at hvis disse lederne ikke klarte å si høyt det de snakket lavt med internasjonale politikere om, ville veien videre bli fryktelig lang.¹⁸⁰ Brown mente at løsningen kunne være å utnevne en representant som kunne lede en dialog mellom Egypt og Israel, som kunne gi en diplomatisk framdrift.¹⁸¹ Dette var en rolle han hadde tiltenkt seg selv. Browns ambisjoner om å oppnå mer enn å være nest etter Wilson i både land og parti kunne gjennom FN bli en realitet. Seksdagerskrigen hadde gitt Brown mulighet til å utvise diplomati på et høyere nivå, og her endres Browns interesser fra å fremme britiske interesser til å realisere sine egne.

Ansvaret med å finne en løsning i Midtøsten lå, ifølge Brown, på FN. Men som han hadde påpekt allerede i forkant av Seksdagerskrigen hadde FN store problemer med sin utøvende funksjon. Så lenge FNs medlemmer fortsatte å jobbe etter egne motiv, fremfor å komme frem til en felles enighet som gagnet flere enn kun de, ville problemet aldri kunne

¹⁷⁸ FO 800/968 W1244 Record of the conversation between the Foreign Secretary and the Israel ambassador held at the Foreign Office 21.05.1967, TNA

¹⁷⁹ De fire permanente medlemmene i Sikkerhetsrådet var Frankrike, Sovjetunionen, Storbritannia og USA.

¹⁸⁰ Secretary of State's speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/83, BL

¹⁸¹ Secretary of State's speech at the NATO ministerial meeting in Luxembourg 13.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/64, BL

løses.¹⁸² Brown anså majoriteten av medlemmene som egoistiske og svært lite realistiske i henhold til hva som var mulig å oppnå uten en holdningsendring. Hvis disse fortsatte å jobbe etter egne interesser hadde FN ingen hensikt eller verdi og slik de nå fungerte var organisasjonen svært begrenset og kunne derfor bidra lite i en konfliktsituasjon lik den i Midtøsten.¹⁸³

Men selv om Brown anklaget andre medlemmer av FN for å ha egne interesser for hvordan situasjonen i Midtøsten utviklet seg, hadde Whitehall sine motiv for å ville finne en rask løsning på konflikten. Det britiske pundet var fortsatt svekket, og med oljeembargoen som hadde blitt forårsaket av The Big Lie, samt stengingen av Suezkanalen kunne britisk økonomi få enda større problemer enn de som allerede eksisterte. Løsningen var å få Egypt og Israel til å komme i dialog og bli enige om kravene for en enighet. Men for å få en framdrift i dialogen var det nødvendig at noen med større politisk innflytelse enn Storbritannia stod i bresjen for å oppmuntre de uenige partene til å komme sammen.

Sovjetunionen hadde kunne figurert som en pådriver for å presse Nasser til å bli mer imøtekommende til Israel, men deres allianse til Syria og Egypt ble istedenfor en hindring i Sikkerhetsrådets utøvelse.¹⁸⁴ Dette var en problemstilling allerede i 1957 da Sovjet endret sin allianse fra Israel til Egypt. Etter dette hadde Sovjet utvist motstand for å følge den samme politikken som FN ønsket å følge, blant annet i forhold til å akseptere Israel som en stat. Sovjet, med grunnlag i sin allianse med den arabiske koalisjonen, stemte alltid til fordel for sine arabiske allierte, selv i situasjoner der Israel åpenbart var den krenkede parten.¹⁸⁵ De fremstod derfor som det medlemslandet som i størst grad jobbet etter egne interesser og hadde den mest minimale innsatsen av alle til å bidra til å bygge opp FNs kredibilitet.

21. juni, en knapp uke etter Browns tale for NATO, ble FNs Generalforsamling vitne til Browns voldsomme argumentasjon mot Sovjetunionen og deres anklager mot Storbritannia få dager tidligere. Påstander om at britene hadde oppmuntret israelske terrorister til å utføre væpnede provokasjoner mot araberne.¹⁸⁶ I tillegg ble Storbritannia anklaget for å være den som hadde skapt forsinkelser i Sikkerhetsrådet ved forsøket på å vedta en våpenhvile, selv om det åpenbart var Sovjet som hadde forsinket prosessen. For Brown måtte Kosygin's plutselige påstander om hvor viktig de fire stormaktenes bidrag var for å skape fred mellom Israel og den

¹⁸² Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/325 31.05.1967, BL

¹⁸³ Talking Point Secretary of State at Socialist International Party Leader conference: The development of the United Nations 09.12.1967, Ms. Eng. C. 5019/168, BL

¹⁸⁴ Middle East statement of Foreign Secretary in House of Commons Ms. Eng. C. 5126/324 31.05.1967, BL

¹⁸⁵ George Browns speech in the House of Commons 31.05.1967 Ms. Eng. C. 5126/324, BL

¹⁸⁶ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/272, BL

arabiske koalisjonen ha vært den ultimate provokasjon. Brown som få dager før krigsutbruddet hadde tryglet Sovjet om å engasjere seg uten å lykkes, men som nå spilte seg empatisk for generalforsamlingen og påstod at de sammen burde gjøre mer for å oppnå fred i Midtøsten.¹⁸⁷ Men hva Sovjetunionen faktisk kunne bidra med ble aldri lagt frem av Kosygin. Sovjetunionens egenrådige politikk i Sikkerhetsrådet var ett av de mest graverende problemene med FN.

Hvis FN skulle fortsette å eksistere og fungere som en verdensomspennende organisasjon med evner til å opprettholde fred var det nødvendig ifølge Brown, å diskutere for hvilke standarder FN skulle jobbe etter. Brown mente løsningen var å posisjonere FN som hovedaktør i fredsprosessen i Midtøsten. Slik kunne FN bygge opp den kredibiliteten som forsvant da de etterkom Nassers krav. Men dette var kun mulig om Sikkerhetsrådet klarte å stå samlet i sine avgjørelser i framtiden og bruke sin posisjon til et større formål.¹⁸⁸ Gjennom de fire prinsippene som senere ble hovedpunktene for Resolusjon 242 skulle FN legge grunnlaget for en varig fredsløsning mellom Israel og Egypt.¹⁸⁹

Browns første prinsipp omfattet å ta hånd om de menneskene som hadde lidd det største tapet grunnet krigen, de palestinske flyktningene. Siden 1948 hadde en stor gruppe palestinere måttet flykte grunnet en israelsk ekspansjon. Etter Seksdagerskrigen hadde mengden flyktninger økt betraktelig og behovet for en løsning var større enn noensinne.¹⁹⁰ Årsaken bak Browns ønske om å hjelpe flyktningene hadde bakgrunn i mer enn medmenneskelig politikk. Hans mange reiser til Midtøsten hadde ved flere anledninger tatt ham til ulike flyktningeleirer, noe som hadde gjort inntrykk.¹⁹¹ Browns kamp for å bedre de palestinske flyktningenes livsstandard ledet til en internasjonal innsats for å tvinge Israel til å bosette de palestinske flyktningene. Resolusjon 2252 ble vedtatt 4. juli 1967 og ga de rett til å returnere til sine hjem på Vestbredden, eller en økonomisk kompensasjon for de som ikke ønsket å dra tilbake. Israel valgte å jobbe imot vedtaket ved å sette en tidsfrist for å returnere, noe mange av flyktningene ikke klarte å overholde.¹⁹² Storbritannia, med Brown i spissen, forsøkte flere ganger å etterprøve den israelske tidsfristen, men uten effekt.¹⁹³

¹⁸⁷ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/272, BL

¹⁸⁸ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/274, BL

¹⁸⁹ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/273, BL

¹⁹⁰ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/273, BL

¹⁹¹ Middle East debate in the House of Common 6. 7.1967, Ms. Eng. C. 5128/76, BL

¹⁹² Israel krevde at all retur måtte skje før 31. august 1967

¹⁹³ George Browns closing speech at the Labour conference 6.9.1967, Ms. Eng. C. 5018/20, BL

Browns andre prinsipp slo fast enhver nasjons rett til å eksistere på sine egne premisser; nasjonal suverenitet. Dette prinsippet valgte Brown å trekke frem grunnet arabernes fiendtlige holdninger til Israels eksistens og skulle derfor bidra til å sikre de israelske grensene. Problemet var at Israel ikke anså FNs posisjon som sterk nok til å sikre grensene tilstrekkelig. Arabernes ønske om å utslette Israel var en retorikk den israelske regjeringen tviholdte ved, og brukte som forsvar da de ble konfrontert med deres eget brudd på FNs artikkel 2.¹⁹⁴ Ifølge artikkel 2 skulle ikke krig lede til en territoriell ekspansjon, men da den israelske forsvarskrigen hadde endt som en triumferende ekspansjonsvendetta hadde Israel okkupert arabiske områder i Gaza, Sinai, Sharm el Sheikh, Golanhøydene og Vestbredden.¹⁹⁵ Med prinsippet om nasjonal suverenitet forventet Brown at Israel skulle trekke seg ut av de erobrede områdene, men dette ble istedenfor selve kjernen i den vedvarende konflikten om kravene for å inngå en fredsavtale.¹⁹⁶

Egyptys blokkering av Tiranstredet og stengingen av Suezkanalen hadde gjort det åpenbart at det var et behov for å stadfeste enhver nasjonalitets rett til å bevege seg i internasjonale farvann.¹⁹⁷ Browns tredje grunnprinsipp påpekte at det var nødvendig at både Tiranstredet og Suezkanalen ble regulert som internasjonalt farvann, slik at en lignende situasjon ikke skulle oppstå igjen. Med en økt trussel for at uenighetene skulle blusse opp, forsøkte Brown på nytt å tvinge gjennom en begrensning av våpensalg til Midtøsten. Browns fjerde grunnprinsipp konfronterte generalforsamlingen med at de stormaktene som var ansvarlig for å ha rustet opp både Israel og den arabiske koalisjonen nå måtte finne en måte å redusere våpeneksporten til både Egypt og Israel.¹⁹⁸

Talen Brown holdt for generalforsamlingen ga han problemer i egen regjering. Mye tyder på at talen hans ikke var klarert med hverken statsministeren eller Underhuset.¹⁹⁹ Den økte spenningen blant medlemmene i Underhuset grunnet i Browns håndtering av den israelske delegasjonen. Hans påstand om en israelsk tilbaketrekking fra arabiske områder var for mange uhørt, selv om dette var lovgitt med FNs artikkel 2, da Israel fortsatt var den nasjonen som var ansett som truet. Browns krav var derfor ikke forenelig med et stort flertall i den britiske

¹⁹⁴ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/273, BL

¹⁹⁵ Wilson. 401

¹⁹⁶ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/273, BL

¹⁹⁷ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/273, BL

¹⁹⁸ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/273, BL

¹⁹⁹ Crossman, 2. 395

regjeringen som må ansees å ha vært pro-israelske og George Browns posisjon i regjeringen begynte her for alvor å svekkes.²⁰⁰

Foruten mangel på dialog med statsministeren og regjeringen i forkant av FN-talen og kravene som ble gitt til Israel, reagerte mange på hvordan Brown plutselig hadde endret sin sympati til fordel for araberne. Kun få uker tidligere var det Brown som ønsket å ta alle midler i bruk for å styrte Nasser, mens mange nå opplevde at han talte arabernes sak.²⁰¹ Browns rolle som støttespiller svingte fra det ene ytterpunktet til det andre, en adferd som vakte oppsikt blant flere og som Brown måtte svare for i Underhuset 26. juni.²⁰²

For Brown var det åpenbart medlemmene av Underhuset som hadde det største problemet, i form av en dobbeltstandard. Hadde resultatet av krigen gått andre veien, ville en egyptisk ekspansjon vært svært lite populær.²⁰³ På tross av å ha blitt anklaget for å operere med en dobbeltstandard fortsatte flere statsråder å kritisere Browns manglende konsultasjon med Eban i forkant av sin FN-tale.²⁰⁴ Britiske forventninger om særbehandling av israelske interesser viser hvor problematisk det var for Brown å i utgangspunktet skulle posisjonere Storbritannia som upartisk. Underhusets forventninger om en britisk støttekampanje for Israel slo tilbake, og Brown ble mer pro-arabisk av å stadig bli konfrontert med at Storbritannia ville dra en større fordel av å ha en bedret relasjon med Israel, fremfor araberne.

Seksdagerskrigen skulle vise seg å ha en positiv effekt på Storbritannias forhold til Egypt da krigen endret Nassers militære, ideologiske og økonomiske posisjon. Aden var ikke lenger forsvarlig å kjempe for, da det egyptiske militære var knust og økonomien intet eksisterende. Nassers hær i Jemen trakk seg tilbake, og FLOSY tapte stadig grunn i Aden for gerilja gruppen NLF.²⁰⁵ Med denne endrede posisjonen forsvant Nassers grunnlag til å forhandle til sin fordel med vesten. Med manglende forutsetninger til å stille krav til Storbritannia valgte Egypt en tilnærmingstaktikk myntet på vestens frykt for kommunisme.

I juli 1967 fikk den tyrkiske ambassadøren i Kairo besøk av den egyptiske viseutenriksminister El Zayyed. Han hevdet at Nasser hadde sviktet landet og at Egypts prestisje og økonomi var umulig å redde. Egypt hadde nå, teoretisk sett, to veier å gå. Den første var å forlate alle forsøk på å fremstå som den ledende staten i den arabiske unionen, og bli en nøytral stat. Egypt var avhengig av å få støtte fra andre stormakter enn Sovjet for at dette skulle være

²⁰⁰ Ibid. 392

²⁰¹ PREM 13 1620 Letter from George Brown to Prime Minister Harold Wilson 09.06.1967, TNA

²⁰² Crossman, 2. 393

²⁰³ Middle East Statement Foreign Secretary to the House of Commons 26.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/275, BL

²⁰⁴ Middle East Statement Foreign Secretary to the House of Commons 26.06.1967 Ms. Eng. C. 5127/276, BL

²⁰⁵ Iilan.

et alternativ. Grunnet Egypts neglisjerte forhold til vesten var det lite sannsynlig at USA eller Storbritannia ville bidra til å berge Egypt fra ruinene. Dermed var den mest åpenbare løsningen å gå inn i en avtale med Sovjetunionen, der Egypt i en koalisjon med Syria og Irak ville fungere som en sovjetisk satellittstat.²⁰⁶

Det var en åpenbar risiko for at Egypt kunne ende under en økt sovjetisk kontroll. For Brown ble det derfor viktig å trappe opp forsøket med å komme i dialog med Egypt om en gjenopprettelse av relasjonen mellom dem. Nå som landet var svekket og de hadde behov for allierte som kunne bidra til å unngå en økt sovjetisk innflytelse, kunne Storbritannia forhandle med Nasser til sin fordel. Dette utspillet fra Egypt var derfor nøye kalkulert. Både britene og amerikanerne hadde siden nasjonalistene kuppet landet i 1952 fryktet en kommunistisk vending. Ettersom krigen hadde hatt en knusende effekt på de sosiale, militære og politiske forhold i Egypt, var behovet for en mektig alliert betydelig. Egypts problem var forøvrig at den maktposisjonen Nasser tidligere hadde hatt for å holde Sovjet på avstand var forsvunnet. Nøden var blitt størst, og dermed var det vesentlig å opparbeide seg en vestlig dialog slik at Egypt ikke bukket under for sovjetiske interesser. Denne sårbare posisjonen ga derfor Nasser et forhandlingsmiddel i sin dialog med vesten, deres frykt for en egyptisk kommunistisk vending.

Browns FN-tale 21. juni hadde gitt Egypt muligheten til å nærme seg britiske interesser, uten å møte for mye motstand blant det egyptiske folk.²⁰⁷ Kravet om en israelsk tilbaketrekking fra de okkuperte områdene ble sett på som en håndsrekning fra den britiske regjeringen og banet vei for dialog. Den egyptiske pressen publiserte mindre kritiske artikler om Storbritannia i denne tiden og egyptiske journalister hevdet at Nasser var klar for å liberalisere det egyptiske regimet og ønsket å gå inn i dialog med den britiske regjeringen.²⁰⁸ Heikal ga ut en artikkel som beskrev det Anglo/egyptiske forholdet som neglisjert de siste årene og konkluderte med at de ikke hadde vært i en genuin dialog på over hundre år. Heikals artikkel ønsket britene velkommen til å komme sammen og drøfte de uenighetene som hadde eksistert mellom dem tidligere.²⁰⁹

For Brown var det åpenbart at de nå burde gå inn i dialog med Egypt om en gjenopprettelse. Paul Gore-Booth, administrerende leder for utenriksdepartementet, fryktet for at Brown ville la Egypt legge føringen for hvilken retning samtalene skulle ta. Krigen hadde

²⁰⁶ FCO 39/245 VK 2/2 Letter from British Embassy in Ankara to Denis Allen Foreign Office 14.07.1967, TNA

²⁰⁷ Full text of the speech by the Secretary of State, the Rt. Hon. G. Brown. M.P., to the General Assembly of the United Nations 21.06.1967, Ms. Eng. C. 5127/272, BL

²⁰⁸ FCO 39/245 VK 2/2 Letter fro Robert Tesh at the Canadian Embassy in Cairo to D.J. Spears Near East Africa Department Foreign Office 19.07.1967, TNA

²⁰⁹ FCO 39/270 «Cairo turns on the charm», 08.10.1967, TNA

gitt Brown en unik mulighet til å utnytte Egypts første reelle svakhet på mange år, men Gore-Booth var usikker i hvilken grad utenriksministeren ville benytte seg av dette.²¹⁰ Browns ambivalente holdninger de siste månedene hadde bidratt til at flere hadde blitt usikker på om hans politikk fortsatt var orientert rundt britiske interesser eller om hans manøvreringer hadde en bakenforliggende årsak.

Nå som Aden ikke lenger var en aktuell problemstilling for en gjenopprettelse, var det andre uenigheter som kunne løses.²¹¹ Harold Beeleys besøk til Kairo ble derfor viktig for å kartlegge egyptiske intensjoner for en gjenopprettelse og se hvilke av disse som kunne benyttes til britenes fordel. Nassers frykt for å bli enda mer avhengig av den sovjetiske unionen var tilstrekkelig nok til at Nasser endret sine forhandlingsmetoder, fra militære til politiske. Storbritannias rolle i Sikkerhetsrådet ble derfor i denne sammenheng til britenes fordel, da Egypt hadde behov for internasjonal politiske støtte.²¹² Browns rolle som hovedaktør i FN med opprettelsen av resolusjonen kunne bare blitt sett på som positiv for Nassers politikk. Den konservative politikeren Alec Douglas Home som nå satt i opposisjonen var ikke fornøyd med Browns forsøk på å nå en enighet med Nasser. Frykten var at Browns posisjon i Sikkerhetsrådet ville bli utnyttet av Nasser, særlig med tanke på Browns utsagn om en israelsk tilbaketrekking fra de okkuperte områdene.²¹³

Selv om Storbritannia hadde flere forutsetninger for å lykkes i dialog med Egypt var det lite Brown kunne gjøre når Nassers hovedproblem var Israel. Suezkanalen hadde siden The Big Lie ble vært stengt og frigjøringen av de britiske skipene som fortsatt var innesperret ble en av Beeleys viktigste problemer å løse under dette besøket. Brown regnet med at Egypt ville motargumentere med at en gjenåpning av Suezkanalen ikke var mulig før de palestinske flyktingene hadde trukket ut av Sinai, noe som forflyttet problemet til Israel. Israel ville derimot ikke imøtekomme Egypt uten at de åpnet Suezkanalen.²¹⁴

Utover de maritime problemene var det økonomiske spørsmål som måtte imøtekommes. Brown forventet kompensasjon for hærverket på det britiske konsulatet i Alexandria og

²¹⁰ FCO 39/270 VK 3/23 Letter to Private Secretary from P.H. Goore-Booth, copy to Roberts, John Rennie, Brenchley, Mallet and Beeley 12.10.1967, TNA

²¹¹ Selv med en eskalerende økt militant tilstedeværelse av geriljagrupper og en stadig forverret konflikt som skapte kaotiske tilstander i Aden, trakk Storbritannia seg ut fra Aden i slutten av november 1967, to måneder før de skulle. På dette tidspunktet herjet den nasjonalistiske geriljabevegelsen NLF i Aden. Målet deres var å beseire den konkurrerende bevegelsen, egyptstøttede FLOSY. NLF gikk seirende ut etter at britene forlot regionene. Resultatet ble en ny regjering som ikke var tuftet på britiske ideer og styresett og fikk navnet Peoples Republic of South Yemen, PROSY.

²¹² FCO 39/270 VK 3/23 Sir Harold Beeleys visit to Cairo, Steering Brief october 1967, TNA

²¹³ S. Jones, *British Policy in the Middle East 1966-74* (Lulu Enterprises Incorporated, 2009). 95

²¹⁴ FCO 39/270 VK 3/23 Telegram from Harold Beeley in Cairo to Foreign Office 21.10.1967, TNA

Handelskontoret i Port Said. Egypt hadde også en utestående gjeld til Storbritannia som ikke hadde blitt overholdt. På tross av denne regnet Brown med at en av interessene til Egypt for å gjenopprette relasjonen mellom dem, var å utvide lånet. Mangelen på valuta var ekstrem, men Storbritannias evne til å bidra med store midler var redusert grunnet det svake pundet.²¹⁵ Utledet av dette kunne det spekuleres i om Egypts tilnærming til Storbritannia på lengre sikt var en tilnærming til USA, som var den eneste vestlige stormakten som hadde økonomien til å hjelpe Egypt i den grad Nasser ønsket.

Beeleys fremskritt i Kairo var små, på tross av Egypts åpenbare behov for britisk politisk støtte. Nassers rådgivende stab, bestående av tidligere utenriksminister Mahmoud Fawzi, den egyptiske ambassadøren til London Ahmed Hassan El-Feki og journalist Mohamed Hassanein Heikal ga Beeley diffuse svar om hva som var Egypts intensjoner, noe som Brown fant svært provoserende og ba derfor Beeley sette hardt mot hardt.²¹⁶ Beeley krevde en inngåelse av en gjenoprettelse av relasjonen innen 1. november 1967, hvis ikke måtte Nasser finne en annen tilnærming til vesten.²¹⁷ På tross av at flere av uenighetene mellom Storbritannia og Egypt ikke var blitt løst, var Browns ultimatum til Nasser vellykket og det ble avtalt at de 1. desember 1967 skulle gjenopprette de diplomatiske relasjonene.²¹⁸ Med denne diplomatiske seieren hadde Brown lyktes å fullføre målsetningen han hadde da han tiltrådte som utenriksminister året før.

Gjenoprettelsen av relasjonene med Egypt ble en personlig seier for Brown, men med hans evne til å føre diplomati oppnådde han suksess også i FN. I samarbeid med Lord Caradon utledet de to innholdet til FNs Resolusjon 242 som den 2. november 1967 ble signert av alle medlemslandene i Sikkerhetsrådet.²¹⁹ En av de viktigste egenskapene til 242 var måten den hadde blitt formulert. Den ga ingen sider hva de ville ha, men sikret begge posisjoner for fremtiden. Israels rett til å eksistere som en selvstendig stat i Midtøsten, palestineres rett til sitt hjemland og en forventning om tilbakeføring av arabiske områder som hadde blitt okkupert. Problemet med at Israel nektet å gå tilbake til de tidligere grensene ble løst av formulering i resolusjonen som aldri presiserte hvilke områder eller hvor mye av de som skulle tilbakeføres. Men hvis 242 skulle ha effekt var det vesentlig at Sovjet og USA la press på Egypt og Israel til å imøtekomme kravene. Storbritannia hadde liten innflytelse sammenlignet med disse

²¹⁵ FCO 39/270 VK 3/23 Sir Harold Beeleys visit to Cairo, Steering Brief october 1967, TNA

²¹⁶ FCO 39/270 VK 3/23 Telegram No. 1415 Immediate Foreign Office to Cairo, From George Brown to Harold Beeley 20.10.1967, TNA

²¹⁷ FCO 39/270 VK 3/23 Telegram No. 1052 Immediate Cairo to Foreign Office, Memo From Beeley 21.10.1967, TNA

²¹⁸ FCO 39/270 VK 3/23 United Kingdom/United Arab Republic relations 02.11.1967, TNA

²¹⁹ Resolution 242 Adopted by the Security Council at it's 1382nd meeting on 22 november 1967, Ms. Eng. C. 5063/16, BL

stormaktene og selv om deres posisjon i Midtøsten var av en viss betydning hadde de ikke midlene til å presse på i samme grad som Sovjet og USA.²²⁰

Selv med diplomatisk triumf i Midtøsten og med vedtaket av 242 i FN hadde Brown store problemer innad i sitt eget parti. Wilson hadde ifølge Crossmann allerede i november 1967 bestemt seg for at Brown skulle ut av regjeringen. Etter en uheldig episode på The Savoy hvor Brown hadde i kjent stil gitt Lord Thomson en verbal tirade av synspunkter, bestemte Wilson seg for at Brown skulle ut.²²¹ Kort tid etter beordret Wilson en lobbyvirksomhet for å bli kvitt Brown og deretter fulgte flere episoder som skulle lede til at Brown ikke bare følte seg utstøtt, men selv ble klar over Wilsons intensjoner. I møte med Jimmy Margach i januar 1968 ga Wilson beskjed om at kabinettet var imot utenriksministeren og at holdningene i kabinettet måtte forholde seg deretter.²²² Ved en annen anledning hadde Wilson unnlatt å invitere Brown til en privat samling, hvor han så uttalte til Crossman at Brown måtte gå, men ikke umiddelbart. Ingen visste, ifølge Wilson, hvor forferdelig det hadde vært å ha Brown i regjering.²²³

Wilson's personlige problemer med Brown ble for alvor synlig da hans forsøk på å bli kvitt Brown ledet til Browns utsendelse til Brussel, samtidig som Underhuset skulle avgi stemme om Storbritannia skulle selge våpen til Sør-Afrika.²²⁴ Denne handlingen var et tydelig tegn for Underhuset hvilke holdninger Wilson hadde ovenfor sin egen utenriksminister. Brown ble gjort oppmerksom på hendelsen mens han satt i møte i NATO og på tross av et iherdig forsøk for å rekke tilbake, nådde han ikke frem i tide. Saken ble slått opp i pressen og Wilsons isolering av Brown ble kjent for hele det britiske publikum.²²⁵

Wilson's ekskludering av Brown ga resultater og 15. mars 1968 gikk Brown av som utenriksminister. Hans begrunnelse var at han ikke ønsket å være en del av en regjering som drev politikk etter den amerikanske presidentmodellen.²²⁶ Demokratiet som Brown anså som det mest fundamentale i engelsk politikk hadde lidd under Wilson, noe Crossman også bekrefter i sine memoarer. Hendelsen som utløste selve oppsigelsen tok plass natt til 15. mars 1968 da Harold Wilson, Roy Jenkins og Peter Shore dro til dronningen for å få godkjent en «bank holiday».²²⁷ Dette uten noen form for diskusjon i Underhuset eller avstemming blant medlemmene. Brown påstod at dette var et amerikansk initiativ, der befalingen om at de skulle

²²⁰ Foreign Secretary's speaking notes to the Imperial Defence College 06.12.1967 Ms. Eng. C. 5129/130, BL

²²¹ Crossman, 2. 546

²²² Ibid. 552

²²³ Ibid. 551

²²⁴ Ibid. 609

²²⁵ George-Brown. 172-173

²²⁶ Letter from George Brown to Prime Minister Harold Wilson with his resignation 15.01.1968 Ms. Eng. 5023, BL

²²⁷ For å styrke pundet måtte britiske banker holde stengt påfølgende dag.

stenge bankene var et krav som måtte etterkommes for å motta økonomisk bistand. Wilson er hevdet å ofte lystre den amerikanske presidentens ønsker, noe som kan antas å være sannsynlig i dette tilfelle.²²⁸

Wilson's valg om å utelate Brown ble gjort med overlegg for å framkalle en oppsigelse. Brown som manglet evne til å kontrollere temperamentet eller tenke konsekvenser angret på sin egen avgjørelse, men det kom aldri en invitasjon fra Wilson om å gjenoppta sitt embete og Michael Stewart ble utnevnt som ny utenriksminister kort tid etter. Brown fortsatte som nestleder i Labour frem til 1970, men uten noen regjeringsverv eller større politisk innflytelse. Dette bidro til hans uheldige rundreise i Midtøsten som var et forsøk på å bidra til å løse konflikten mellom Israel og Egypt, men som knuste hans politiske karriere og ga han et frynsete omdømme på tross av hans tidligere politiske bragder i området.

²²⁸ George-Brown. 170

Kapittel 6

MIDTØSTEN, GEORGE BROWNS POLITISKE ENDEHOLDEPLASS

We fight for lost causes because we know that our defeat and dismay may be the preface to our successors' victory, though that victory itself will be temporary; we fight rather to keep something alive than in the expectation that anything will triumph

T.S Eliot

George Brown sin rundreise i Midtøsten i januar 1970 bidro til intet annet enn et punktum for hans egen politiske karriere. Hans oppsigelse som utenriksminister i mars 1968 åpnet for en rekke private initiativ fra ulike arabiske land, der Browns ønske angivelig var å bidra med diplomatisk rådgivning for å følge opp initiativ fra sin tid som utenriksminister. Det som er blitt beskrevet som en 'fakta-søkende' reise hvor Brown dro for å lytte til de ulike nasjonenes syn på den årelange konflikten mellom Israel og arabere, viste seg å være et forsøk på å finne tilbake til egen politisk storhet hvor Midtøsten ble spilt ut som arena.

Resolusjon 242 skulle forme rammen rundt Browns diskusjoner, men endte i bastante formuleringer og kvasse bemerkninger til hvordan Midtøstens politikk burde vært drevet. Det hele bunnet i George Browns ønske om å inneha rollen til Gunnar Jarring, svensken som ble utnevnt av FN til å få i gang en dialog mellom Israel og Egypt.²²⁹ Men Brown forsøkte å vinne frem på feil arena, og da hans plan brast kom ideen om å igjen tre inn i regjeringen. En idé Brown var alene om, da fåtallet av hans tidligere kolleger ønsket manifestasjonen av dr. Jekyll og Mr. Hyde som medlem av Underhuset.

Browns reise som begynte i Bahrain og avsluttet i Tel Aviv var verken privat eller et forsøk på å bidra til å forstå konfliktene i Midtøsten.²³⁰ Brown presset på statsledere, etterfulgte egen agenda og var tidvis fordrunken i de fleste selskap som ble holdt i hans ære. Hans besøk og utsagn i Kairo la linja for atmosfæren som møtte han i Israel, hvor hans manglende evne til å følge sin tidligere upartiske og pro-britiske linje falt i grus.

Browns fremragende evne til å formidle meninger i klartekst uten noe forbehold om hvilke konsekvenser disse kunne lede til slo feil ovenfor fremmede regjeringer, på tross av den britiske regjeringens håp om hva han kunne oppnå. Reisen ble en diplomatisk ydmykelse av George Brown, mye på grunn av hans forhold til alkohol og uhåndterlige sinne som i diplomatisk sammenheng bidro til intet annet enn tilblivelsen av det engelske uttrykket «Tired and emotional».

²²⁹ Gunnar Jarring var svensk diplomat, og hadde vært tidligere ambassadør i USA, Russland og FN.

²³⁰ Expansion of section Middle East (1970 tour) Ms. Eng. C. 5177/172, BL

Brown hadde hatt et nært forhold til Midtøsten siden 1950-tallet. I sin tid som utenriksminister jobbet han for å finne løsninger som kunne bidra til en mer stabil og fredelig situasjon mellom Israel og arabere. Da Brown leverte sin oppsigelse som utenriksminister, forsvant og hans evne til å bidra i området på et internasjonalt politisk nivå. Grunnet hans relasjoner til flere statsråder i ulike land i Midtøsten ble han umiddelbart etter sin avgang invitert av flere av disse til private besøk. Brown hadde opprinnelig planlagt å reise høsten 1968, men politiske konflikter hindret ham i å få klarsignal fra regjeringen. De mente at et besøk kunne påvirke den dialogen regjeringen hadde med ulike regjeringer, en dialog de ikke ønsket å dele med Brown.

Da Brown reiste til Midtøsten i januar 1970 skulle ikke reisen ha noen form for offisiell status. På tross av dette ba Brown den britiske ambassadøren Richard Beaumont i Kairo om å følge med til de ulike møtene på hans program, da han ønsket at besøkene skulle fremstå som mer offisielle.²³¹ Dette var i strid med de egyptiske interessene rundt besøket, da deres invitasjon var basert på et ønske om å uttrykke sin takknemlighet for Browns innsats for å fremme arabiske interesser under hans tid som utenriksminister. Araberne hevdet å ha ingen intensjoner om at møtene skulle ha en politisk agenda.²³²

I Egypt var de usikre på hva Browns intensjoner var og hvordan Browns engasjement ville fremstå for andre statsledere.²³³ Whitehalls intensjoner var derimot tydelige. Ettersom Brown reiste på eget initiativ stod han fritt til å snakke mer åpenhertig enn hva en britisk statsråd kunne tillat seg. Planen var å få Brown til å formidle britenes syn på konflikten mellom arabere og Israel og oppmuntre Egypt til å inngå en fredsavtale med Israel.²³⁴ Selv om britiske interesser på et tidligere tidspunkt ville ha sammenfalt med Browns intensjoner, var Browns agenda alt annet enn å fremme britiske interesser. Hans såkalte søken etter fakta var en reise basert på ambisjonen om å gjenreise seg politisk, med mål om at hans diplomatiske ferdigheter ville vekke FNs interesse og utnevne han til å lede dialogen mellom Egypt og Israel. Da Brown ankom Kairo valgte han å fortsette der han slapp i 1967 og erklærte seg upartisk i den Israel/arabiske konflikten. Han hevdet at hans interesser sammenfalt med de britiske og at det var dette som påvirket hans intensjoner.

²³¹ FCO 17/1018/ NE 22/1 Letter from Richard Beaumont at the British Embassy in Cairo to P. Hayman Foreign & Commonwealth Office 07.01.1970 Mr. George Browns visit to Cairo, TNA

²³² FCO 39/340/ VK 22/13 Letter from H.B Walker to Eastern Department on Proposed Visit to the Middle East of Mr. George Brown. M.P 12.09.1968, TNA

²³³ FCO 39/340/ VK 22/13 Note by H.B Walker on talks with U.A.R ambassador Mr. Samir Ahmed on George Brown visiting Cairo 17.05.1968, TNA

²³⁴ FCO 17/1018/ NE 22/1, Telegram No.8 From Michael Stewart the British Embassy in Cairo 01.01.70, TNA

Britisk presse var mer skeptisk til Browns «fakta-reise» til Midtøsten enn hva den britiske regjeringen var. Den britiske avisen *Daily Star* titulerte Browns posisjon i Midtøsten med: «Israelere har like mye mistro til Brown som arabere har tro på han. Dermed kan det være at de ønsker noen andre til å lede diskusjonen om fred mellom Midtøstens hovedsteder».²³⁵ Flere egyptiske og britiske aviser beskrev derimot Brown som en betydningsfull person i Midtøsten, med et godt grunnlag for å forstå både regjeringer og folket. Dette var en oppfatning som ble delt av mange, og med god grunn. Brown hadde gjennom mange år gjort seg kjent med statsråder, kultur og politikk i dette området og hadde god oversikt over hvilke diplomatiske manøvreringer som hadde de beste forutsetninger blant de ulike regjeringene.

Brown hadde derimot åpenbare problemer med å fremstå som upartisk og flere av hans uttalelser bekreftet nettopp dette. Allerede første dag i Kairo kunne Brown forsikre det arabiske folk om at han stod på deres side i en tale han holdt for nasjonalforsamlingen.²³⁶ En freudiansk glipp som Brown umiddelbart forsøkte å dekke over, hvor han ettertrykkelig påpekte at britene ikke var på en bestemt side.²³⁷ Denne uttalelsen og deretter hans forvirrende forsøk på å rydde opp endte med at Brown måtte henvende seg til den britiske ambassadøren i Tel Aviv for å be ham ta kontroll hvis det skulle oppstå en situasjon i etterkant av den uheldige uttalelsen.²³⁸ Browns bekymring var ikke ubegrunnet med tanke på hans tidligere uttalelser rettet mot Israels tilblivelse. Da han senere under samme besøk ble spurt om hva hans tanker rundt den palestinske motstandsbevegelsen var, *Jeg tenker ikke på det, jeg forstår det*.²³⁹ En uttalelse som ikke kan hevdes å fremstå som upartisk av en aktør som fremfor alt ønsket å megle mellom Israel og Egypt.

Brown hadde i forkanten av reisen meldt seg inn i Labours Midtøsten-komite som hadde blitt etablert av den pro-arabiske fløyen i partiet. Men valgte å melde seg ut kort tid etter grunnet reaksjoner fra israelsk hold. Brown hevdet hensikten med å engasjere seg i komiteen var for å bidra til å fremme FNs Sikkerhetsråds arbeid med å drive frem punktene i 242.²⁴⁰ Spørsmålet er om Browns ambisjoner om å posisjonere seg som en mulig megler mellom Israel og Egypt var en del av planen allerede i 1969, dermed var agendaen ved reisen i 1970 allerede satt før avreise. Siden Brown sjeldent valgte å endre retning grunnet andre personers synspunkter, slik

²³⁵ «A timely visit» *The Daily Star* 07.01.1970 Ms. Eng. C. 5213/255, BL

²³⁶ «An exciting dialogue with George Brown at the open meeting» *Al Ahrām* 04.01.1970 Ms. Eng C. 5213/18, BL

²³⁷ FCO 17/1018/NE 22/1 Text as delivered of Mr. George Brown's remarks to the Foreign affairs and Arab Committees of the U.A.R. National Assembly 04.01.1970, TNA

²³⁸ FCO 17/1018/NE 22/1 Telegram Number 14 Immediate from Cairo to Foreign and Commonwealth Office with immediate repeat for Tel Aviv 04.01.1970, TNA

²³⁹ «George Brown Optimistic on Big-4 Talks» *The Daily Star* 07.10.1970 Ms. Eng. C. 5213/254, BL

²⁴⁰ «Brown abandons pro-Arabists» *The times* 15.03.69 Ms. Eng. C. 5208/166, BL

han hadde gjort i denne saken, er det mer sannsynlig å tro at denne avgjørelsen ble gjort ut ifra hva som gagnet hans fremtidige posisjon som megler enn et forsøk på å tilfredsstille Israel.

Browns agenda de første dagene i Kairo var å drøfte på hvilke måter de kunne sette 242 ut i praksis. Brown gikk deretter fra å vurdere resolusjonens bruksområder til å definere den som eneste løsning for å skape fred. Han hevdet at det var kun denne løsningen som den britiske regjeringen var villig til å forhandle med.²⁴¹ Som ansvarlig for utformingen av 242 ble det etterhvert tydelig at enhver form for nyansering av resolusjonen, av enten arabiske eller israelske parter, ikke ble akseptert av forfatteren selv. Resolusjonen ble allikevel prøvd argumentert, til Browns frustrasjon. Han hevdet at begge sider måtte godta den slik den stod og at araberne burde droppe den grusomme vanen de hadde med å alltid skulle søke etter å klargjøre betydningen av ting. Browns erfaring tilsa at en søken etter klargjøring bare ledet til mer forvirring.²⁴²

Browns forhold til resolusjonen er åpenbar, da han var den som skisserte hovedtrekkene ved den og la føringen for hvordan den skulle tolkes. Brown som hadde evnen til å prate løst og fast om det meste brukte ofte resolusjon 242 som en samtalebærer. Men kort tid før han dro til Midtøsten kom Browns verbale ferdigheter ut av kontroll. Under en lunsj med den egyptiske Charge d'affaires Samir skrøt Brown uhemmet over hvordan han hadde forfattet 242 på en slik måte at Israel ikke hadde mulighet til å endre de tidligere grensene i konfliktområdet. Den britiske utenriksministeren Michael Stewart fryktet at den egyptiske regjeringen skulle få Brown til å gjenta dette i Egypt, enten privat eller offentlig, noe som ville gi diplomatiske vansker med både Israel og FN.²⁴³

Resolusjon 242 hadde vært Browns store politiske triumf. Nettopp derfor ble resolusjonen et av Browns viktigste verktøy for å posisjonere seg selv som en mulig etterfølger til Gunnar Jarring. Browns mange ambivalente uttalelser på Jarrings fremdrift i området, svingende mellom sympati og kritikk, kan ha vært et annet virkemiddel for å få Israel og Egypt, men ikke minst FN til å tvile på svenskens kompetanse. Posisjonen Jarring hadde fått var ikke uten utfordringer, da Israel ønsket en direkte dialog med Egypt, mens Nasser ønsket at all kommunikasjon skulle gå gjennom en tredjeperson.

Browns bruk av 242 som en innledning i hans samtaler med Egypt var ikke ubegrunnet, da 242 hadde gitt Nasser et bedret forhold til USA. Resolusjonen hadde ikke bare hatt en positiv

²⁴¹ «Britain's attitude towards the crisis is raised with George Brown at the National Assembly» *Al Ahrām* 05.01.1970 Ms. Eng. C. 5213/33, BL

²⁴² FCO 17/1018/NE 22/1 Text as delivered of Mr. George Brown's remarks to the Foreign affairs and Arab Committees of the U.A.R. National Assembly 04.01.1970, TNA

²⁴³ FCO 17/1018/ NE 22/1, Telegram No.8 From Michael Stewart the British Embassy in Cairo 01.01.70, TNA

effekt for Browns status i Egypt, men den ble vesentlig for den endrede dynamikken mellom Israel, USA og de arabiske landene. USAs statssekretær William Rogers la i desember 1969 frem *The Rogers plan*, som var utledet av 242, som ga arabere et større spillerom enn de hadde hatt tidligere. *The Rogers plan* ga en endring i amerikanske holdninger til konflikten mellom Israel og Egypt. Med tanke på at amerikanerne var de som i størst grad kunne påvirke Israel til å returnere de okkuperte områdene til Egypt, var dette nå en mulighet for Nasser å vende seg i større grad bort fra sovjetiske interesser.²⁴⁴ Browns resolusjon hadde bidratt til at den britiske posisjonen som brobygger hadde begynt å ta form og med riktige holdninger fra Nassers side kunne amerikansk påvirkning endre forholdene i Midtøsten.²⁴⁵

Selv om Nasser hadde blitt mer mottakelig for vestlige initiativ, slet Brown med å forhandle med presidenten. Browns diskusjonstema var ikke alltid etter den britiske regjeringens punkter, og om dette bidro til at Nasser i liten grad fulgte opp Browns argumentasjoner er usikkert. På tross av at den britiske regjeringen hadde bedt Brown om å følge de retningslinjene som ble gitt, valgte han i kjent stil å kjøre sitt eget løp. Brown så seg selv kapabel til å løse de fleste av de aktuelle problemene som berørte britisk utenrikspolitikk, herav de britiske skipene som fortsatt befant seg i Suezkanalen.

I 1970 var fire britiske skip fortsatt innesperret etter Seksdagerskrigen.²⁴⁶ Dette var et problem som Brown mente var mulig å løse, selv om Whitehall ettertrykkelig hadde gitt beskjed om at han skulle la problemet ligge. Bakgrunnen for dette var flere; for det første var dette et politisk spørsmål og Browns reise skulle være på et privat initiativ. For det andre var området preget av uroligheter og det var en forhøyet risiko knyttet til et besøk til denne delen av kanalen. For det tredje ønsket ikke eieren av rederiet, Holt,²⁴⁷ noen form for ekstern innblanding da han selv var i dialog med andre rederi for å løse problemet.²⁴⁸ Det mest overhengende problemet med at Brown tok denne saken i egne hender var at han potensielt kunne sette krav som regjeringen visste at Egypt ikke kunne imøtekomme. Dette ville ha en svært negativ innvirkning på situasjon og føre til lite samarbeidsvillige egyptere.²⁴⁹

²⁴⁴ FCO 17/1018/ NE 22/1, Telegram No.8 From Michael Stewart the British Embassy in Cairo 01.01.70, TNA

²⁴⁵ «Nasser agrees to US plan for peace» *The Times* 24.07.1970 Ms. Eng. C. 5208/265, BL

²⁴⁶ David Bell Streich Mislán, Philip A, "The Yellow Fleet of the Suez Canal, 1967-1975,"

<http://www.weirdir.com/weird-ir/the-yellow-fleet-of-the-suez-canal-1967-1975>.

²⁴⁷ Holt, eier av Blue Funnel Line.

²⁴⁸ Holt ønsket å komme til enighet om en tie-up av de britiske skipene til de tsjekkiske.

²⁴⁹ FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram number 7 Immediate Foreign and Commonwealth to Cairo, Doubtful if Mr. Brown should visit ships in Suezcanal 01.01.1970, TNA

President Nasser virket, i likhet med britene, å være skeptisk til Browns besøk til Bittersjøen og advarte om at tilstanden i området var farlig.²⁵⁰ Siden Browns program opprinnelig ikke inneholdt et besøk dit, kan man anta at han ikke var ønsket der av den egyptiske regjeringen.²⁵¹ Uavhengig om Nasser eller den britiske regjeringen hadde planlagt å forholde seg til Browns innblanding i saken, hevdet han selv å ha blitt anbefalt fra en betydelig kilde ved det britiske utenriksdepartementet å engasjere seg i nettopp denne saken.²⁵² Hvorvidt dette er realiteten er usikkert, men på tross av denne eventuelle kildens oppmuntring frarådet departementet Brown å dra.

Selv med et lunket engasjement fra alle parter, sett bort fra Brown selv, ble et besøk til skipene og det britiske mannskapet arrangert. Egyptisk presse påstod at årsaken til at Egypt hadde gitt etter for å la Brown besøke skipene, var Browns høylytte argumentasjon under en middag arrangert av dr. Fawzi om at var en konspirasjon at han ble nektet å dra til området.²⁵³ Resultatet av Browns besøk ved Suezkanalen ble at Brown ble forsinket tilbake, gikk glipp av et arrangert møte med Yasir Arafat og kom akkurat i tide til sitt private møte med den egyptiske presidenten.²⁵⁴ Brown rakk frem kun fordi Nasser sendte helikopter ut for å hente han, noe som resulterte i at flyvåpenet i området var ute i perioden det tok å frakte Brown fra Bittersjøen til Kairo.²⁵⁵

Selv om den britiske regjeringen hadde bedt Brown om å ikke diskutere frigjøringen av britiske skip og mannskap med Nasser, valgte han å gjøre nettopp dette etter å ha returnert fra Bittersjøen. Nasser hevdet at de ikke ville forkludre en tilbaketrekking av britisk mannskap og fremstod som medgjørlig i saken. Nassers respons fikk Brown til å tro at han hadde lyktes i sin sak og ba Beaumont gå ut med en pressemelding til Reuters. Dette ble ikke gjort da den britiske ambassadøren mente at en slik pressemelding burde komme på et mer egnet tidspunkt og etter egyptisk initiativ.²⁵⁶ Suezkanalen ble ikke åpnet og skipene frigitt før 7. juni 1973 under president Anwar Sadat.²⁵⁷

²⁵⁰ FCO 17/1020 NE 22/1 Record of the meeting between the Rt. Hon. George Brown M.P., and president Gamal Abdel Nasser, president of the U.A.R. 04.01.1970, TNA

²⁵¹ FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram number 7 Immediate Foreign and Commonwealth to Cairo, Doubtful if Mr. Brown should visit ships in Suez canal 01.01.1970, TNA

²⁵² FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram number 10 Immediate Cairo to Foreign and Commonwealth Office From Richard Beaumont on Ships in the Canal 03.01.70, TNA

²⁵³ FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram NO 53 Priority Cairo to Foreign and Commonwealth Office, Richard Brown on Mr. Brown's visit 10. januar 1970, TNA

²⁵⁴ Yasir Arafat var leder for Palestinske Frigjøringsorganisasjonen

²⁵⁵ FCO 17/1018/ NE 22/1 Letter from Richard Beaumont at the British Embassy in Cairo to Peter Hayman at the Foreign & Commonwealth Office, Mr. George Brown's visit, 07.01.1970, TNA

²⁵⁶ FCO 17/1018/ NE 22/1 Telegram NO. 24 Immediate Cairo to Foreign and Commonwealth Office, From Richard Beaumont, Ships in the Canal, 06.01.1970, TNA

²⁵⁷ Mislan.

Aggressiv verbal konfrontasjon var en av Browns tilnæringsmetoder for å oppnå en dialog som gikk i hans favør under hans mange besøk i Midtøsten. I Kairo krevde Brown at Nasser måtte gi forsikringer om egyptisk velvilje som han kunne bruke i sin dialog når han kom til Israel. Nasser burde i tillegg ha en avtale klar, om hvilke intensjoner han hadde hvis en israelsk tilbaketrekking skulle komme. Brown forventet et konkret svar eller uttalelse fra Nasser som gjorde det tydelig for den israelske statsministeren Golda Meir at Brown hadde evner til å påvirke situasjonen og at Nasser allerede var på riktig vei.²⁵⁸ Brown presset situasjonen videre og påpekte at det var nødvendig å oppmuntre Israel til å finne en tilhørighet i Midtøsten.²⁵⁹ Dette ville bety at Nasser måtte erkjenne Israels plass som en selvstendig stat i området og erklære deres rett til å eksistere, noe som var en av hovedårsakene til uenigheten mellom arabere og Israel. Årsaken til at Brown ønsket at Egypt skulle anerkjenne Israel som stat i Midtøsten var deres posisjon som ledende blant de arabiske land. De arabiske statslederne Brown hadde besøkt i forkant av Kairo hadde blikket rettet mot Egypt for å se hvilket steg de skulle ta videre i konflikten med Israel. Som leder for en arabisk enhet hadde derfor Nasser et rimelig stort ansvar for å finne en løsning på situasjonen.²⁶⁰

Selv med Browns svært direkte og lite sofistiserte fremtoning i Kairo virket han å ha vært godt likt, tross alt. Mye av populariteten lå i Browns tidligere etablerte relasjon til arabere, spesielt i Egypt. Suksessen med å gjenopprette relasjonen med Storbritannia og ikke minst utformingen av 242, som araberne selv mente var til deres fordel, kan ha medvirket til at de aksepterte Browns mindre tiltalende sider. Men da det i ettertid av Browns besøk i Kairo kom påstander om at hele oppholdet hadde vært et røykteppe for å skjule den britiske handelen av artilleri med Israel, ble alt Brown hadde formidlet i løpet av besøket trukket i tvil.²⁶¹ Anklagene var derimot antatt å ha blitt klarert fra et høyt hold, så hvor vellykket dette besøket hadde vært på regjeringnivå er usikkert.²⁶²

Browns holdninger og uttalelser ved besøket i Kairo la grunnlaget for et mindre vellykket besøk i Israel få dager senere. Rett før avreise fra Kairo uttalte Brown på pressekonferansen hvor mye han verdsatte Nasser som person og hvor ærlig og generøs han

²⁵⁸ FCO 17/1020 NE 22/1 Record of the meeting between the Rt. Hon. George Brown M.P., and president Gamal Abdel Nasser, president of the U.A.R. 04.01.1970, TNA

²⁵⁹ FCO 17/1020 NE 22/1 Record of the meeting between the Rt. Hon. George Brown M.P., and president Gamal Abdel Nasser, president of the U.A.R. 04.01.1970, TNA

²⁶⁰ «*Britain's attitude towards the crisis is raised with George Brown at the National Assembly*» *Al Ahram* 05.01.1970 Ms. Eng. C. 5213/34, BL

²⁶¹ «*Suspect manoeuvres*» *Al Goumhouria* 10.01.1970 Ms. Eng c. 521/82, BL

²⁶² FCO 17/1018/ NE 22/1 Telegram No 53 Priority Cairo to Foreign and Commonwealth Office. From Richard Beaumont on Mr. Brown's visit, 10.01.1970, TNA

var.²⁶³ En observasjon som ikke ble akseptert i Israel, da Nasser var ansett som både arrogant og provoserende. Browns holdninger til Egypt og araberne hadde i mange år vært årsaken bak uenigheter mellom den tidligere utenriksministeren og den israelske regjeringen. Den populariteten Brown hadde opplevd i Kairo var fraværende i Israel og da Brown ankom Tel Aviv var hans positive adferd fra besøket i Kairo gradvis gått over til aggressive og ambivalente holdninger. Sak ble erstattet med person og Brown pekte ut en klar politisk retning for veien videre; Israel måtte gi etter nå som araberne hadde oppnådd en forståelse for situasjonen og han var den som måtte bidra til å forhandle frem en fredsløsning. Til Eban lovpriste Brown den endrede holdningen blant arabiske statsledere, og var tydelig på at tiden var nå moden for å følge opp de arabiske initiativene.²⁶⁴

Veien til en fredsløsning var ifølge Brown, avhengig av at begge parter måtte innse at for å få måtte noen også gi. Hvis en av partene kunne akseptere de delene av resolusjonen som var tunge å fordøye, ville den andre kunne gjøre det samme.²⁶⁵ Israel burde ut ifra dette komme med en symbolsk tilbaketrekking fra en av de okkuperte områdene, da ville araberne følge på og de ville få fremgang i forhandlingene. Brown forstod at en tilbaketrekking ville skje progressivt, der Golanhøydene var siste del som ble frigjort, men tok høyde for at dette området kunne utsettes i det uendelige, på bekostning av Syria.²⁶⁶ Egypt og Jordan måtte derimot få tilbake sine okkuperte områder, samtidig som at Israel burde bevege seg synkront mellom Hussein og Nasser, da en tilbaketrekking på kun den ene fronten ikke ville bli akseptert av den den andre.²⁶⁷

Israel ønsket en fredelig løsning, men ikke på bekostning av israelske interesser. Det ville ikke være noen form for symbolsk tilbaketrekking, på tross av det Brown hevdet var en realisering av forholdene i Midtøsten av Nasser. Selv om den egyptiske presidenten hadde vært positiv til en fredsavtale med Israel, endret Nassers lovord seg etter hvem som lyttet.²⁶⁸ Ebans negative holdninger til Browns initiativ endret hans temperament til det verre og Brown påpekte

²⁶³ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁶⁴ FCO 17/1020/ NE 22/1 Record of meeting between the Rt. Hon. George Brown, M.P., and Mr. Abba Eban, Israel Foreign minister 14.01.1970, TNA

²⁶⁵ FCO 17/1020/ NE 22/1 Record of meeting between the Rt. Hon. George Brown, M.P., and Mr. Abba Eban, Israel Foreign minister 14.01.1970, TNA

²⁶⁶ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁶⁷ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁶⁸ FCO 17/1020/ NE 22/1 Record of meeting between the Rt. Hon. George Brown, M.P., and Mr. Abba Eban, Israel Foreign minister 14.01.1970, TNA

at araberne og Nasser ikke var problemet her, men russerne.²⁶⁹ Slik russerne hadde posisjonert seg i Midtøsten, kunne Israel glemme en firemakts-løsning og hvis Israel ønsket en fremdrift i forholdet med Egypt burde de endre egne holdninger.²⁷⁰ Påstanden om en fraværende firemakts-posisjon står i sterk kontrast til Browns samtaler i Kairo hvor Brown hadde hevdet at alle fire stormaktene så etter en løsning på uenigheten mellom Israel og Egypt og at ingen av de kom til å gi etter for en delvis eller separat løsning på problemet.²⁷¹

Tiraden av anklager fortsatte ettersom Browns humør ble mørkere og holdningen mer aggressiv. Browns frustrasjon over Eban ble rettet mot Gunnar Jarring og hans manglende fremgang i å megle mellom partene. Jarring hadde knapt nok bidratt med noe til å løse konflikten og med manglende interesse var Israels muligheter få.²⁷² Brown hevdet at han kunne derimot være løsningen på å få Israel og Egypt i dialog. Men da måtte Israel gi ham noe å forhandle med Nasser om, en bekreftelse på at Israel var villige til å gå i dialog med en mellommann. Men hvis Israel nå overså hans forsøk på å imøtekomme arabiske holdningsendringer, ville Brown returnere til London for så å gi skylden på manglende fremgang på Israel og deres urokkelighet.²⁷³

Browns katastrofale møte med Eban ble ikke etterfulgt av noe bedre da han skulle konsultere den israelske statsministeren, jernkvinnen Golda Meir. Selv om tonen i dialogen var vennskapelig, var innholdet preget av at Brown måtte dra med uforrettet sak. Ifølge pressen hadde Brown henvendt seg til Golda Meir med ordene «Du er etter all omstendighet kun en jødisk kvinne fra Russland som kom til Israel gjennom Amerika» under samtalen dem imellom.²⁷⁴ Samtalen med Meir bidro ikke til en bedring av hverken Browns humør eller nøkternhet til alkohol og hans manerer var alt annet enn britiske, når hans meninger og holdninger svingte fra det ene ytterpunktet til det andre.²⁷⁵

Browns absolutte bunnpunkt i Israel ble middagsselskapet som Eban holdt i Browns ære hans siste kveld i Tel Aviv. Også i Kairo hadde Brown hatt en fuktig aften, der kvelden stort

²⁶⁹ FCO 17/1020/ NE 22/1 Record of meeting between the Rt. Hon. George Brown, M.P., and Mr. Abba Eban, Israel Foreign minister 14.01.1970, TNA

²⁷⁰ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁷¹ «Britain's attitude towards the crisis is raised with George Brown at the National Assembly» *Al Ahram* 05.01.1970, Ms. Eng. 5213/ 33, BL

²⁷² FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁷³ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁷⁴ FCO 17/1019/Ma'ariv: *George Brown 'makes things hop' at a party which Eban holds in his honour*, 20.01.1970, TNA

²⁷⁵ FCO 17/1019/ NE 22/1 Telegram no. 29 Fra John Barnes Tel Aviv til utenriksdepartementet i London 20.01.1970, TNA

sett bestod av hans egen monolog og en isfront mellom ham og utenriksminister Mahmoud Riad. Men den kan allikevel ikke sammenlignes med hva Brown kom til å by på i Tel Aviv.²⁷⁶ I forkant av selve middagen hadde Brown og Eban hatt et privat møte der konflikten i Midtøsten ble diskutert. Der hadde Brown vært en eksemplarisk utgave av seg selv, men som så begynte å slå sprekker allerede i forkant av middagen. Deretter fulgte en rekke uheldige hendelser, hvor det hele startet med den israelske politikeren Ezer Weizmanns triumferende holdning til et bombetokt i Egypt samme dag.²⁷⁷

Med utgangspunkt i israelsk krigspolitikk, som nå anså bombingene av andre som kveldsunderholdning, og den uteblivende fremgangen i samtalen med Israel, forløp kveldens atmosfære i en negativ spiral. Brown valgte allerede før middagen ble servert å omrokere plassene ved bordet, slik at alle som ønsket kunne spørre han om den pågående situasjonen. Kvelden dreide seg i all hovedsak om å konfrontere generalmajor Chaim Herzog for hans manglende intensjoner om å bidra til å finne en løsning på konflikten hvor diskusjonen fra Browns side var å anse som mindre diplomatisk.²⁷⁸ Generalmajoren ble anklaget for å svare dumt på det han ble forespurt og at han burde tørke det dumme fliret fra ansiktet, hvorpå Israel så ble anklaget for å være ansvarlig for drapet på den jordanske kong Abdullah.²⁷⁹ Underveis i diskusjonen forsøkte Eban å bryte inn for å roe situasjonen, hvorav Brown da responderte med *Jeg snakker ikke til deg akkurat nå*. Episoden mellom Brown og generalmajoren eskalerte og den britiske ambassadøren prøvde å forsikre de israelske delegatene at Browns syn på daværende status var Browns egen, og at de britiske interessene i Israel ikke var uendret. Ambassadørens forsøk på snakke ned uenighetene resulterte i at han ble bedt om å holde munn og støtte opp under alt Brown sa.²⁸⁰ Brown forlot middagen kort tid senere og beklaget sin oppførsel ovenfor alle tilstede. Denne historien ble opprinnelig publisert i israelske aviser, men oppførselen blir bekreftet, om enn mindre detaljert og mer diplomatisk i ordlyden, i et telegram fra John Barnes til utenriksdepartementet i London.²⁸¹

Det var flere årsaker til Browns adferd denne kvelden, hvorav alkohol var en av de mest påfallende. Brown tok raskt ordet på en skarp og ufin måte når han befant seg i pressede

²⁷⁶ FCO 17/1018/ NE 22/1 Letter from Richard Beaumont at the British Embassy in Cairo to Peter Hayman at the Foreign & Commonwealth Office, Mr. George Brown's visit, 07.01.1970, TNA

²⁷⁷ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁷⁸ FCO 17/1019/ NE22/1 Telegram Number 63 Flash Tel Aviv to Foreign and Commonwealth Office on George Brown's behaviour in Tel Aviv 20.01.1970, TNA

²⁷⁹ Kong Abdullah av Jordan ble i 1951 skutt og drept i Jerusalem av en palestinsk terrorist.

²⁸⁰ FCO 17/1019 Ma'ariv: *George Brown 'make things hop' at a party which eban holds in his honour*, 20.01.1970, TNA

²⁸¹ FCO 17/1019/ NE22/1 Telegram Number 63 Flash Tel Aviv to Foreign and Commonwealth Office on George Brown's behaviour in Tel Aviv 20.01.1970, TNA

situasjoner og da Brown hadde innsett at han ikke kom videre med den israelske regjeringen, men heller ble ydmyket av generalmajorens holdninger, nådde Brown bristepunktet. Etter flere dager i Israel uten noen form for diplomatisk fremgang, samt en ledende politisk skikkelse som skrøt av israelsk overtak i Egypt på et tidspunkt man prøvde å finne fredelige løsninger, virker Brown å komme til kort. Etter at Browns middagsbesøk hos Eban ble lekket til både israelsk og britisk presse ble reisen et punktum både for en mulig posisjon som megler i Midtøsten og hans videre politiske karriere i Storbritannia.

Selv med den store finalen Brown hadde gitt Israel kvelden før han dro, endte ikke hans forsøk på å fremstå som Midtøstens «muligmann» her. På tross av at Israel fremstod som motstridig, hevdet Brown at han ikke var noe mer negativ til å finne en løsning mellom Israel og Egypt etter samtalen han hadde hatt i Israel, men heller oppmuntret.²⁸² Brown var verken motløs eller nedslått under sitt oppsummeringsmøte med utenriksminister Michael Stewart, da han hevdet å ha løsningen på hvordan Storbritannia kunne stå i bresjen for å løse konflikten mellom Israel og araberne. Gunnar Jarring, som nå åpenbart hadde gjenvunnet sin posisjon hos Brown, visste hva som måtte gjøres og hva en slik rolle krevde. Siden han var respektert av begge sider og visste hvem han skulle henvende seg til for å oppnå en dialog mellom Israel og Egypt var Jarring den rette mannen å forholde seg til. Hadde Brown selv vært ansatt ved departementet, kunne han fått i gang denne prosessen raskt. Men akkurat hvilke tiltak Brown hadde valgt å ta ved en eventuell retur til kontoret, ønsket han ikke å svare på.

Storbritannia var derimot den som led under den pågående konflikten i Midtøsten, ifølge Brown. Franskmennene var kyniske og tjente godt økonomisk på situasjonen mellom Israel og Egypt, Russland hadde rykket inn i Irak, mens USA hadde fått fotfeste med planen til William Rogers, dermed var den britiske posisjonen truet. Brown hevdet at Nasser var Storbritanniias nøkkel til å gjenopprette britisk status i området.²⁸³ De kunne ikke lenger basere britisk politikk i Midtøsten på å styrte Nasser eller (det Brown anså som) andre relativt moderate arabiske ledere.²⁸⁴ Den arabiske verden eksisterte ikke slik den tidligere hadde gjort og enhver muslimsk stat hadde ulike utgangspunkt.²⁸⁵ Brown mente at araberne ville anerkjenne Israels eksistens hvis de startet en tilbaketrekking, men for å få Israel med på dette måtte Nasser signere en fredsavtale, som den arabiske lederen med mest autoritet. I likhet med Nassers posisjon i den

²⁸² FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to G.G. Arthur. About Mr. George Brown's visit in Tel Aviv, 19.01.1970, TNA

²⁸³ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from J. A. N. Graham to P.U.S. on George Brown's call on the Secretary of State, 13.02.1970, TNA

²⁸⁴ George-Brown. 236

²⁸⁵ «George Brown speaks to labour Friends» *Jewish Vanguard*, Ms. Eng C. 5208/2, 04.04.1970, BL

arabiske verden måtte statsminister Meir være den som overbeviste den israelske regjeringen om å imøtekomme disse kravene. Nå som haukene på begge sider var i mindretall ville begge parter etter hvert forstå at en fredsløsning krevde sin pris.²⁸⁶

Browns retrett fra sitt tidligere pro-arabiske ståsted var et forsøk på å overbevise Stewart om at hans holdning til situasjonen var upartisk. Brown antydte at Israel burde fremstå som den ledende skikkelsen i Midtøsten, og ga ovenfor israelsk presse uttrykk for at han ikke ønsket at Israel skulle trekke seg tilbake fra de okkuperte områdene. Brown fulgte opp og hevdet at araberne hadde mye å lære av israelerne med tanke på hvordan de skulle ta vare på sitt eget folk.²⁸⁷ Browns voldsomme holdningsendringer virket på ingen måte positivt inn for hans forsøk på å etablere en sterkere politisk posisjon i Storbritannia, men som allerede var en tapt sak da han var uønsket i regjeringen lenge før hans reise til Midtøsten.²⁸⁸

Selv med en regjering som ikke lot Brown nærme seg retur til kabinettet, skortet det ikke på initiativ fra ham selv. Ved å bruke de kontaktene han hadde ved utenriksdepartementet, fikk han mulighet til å opprette korrespondanse med kong Hussein og president Nasser. Brown ønsket å tilby seg selv å handle, enten som megler eller mellommann, for å bidra til en enighet mellom arabere og Israel. En prosess som skulle bygge videre på hva han hadde satt i gang som utenriksminister, alt ettersom hva Nasser og Hussein selv ønsket eller hadde behov for.²⁸⁹ Browns ønske om å være hovedperson i Midtøsten-konflikten vokste i omfang og i slutten av mars planla han et besøk til Libya for å se om han bedre kunne påvirke situasjonen fra den siden.²⁹⁰ (Man kan anta at hverken Hussein eller Nasser hadde latt høre fra seg.) Et besøk som fra britisk politisk perspektiv ikke kunne kommet på et dårligere tidspunkt grunnet våpenforhandlinger i området.²⁹¹ Libya var i likhet med Stewart lite entusiastisk for et besøk av Brown, og reisen ble utsatt på ubestemt tid.²⁹²

Et interessant spørsmål dukker opp i forhold til Libyas statsoverhode, Muammar al-Gaddafis, lunkne interesse for å møte Brown. *The times* utga en artikkel der de hevdet at Yasir Arafat med overlegg hadde unngått å møte Brown da han var i Bagdad. Var dette tilfelle i Libya også? Hva med Browns forsinkelse i Egypt, var den kalkulert fra arabisk side slik at Arafat

²⁸⁶ FCO 17/1019/ NE 22/1 Letter from J. A. N. Graham to P.U.S. on George Brown's call on the Secretary of State, 13.02.1970, TNA

²⁸⁷ «George Brown speaks to Labour Friends» *Jewish Vanguard*, Ms. Eng C. 5208/2, 04.04.1970, BL

²⁸⁸ Crossman, 2. 634

²⁸⁹ FCO 73/15 bc 1325 Letter from J.A.N. Graham to Sir Philip Adams at the British Embassy in Amman05. 03.70, TNA

²⁹⁰ FCO 73/15 bc 1325 Letter from J.A.N. Graham to Secretary of State. About George Brown's call on Secretary of State on the 23rd of March 1970, 20.03.1970, TNA

²⁹¹ FCO 73/15 bc 1325 Letter from Secretary of State to George Brown on visiting Libya 20.03.1970, TNA

²⁹² FCO 73/15 bc 1325 Letter from Donald Maitland at the British Embassy in Tripoli to J.A.N. Graham. About George Brown visiting Libya, 03.04.1970

skulle slippe å møte Brown? Ifølge Al-Anwar var årsaken bak Arafats unnvikelser at Brown ønsket å snakke om fred.²⁹³ Et tema og en problemstilling som stod noe uendret uavhengig av møteplass og nasjon. Dette blir en vurdering som grenser i området for konspirasjonsteorier, men det er ikke utenkelig at hverken Gaddafi eller Arafat ønsket å bli konfrontert med Browns holdninger til hvordan arabere skulle forholde seg til okkupasjon, konflikt eller hva som var løsningen på disse.

Konsekvensene av Browns 'fakta-søkende' reise var få men tragiske for Browns egne ambisjoner. Før hendelsene i Israel, virket utenriksdepartementet positivt til hva Brown hadde utrettet. Hans åpenhet og direkte væremåte hadde formidlet britisk standpunkt og interesser mer effektivt og uttrykksfullt enn hva noen vestlig besøkende hadde gjort tidligere. Men om de kaldhjerta egyptiske monstrene, som Beaumont referer til, hadde latt seg påvirke var usikkert.²⁹⁴ Etter besøket i Israel hadde Browns politiske posisjon blitt betydelig redusert og presseoppslagene rundt hans person var ikke nådige. Britiske ambassadører kviet seg for å skulle ta imot Brown hvis han søkte seg ut på flere diplomatiske oppdrag på frivillig basis.²⁹⁵

I mars 1970 var Browns personlighet av en slik provoserende karakter at hans politiske karriere aldri ville kunne bli det den hadde vært tre år tidligere. Crossman ba til gud om at det aldri mer ville bli en Labour regjering med Brown, da han ville ødelegge den med sitt ambivalente humør, der Mr. Hyde var den som stadig oftere åpenbarte seg.²⁹⁶ Etter å ha blitt avvist av alle parter i sitt forsøk på finne tilbake til sin politiske storhet fra sin tid som utenriksminister, resignerte Brown fra sine forsøk på å oppnå diplomatisk storhet i Midtøsten. 28. september 1970 dør president Nasser av hjerteinfarkt og med Nassers død virker det som om Browns åpenbare interesse i å figurere som megler i området også forsvinner helt.

²⁹³ «Brown offends Arabs and Jews in Israel» *The times* 21.01.1970, Ms. Eng. C. 5208/199, BL

²⁹⁴ FCO 17/1018/ NE 22/1 Letter from Richard Beaumont at the British Embassy in Cairo to Peter Hayman at the Foreign & Commonwealth Office, Mr. George Brown's visit, 07.01.1970, TNA

²⁹⁵ FCO 17/1019 NE22/1 Letter from Anthony Rumbold at the British Embassy in Vienna to Denis Greenhill at the Foreign & Commonwealth Office, 21.01.1970, TNA

²⁹⁶ Crossman, 2. 872

Epilog

Det skulle sytten oppsigelser til før Harold Wilson takket farvel til sin fargerike kollega George Brown.²⁹⁷ Selv jernvilje og politisk briljans ble ikke tilstrekkelig for at Brown skulle oppnå en livslang politisk storhet i verken Labour-partiet eller i regjeringen. Hans motvilje til statsminister Harold Wilson og streben etter å overgå sine universitets utdannede kolleger ble hans undergang.

De politiske prestasjonene Brown oppnådde de siste månedene før han trådte av, ga han senere mulighet til å gjenoppstå som en betydelig skikkelse i den internasjonale politikken. Den egyptiske presidenten Gamal Abdel Nasser ble etter gjenopprettelsen med Storbritannia mer vestlig orientert, og det ble hevdet at han hadde godkjent amerikanernes forslag til fred kort tid før han døde. Selv om det fortsatt finnes uenigheter mellom Israel og det arabiske folk i dag, var Browns innsats i FN med på å styrke organisasjonens fremtid og la premissene for videre fredsmegling i Midtøsten. Selv den britiske regjeringen, som hadde sine reserverasjoner mot å gjeninnsette Brown i en regjeringsposisjon, hadde tro på at hans status i Egypt skulle kunne bidra til en løsning på konflikten mellom Egypt og Israel. Men skulle istedenfor vise seg å briste grunnet hans ambivalente karakter og personlige egenskaper. Hans heder og ære forsvant, igjen stod en bitter mann som hadde få muligheter til å manøvrere sine politiske egenskaper til å hevde seg i politikken

På tross av mange presseoppslag om hans fasinasjon for kvinner og alkohol ble Brown adlet til Baron i 1970. Lord George-Brown, Baron av Jevington in Sussex trådte inn i Overhuset uten særlig politisk innflytelse, men klarte ved enkelte anledninger å forkludre Wilsons politiske agenda, til sin egen fornøyelse. Men lykken var kortvarig og i 1976 meldte han seg høylytt ut av Labour da han hevdet å være svært misfornøyd med retningen verdiene til partiet hadde tatt de siste årene.

Brown hadde i løpet av sitt 54 år lange liv snublet seg gjennom en hel karriere hvor det meste av hans tid og lojalitet hadde gått til Labour-partiet. Hans kone Sophie gjennom 45 år, som hadde stått ved hans side gjennom faderer og prestisje, ble belønnet for sin lojalitet med å bli forlatt av sin ektemann på julaften i 1982, til fordel for den 35 år yngre sekretæren Maggie Haimes som han bodde med frem til sin død i 1985. Browns livskrise på tampen av livet innebar ikke kun et bytte av kvinnen i sitt liv, men også religion. Den tidligere protestantiske Brown vendte seg til den katolske kirke og søkte forløsning fra sitt tidligere liv.

²⁹⁷ Jefferys. 164

George Brown hadde mange kvaliteter som skulle ha veid til hans fordel, hvorav de fleste var i politisk sammenheng. Kvaliteter som også den tidligere britiske statsministeren Winston Churchill hadde mange av. Disse to delte samme skjebne i form av laster, da de begge hadde et forferdelig temperament og drakk ofte og tett, men ikke minst var utpregede individualister. For Brown var dette avgjørende karakterbrister som ødela hans sjanser til å bli partileder og statsminister, mens Winston Churchill siden er blitt ansett som en britisk nasjonalhelt.

Forskjellen ligger nok i tidsperiode og klasseforskjell. Brown kjempet så hardt for å fremstå som bedre enn sine kolleger, mens Churchill, født inn i Victoriatidens aristokrati, allerede anså seg selv som overlegen andre. For mens Churchill ledet Storbritannia mens de ennå var verdens største stormakt, måtte Brown fornye ideen om hva Storbritannia var. Avkolonisering og slutten på imperialismen betydde at Storbritannia måtte finne seg en ny posisjon i verden hvor samarbeid med andre nasjoner ble viktigere enn å dominere de. George Thomson anså Brown som en som kunne ha lyktes med andre forutsetninger: George Brown, he who...

«..in different circumstances and with a bit more luck with his personal problems could have been a second Churchill. He must have been just as abominable to get on with, drank, and was just as domineering and subject to a passionate temperament. If it had been a wartime situation, George would have excelled. He had very great courage, and a natural intelligence. More than anyone else in the government, he had the vision to see Britains role in the changing world»²⁹⁸.

George Brown hadde gjennom sin karriere flere fallgruver som bidro til hans politiske fall. Selv om mange mener alkohol var den mest fatale kan det hevdes at Brown, som brøt med britiske forventinger og krav til hva en nestleder av Labour skulle ha av holdninger og utførelse, gravde sin egen grav ved å underminere alle de andre sine politiske evner og egenskaper. George Browns forakt for de med andre utgangspunkt enn ham selv, sørget for at mange foraktet ham og han ble ansett som uønsket og vanskelig. Han var selve legemliggjørelsen av den britiske politikken dr. Jekyll og Mr. Hyde.

²⁹⁸ Paterson. 238

With every day, and from both sides of my intelligence, the moral and the intellectual, I thus drew steadily nearer to the truth, by whose partial discovery I have been doomed to such a dreadful shipwreck: that man is not truly one, but truly two.

Robert Louise Stevenson

Kilder

The National Archives i Kew, London

Foreign Office

FO 800/961 3W1244 Middle East attitudes to Mr. Brown

FO 800/967 W1244 Telegram Parliamentary delegation Cairo

FO 800/967 W1244 Summary Mayhews

FO 800/968 W1244 Record of conversation between the Foreign Secretary and the Israeli
ambassador

FO 800/968 W1244 Telegram Foreign Office to Amman

Foreign and Commonwealth Office

FCO 17/598 ER 13/3 Telegram from Foreign & Commonwealth Office to Moscow

FCO 17/1018 NE 22/1 Letter from Richard Beaumont at the British Embassy in Cairo to
Foreign & Commonwealth Office

FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram from Foreign Secretary Michael Stewart to British Embassy
Cairo

FCO 17/1018 NE 22/1 Text as delivered of Mr. George Browns remarks to the Foreign affairs
and arab commiteers of the U.A.R National Assembly

FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram from Cairo to Foreign and Commonwealth Office with
immediate to Tel Aviv.

FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram from Foreign & Commonwealth Office to Cairo, *Doubtful if
Mr. Brown should visit ships in Suez Canal*

FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram from Richard Beaumont to Foreing & Commonwealth
Office on ships in the Canal

FCO 17/1018 NE 22/1 Telegram from Richard Beaumont to the Foreign & Commonwealth
Office on Mr. Browns visit

FCO 17/1018 NE 22/1 Letter from Richard Beaumont to Peter Hayman at Foreign &
Commonwealth Office

FCO 17/1019 NE 22/1 Letter from John Barnes at the British Embassy in Tel Aviv to the
Foreign & Commonwealth Office

FCO 17/1019 NE 22/1 Telegram from Tel Aviv to Foreign & Commonwealth Office on
George Browns behaviour in Tel Aviv

FCO 17/1019 NE 22/1 Ma' ariv: *George Brown 'make things hop' at a party which Ebans*

holds in his honour

FCO 17/1019 NE 22/1 Letter from J.A.N. Graham to Privat Secretary on George Browns call on the Secretary of State

FCO 17/1020 NE 22/1 Record of the meeting between the Rt. Hon. George Brown and president Gamal Abdel Nasser

FCO 17/1020 NE 22/1 Record of the meeting between the Rt. Hon. George Brown and Abba Eban, Israels Foreign minister

FCO 24/406 NS 3/40 Visit of the Foreign Secretary to the Soviet Union

FCO 24/406 NS 3/40 Record of the meeting between the Foreign Secretary and the Chairman of the Soviet Council of ministers in Kremlin.

FCO 24/406 NS 3/40 Record of the meeting between the Foreign Secretary and the president of the praesidium of the supreme Soviet in the Kremlin

FCO 39/245 VK 7/2 Letter from British Embassy in Amman to Denis Allen, Foreign & Commonwealth Office

FCO 39/270 VK 3/23 Avisutklipp: *Cairo turns on the charm*

FCO 39/270 VK 3/23 Letter to Private Secretary from P.H. Gore? Sjekke

FCO 39/270 VK 3/23 Sir Harold Beeleys visit to Cairo, Steering brief

FCO 39/270 VK 3/23 Telegram from George Brown to Harold Beeley in Cairo

FCO 39/270 VK 3/23 Telegram to Foreign Office rom Cairo, Memo from Harold Beeley

FCO 39/270 VK 3/23 United Kingdom/UAR Relations

FCO 39/340 VK 22/13 Letter from H.B. Walker to Eastern Department on proposed visit to the Middle East of Mr. Brown, M.P

FCO 39/340 VK 22/13 Note by H.B. Walker on talks with UAR ambassador

FCO 39/599 VK 3/1 Parlimentary questions

FCO 39/599 VK 3/1 Telegram from Robert Tesh to Foreign Office

FCO 39/599 VK 3/1 Memo Anglo/UAR Relations

FCO 39/599 VK 3/1 Telegram Priority Cairo to Foreign Office

FCO 39/599 VK 3/1 Telegram Anglo/UAR Relations Immediate Foreign Office to Teheran

FCO 39/599 VK 3/1 Telegram Priority Tel Aviv to Foreign Office

FCO 39/245 VK 2/2 Letter from Fletcher at Canadian Embassy in Cairo to Near East African Department

FCO 39/245 VK 2/2 Telegram from Cairo to Foreign Office

FCO 73/15 bc1325 Letter from J.A.N. Graham to Sir Philip Adams at the British Embassy in Amman

FCO 73/15 bc1325 Letter from J.A.N Graham to Secretary of State Michael Stewart
FCO 73/15 bc1325 Letter from Secretary of State Michael Stewart to George Brown
FCO 73/15 bc1325 Letter from Donald Maitland at the British Embassy in Tripoli to J.A.N
Graham

Primeministers Office

PREM 13 1620 Telegram Guidance from Foreign Office to certain missions
PREM 13 1620 Telegram from Foreign Office to UK mission New York
PREM 13 1620 Telegram Conversation between Nasser and Hussein
PREM 13 1826 Letter from Harold Wilson to Lord Montgomery
PREM 13 1826 Discussion with Lord Montgomery

Bodleian Library in Oxford

Ms. Eng. C. 5012 Anglo/UAR relations
Ms. Eng. C. 5012 Steering Brief
Ms. Eng. C. 5012 The United Arab republic and her position in the Arab world
Ms. Eng. C. 5018 Mr. Browns closing speech Labour (se side 20 i kildematerial i denne
mappe)
Ms. Eng. C. 5019 Talking points to the Secreatry of State at the Socialist International
partyleader conference. The development of the United Nations.
Ms. Eng. C. 5063 Resolution 242
Ms. Eng. C. 5126 Middle East statements in the House of Commons
Ms. Eng. C. 5127 Secretary of States speech at the NATO ministrial meeting in Luxemburg
Ms. Eng. C. 5127 Full text of the speech by the Secretary of State the Rt. Hon. George Brown
M.P., to the General Assembly on the United Nations
Ms. Eng. C. 5127 Middle East: Foreign Secretary's Common statements
Ms. Eng. C. 5127 Extract from supplimentaries
Ms. Eng. C. 5128 Middle East debate in the House of Common
Ms. Eng. C. 5129 Foreign Secretary's speaking notes to the Imperial Defence College
Ms. Eng. C. 5172 Expansion of section Middle East (1970 tour)
Ms. Eng. C. 5208 Jewish Chronicle: *The two faces of George Brown*
Ms. Eng. C. 5208 The Times: *Brown abandons pro-arabists*
Ms. Eng. C. 5208 Jewish Vanguard: *George Brown speaks to Labour friends*
Ms. Eng. C. 5208 The Times: *Brown offends Arabs and Jews in Israel*

Ms. Eng. C. 5208 The Times: *Nasser agrees to US plan for peace*

Ms. Eng. C. 5213 Al Ahram: *An exciting dialogue with George Brown at the open meeting*

Ms. Eng. C. 5213 The Daily Star: *A timely visit*

Ms. Eng. C. 5213 The Daily Star: *George Brown optimistic on BIG-4 talks*

Ms. Eng. C. 5213 Al Ahram: *Britains attitude towards the crisis is raised with George Brown
at the National Assembly*

Ms. Eng. C. 5213 Al Goumhouria: *Suspect manouvers*

Lyndon Baines Johnson Presidential Library, Austin, Texas

NLJ 88-47 Vol.13 From ambassador David Bruce at the American Embassy in London to
Special Assistant for National Security Affairs Wolf Rostow

Litteratur

Bøger og artikler

- Ashton, Nigel J. *The Cold War in the Middle East : Regional Conflict and the Superpowers, 1967-73*. Cold War History Series. Vol. 19, London: Routledge, 2007.
- Brenchley, Frank. *Britain, the Six-Day War and Its Aftermath*. London: Tauris, 2005.
- Coopey, R., Steven Fielding, and Nick Tiratsoo. *The Wilson Governments 1964-1970*. London: Pinter, 1993.
- Crossman, Richard. *The Diaries of a Cabinet Minister : 2 : Lord President of the Council and Leader of the House of Commons 1966-68*. Vol. 2, London: Hamish Hamilton, 1976.
- Day, Stephen. "Aden and the Gulf: The Reflections of a Political Officer." *Middle Eastern Studies* 53, no. 1 (2017): 136-51.
- Dorey, Peter. *The Labour Governments 1964-1970*. British Politics and Society. London: Routledge, 2006.
- Dutton, David. *British Politics since 1945 : The Rise, Fall, and Rebirth of Consensus*. Historical Association Studies. 2nd ed. ed. Oxford: Blackwell, 1997.
- Foreign Relations of the United States : Diplomatic Papers : 1968:21 : 1964-1968 : Near East Region ; Arabian Peninsula*. Department of State Publication. Vol. 10691, Washington: US Government Printing Office, 2000.
- Friedman, Thomas L. *From Beirut to Jerusalem : Expanded Edition with a New Preface and Afterword*. New York: Picador, 2012.
- George-Brown, George Alfred Brown. *In My Way : The Political Memoirs of Lord George-Brown*. London: Victor Gollancz, 1971.
- Hughes, Geraint. *Harold Wilson's Cold War : The Labour Government and East-West Politics, 1964-1970*. Royal Historical Society Studies in History, New Series. Woodbridge: Royal Historical Society, 2009.
- Iilan, Ziv. "Six Days in June." 1 h 54 min, 2007.
- Jefferys, Kevin. *Labour Forces : From Ernest Bevin to Gordon Brown*. Understanding Children. London: I.B.Tauris, 2002.
- Jones, S. *British Policy in the Middle East 1966-74*. Lulu Enterprises Incorporated, 2009.
- Kelly, J. B. *Arabia, the Gulf and the West*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1980.
- Kevin, Jefferys. *Labour Forces: From Ernie Bevin to Gordon Brown*. Ib Tauris & Co Ltd, 2002.
- Kissinger, Henry. *Diplomacy*. New York: Simon & Schuster, 1994.

- Kochavi, Arieh J. "George Brown and British Policy in the Middle East Following the 1967 War." *The Middle East Journal* 70, no. 1 (2016): 91-110.
- McNamara, Robert. *Britain, Nasser and the Balance of Power in the Middle East, 1952-1967 : From the Egyptian Revolution to the Six-Day War*. Cass Series: British Foreign and Colonial Policy. London: Frank Cass, 2003.
- Mislan, David Bell Streich, Philip A. "The Yellow Fleet of the Suez Canal, 1967-1975." <http://www.weirdir.com/weird-ir/the-yellow-fleet-of-the-suez-canal-1967-1975>.
- Nasser, Gamal Abdel, and Harald Heyerdahl Hørbye. *Egypt's Frigjøring : Revolusjonens Filosofi*. Egypt's Liberation, the Philosophy of Revolution. Oslo: Haakerud, 1959.
- Northedge, F. S. *British Foreign Policy : The Process of Readjustment 1945-1961*. Minerva Series of Students Handbooks. Vol. 7, London: George Allen & Unwin, 1962.
- Paterson, Peter. *Tired and Emotional the Life of Lord George-Brown*. London: Chatto & Windus Ltd, 1993.
- Petersen, Tore. "Anglo-American Relations over Aden and the United Arab Emirates, 1967-71." *Middle Eastern Studies* 53, no. 1 (2017): 98-111.
- Petersen, Tore T. *Challenging Retrenchment : The United States, Great Britain and the Middle East, 1950-1980*. Rostra Books - Trondheim Studies in History. Trondheim: Tapir Academic Press, 2010.
- Radice, Giles. *Friends & Rivals*. London: Little, Brown, 2002.
- Reynolds, David. *Britannia Overruled : British Policy and World Power in the Twentieth Century*. Studies in Modern History. 2nd ed. ed. London: Longman, 2000.
- Vital, David. *The Making of British Foreign Policy*. Studies in Political Science. Vol. 4, London: Allen & Unwin, 1968.
- Von Clausewitz, Carl, and Mikkel Jacobsen Mogen Chrom Thorup. *Om Krig*. Aarhus: Aarhus, DNK: Aarhus University Press, 2010.
- Wilson, Harold. *The Labour Government 1964-1970 : A Personal Record*. London: Weidenfeld and Nicolson, 1971.

Internettkilder

Mislan, David Bell Streich, Philip A. "The Yellow Fleet of the Suez Canal, 1967-1975."

<http://www.weirdir.com/weird-ir/the-yellow-fleet-of-the-suez-canal-1967-1975>.

Kart over Egypt; Perry-Castañeda Library Map Collection, University of Texas Library

http://www.lib.utexas.edu/maps/africa/egypt_pol_1972.jpg

Dokumentar/Film

Iilan, Ziv. "Six Days in June." 1 h 54 min, 2007.

Kart



http://www.lib.utexas.edu/maps/africa/egypt_pol_1972.jpg